

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

**KUZEY KIBRIS'TA HABER ÜRETİCİLERİNİN
MESLEKİ VE TOPLUMSAL DEĞER ALGILARI:
DEMOKRASİ, BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ VE HABER
ÜRETİMİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

SERDAR EREN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2020

**KUZEY KIBRIS'TA HABER ÜRETİCİLERİNİN
MESLEKİ VE TOPLUMSAL DEĞER ALGILARI:
DEMOKRASİ, BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ VE HABER
ÜRETİMİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

SERDAR EREN

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. İBRAHİM ÖZEJDER

LEFKOŞA
2020

KABUL VE ONAY

Serdar EREN tarafından hazırlanan “Kuzey Kıbrıs’ta Haber Üreticilerinin Mesleki ve Toplumsal Değer Algıları: Demokrasi ve Basın Özgürlüğü ve Haber İlişkisi Üzerine Bir İnceleme” başlıklı bu çalışma, 19.06.2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

.....
Yrd. Doç. Dr. İbrahim ÖZEJDER (Danışman)
Yakın Doğu Üniversitesi
İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

.....
Yrd. Doç. Dr. Ayça Demet ATAY (Başkan)
Yakın Doğu Üniversitesi
Gazetecilik Bölüm Başkanı

.....
Yrd. Doç. Dr. Heycan ERHÜRMAN UĞUR
Lefke Avrupa Üniversitesi
İletişim Bilimleri Fakültesi

.....
Prof. Dr. Mustafa SAĞSAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

X Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.

Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih: 19.06.2020

İmza:

Ad Soyad: Serdar EREN

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanmasında, başta danışman hocam Yrd. Doç. Dr. İbrahim ÖZEJDER olmak üzere, jüri üyelerim Yrd. Doç. Dr. Ayça Demet ATAY ve Yrd. Doç. Dr. Heycan ERHÜRMAN UĞUR'a çok teşekkür ederim. Yüksek Lisans öğrenimimi tamamlayabilmek üzere, emeklerini esirgemeyen tüm Yakın Doğu Üniversitesi'nde görevli değerli akademisyen hocalarıma yolumu bilgileriyle aydınlattıkları için minnettarım. Araştırma sorularına verdikleri içten yanıtlar ve ayırdıkları vakit sayesinde bu tezin hazırlanmasında büyük katkı sağlayan tüm meslektaşlarıma, araştırma sorularının yorumlanmasında uzman desteği sağlayan değerli arkadaşlarımla Ayça Kurnaz ile Muharrem Amcazade'ye, ve son olarak hem uzman desteği, hem de sonsuz manevi desteğinden dolayı sevgili eŐim Aslı Özgen Eren'e ve oğlumuz Atlas Eren'e çok teşekkür ederim.

ÖZ

KUZHEY KIBRIS'TA HABER ÜRETİCİLERİNİN MESLEKİ VE TOPLUMSAL DEĞER ALGILARI: DEMOKRASİ, BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ VE HABER ÜRETİMİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Demokrasi ve basın birbiriyle oldukça yakından ilişkilidir. Güçlü bir demokrasinin olduğu yerde her zaman özgür bir medya olmuştur. Basının özgürce haber vermesi ve toplumu bilgilendirmesi demokratik yapıların gelişmesinde ve sürdürülmesinde aktif rol oynamıştır. Kıbrıs Türk basını 1800'lerin sonunda başlayan bir geleneğin devamı olarak çağın getirdiği koşullar çerçevesinde gelişim göstermiştir. Haber üreticilerinin mesleki ve toplumsal değer algıları, bağımsız, özgür, demokratik rolünü yerine getiren bir medyanın önemli unsurlarından birisidir. Haber üreticileri, mesleklerini nasıl tanımlıyor, toplumsal sorunlarla ilgili hangi kaygıları taşıyor, meslek etiğine nasıl yaklaşıyor gibi sorulara verilecek yanıtlar, onların mesleki ve toplumsal değer algılarını ortaya koyacaktır. Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs'ta Demokrasi, Basın Özgürlüğü ve Haber Üretimi İlişkisi Üzerine bir inceleme yapılması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında Basın Kartı sahibi olan haber üreticilerinin yüzde onunu oluşturan ve Kuzey Kıbrıs medyasında çalışan muhabir, redaktör, editör ve yazı işleri sorumluları gibi haber üreticilerinden oluşan 55 kişinin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma için yazılı anket hazırlanmıştır. Katılımcılar tarafından yazılı olarak doldurulan anketlerin verileri, Microsoft Excel ve SPSS bilgisayar programları aracılığıyla analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre katılımcılar yazılı medyada sansür olduğunu, özel medya yayıncılığı yapan kurumların bağımsız ve kritik haberler sunduğunu, hükümetin en çok hükümet yanlısı medyada, en az da muhalif medyada çalışanların üzerinde etkisi olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında katılımcıların büyük bölümünün mesleğinden memnun oldukları saptanmıştır. Katılımcıların yarısından çoğu KKTC'deki basın özgürlüğünün seviyesini orta olduğunu ve basın özgürlüğünün önündeki engellerin sırasıyla (1)medya sahipleri,(2) iktidar,(3) toplumsal kültür, (4) yasal düzenlemelerdeki eksiklikler ve (5) oto sansür olduğunu belirtmiştir. Önemli bir veri olarak

ortaya çıkan anket bulgularında ise, katılımcıların %90,6'sı anayasada,%64'ü yasa/dava hukukunda ve %51'i uluslararası antlaşmaların onaylanması veya buna bağlı antlaşmalarda basın özgürlüğünün bilgi ve ifade özgürlüğü ile garanti altında olduğunu belirtmiş olmasına rağmen katılımcıların %73'ü bu hakların orta seviyede uygulandığını ifade etmiştir. Sonuç olarak insan hakları ve ifade özgürlüğünün genişlemesine paralel olarak basın özgürlüğünün de kapsam ve uygulanmasında genişlemeler olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada, haber üreticilerinin bilgi kaynaklarının ve kaynakların gizliliğinin korunması, sırasıyla büyük ekonomik çıkar, politik güç, askeri, organize suç grupları ve yargıçlar/savcılar tarafından tehdit altında olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında hükümetin en çok hükümet yanlısı medyada, en az da muhalif medyadaki çalışanların üzerinde etkisi olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) , Medya, Basın, Gazetecilik, Demokrasi, Basın Özgürlüğü, Haber Üreticileri.

ABSTRACT

THE PROFESSIONAL AND SOCIETAL PERCEPTIONS OF VALUE OF NEWSPERSON IN NORTHERN CYPRUS: AN INVESTIGATION ON THE RELATIONSHIP OF DEMOCRACY, FREEDOM OF THE PRESS AND NEWS PRODUCTION

Democracy and the press are very closely related. Where there is a strong democracy, there has always been a free media. Freely informing and informing the public played an active role in the development and maintenance of democratic structures. As the continuation of a tradition that started in the late 1800s, the Turkish Cypriot press has evolved in the context of the age. News producers' perception of professional and social value is one of the important elements of a media that fulfills its independent, free and democratic role. The answers of the questions such as; how newsperson defines their professions, what concerns do they have about social problems, how they approach professional ethics, will reveal their perceptions of professional and social values. In this study, it is aimed to make an investigation on the relationship between Democracy, Freedom of the Press and News Production in Northern Cyprus. Within the scope of the study, the opinions of 55 people, who are the reporter, editor, editor and editorial staff working in the Northern Cyprus media, constituting 10 percent of the news producers holding Press Cards, were consulted. A written questionnaire has been prepared for the research. The data of the questionnaires filled in by the participants were analyzed through Microsoft Excel and SPSS computer programs. According to the results obtained, the participants stated that there is censorship in print media, private media broadcasting institutions provide independent and critical news, and the government has an impact on those working mostly in pro-government media and at least in opposition media. In addition, it was determined that most of the participants were satisfied with their profession. More than half of the participants stated that the level of press freedom in the TRNC is moderate and the obstacles to press freedom are (1) media owners, (2) power, (3) social culture, (4) legal regulations, and (5) auto censorship. In the survey findings, which emerged as important data,

90.6% of the participants stated that freedom of press is guaranteed by the freedom of information and expression in the constitution, 64% in the law / litigation law and 51% in ratifying or treating international treaties. Despite the fact that 73% of the participants stated, these rights were implemented at an intermediate level. As a result, parallel to the expansion of human rights and freedom of expression, it has been determined that there is an expansion in the scope and implementation of freedom of the press. In the In According to the survey results; protecting the confidentiality of resources and the source of information of newspersons' has been revealed to be under threat by major economic interests, political power, military, organized crime groups, and judges / prosecutors, respectively. In addition, the government has been found to have an impact on the most pro-government media and at least on the opposition media employees.

Keywords: Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC), Media, Press, Journalism, Democracy, Press Freedom, News Producers.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	6
DEMOKRASİ, BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ VE HABER ÜRETİMİ.....	6
1.1. Bir Yönetim Biçimi Olarak Demokrasi	6
1.1.1. Demokrasinin Tarihsel Gelişimi	11
1.1.2. Farklı Demokrasi Modelleri	19
1.1.3. Liberal Demokrasinin Kriterleri ve Basın	22
1.2. Basın Özgürlüğü Kavramı ve Kapsamı	24
1.2.1. Basın Özgürlüğü İle İlgili Temel Kavramlar	24
1.2.2. Basın Özgürlüğü-Düşünce/İfade Özgürlüğü İlişkisi	25
1.2.2.1. Düşünce/İfade Özgürlüğü	25
1.2.2.2. İnsan Haklarının Gelişimi ve Düşünce/İfade Özgürlüğünün Yeniden Tanımlanması	26
1.2.2.3. Basın Özgürlüğü Kavramının Genişlemesi	27
1.2.2.4. KKTC Anayasasında Düşünce/İfade Özgürlüğü	27
1.2.3. Basın Özgürlüğünün Kapsamı.....	28

1.2.3.1. Haber, Düşünce ve Bilgilere Ulaşma Hakkı	28
1.2.3.2. Haber, Düşünce ve Bilgileri Yorumlama/Eleştirme Hakkı	29
1.2.3.3. Haber, Düşünce ve Bilgileri Basabilme/Dağıtabilme Hakkı	29
1.2.3.4. Üretme Hakkı.....	29
1.2.4. Basın Özgürlüğünün Uluslararası Güvenceleri.....	30
1.2.5. Basın Özgürlüğü Karşısındaki Engeller.....	30
1.3. Basın Özgürlüğü Kapsamında Bağımsız Medyanın Bir Unsuru Olarak Haber Üreticileri	32
1.3.1. Gazetecilik Mesleğinin Kriterleri ve Haber Üretimi.....	33
1.3.2. Gazetecilik Mesleğinin Toplumsal Sorumluluk Boyutu ..	34
1.3.3. Kıbrıs Türk Basınının Tarihçesi	36
2. BÖLÜM	49
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	49
2.1. Araştırmanın Amaç ve Kapsamı.....	49
2.2. Araştırma Modeli	49
2.3. Evren ve Örneklem.....	50
2.4. Veri Toplama Araçları	51
2.5. Araştırmanın Problem ve Soruları.....	51
3. BÖLÜM	52
BULGULAR	52
3.1. Demografik Bilgiler.....	52
3.2. Mesleki Genel Bilgiler	54
3.3. Haber Üreticilerinin Siyasal Yapısı.....	58
3.4. Haber Üreticilerinin Mesleki Yaklaşımları	61

3.5. Haber Üreticilerinde Motivasyon ve Tatmin	65
3.6. Haber Üreticilerinde Haber Kaynaklarının Kullanımı	65
3.7. Haber Üreticileri ve Kamuoyu İlişkisi	67
3.8. Basın Sektöründe Endüstriyel İlişkiler ve Örgütlenme.....	69
3.9. Haber Üreticileri Gözünden KKTC'deki Basın Özgürlüğünün Değerlendirilmesi	71
3.10. Karşılaştırmalı Tablolar	76
SONUÇ	80
KAYNAKÇA.....	84
EKLER	93
EK 1: Gazetecilik Meslek İlkeleri	93
EK 2: Araştırma Anket Soruları	96
ÖZGEÇMİŞ	104
İNTİHAL RAPORU.....	106
ETİK KURUL RAPORU	107

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Demokrasinin Sağladığı Fırsatlar	8
Tablo 2: KKTC'deki güncel yazılı, işitsel ve görsel medya kurum ve kuruluşları	41
Tablo 3: Araştırma Grubuna göre haberlerinin çalınma durumu.	59
Tablo 4: Haber mecralarının tercih edilme durumu.	64
Tablo 5: Araştırma Grubuna göre haber mecralarının güvenilirlik durumu.	64
Tablo 6: KKTC medyasının kamusal sorumluluğunu yerine getirme seviyesi. .	65
Tablo 7: Araştırma Grubuna göre KKTC medyasının görüş çeşitliliğini yansıtırma seviyesi.....	65
Tablo 8: Araştırma Grubuna göre vatandaşların gazetecilerle iletişim kurma seviyesi	66
Tablo 9: Araştırma Grubuna göre Basın özgürlüğü önündeki engeller.....	68
Tablo 10: Karşılaştırmalı tablo (cinsiyet ve mesleğin gazetede icra edilmesi)	74
Tablo 11: Karşılaştırmalı tablo (cinsiyet ve günlük ortalama çalışma süresi) ...	74
Tablo 12: Karşılaştırmalı tablo (cinsiyet ve basın özgürlüğünün önündeki engeller-yasal düzenlemelerdeki eksiklikler kriteri)	75
Tablo 13: Karşılaştırmalı tablo (mesleki hizmet süresi ve basın özgürlüğünün önündeki engeller-yasal düzenlemelerdeki eksiklikler kriteri).....	75
Tablo 14: Karşılaştırmalı tablo (mesleki hizmet süresi ve basın özgürlüğünün önündeki engeller-medya sahipleri kriteri)	76

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Çoğulcu demokrasilere ait temel ilkeler	6
Şekil 2: Araştırma Grubunun cinsiyet ve yaş sonuçları	48
Şekil 3: Araştırma Grubunun uyruk ve doğum yeri sonuçları.	49
Şekil 4: Araştırma Grubunun yaşadığı yer ve eğitim durumu sonuçları.....	49
Şekil 5: Araştırma Grubunun mezun olunan bölüm ve meslekteki görev sonuçları.	50
Şekil 6: Araştırma Grubunun çalıştığı medya kurum/kuruluşu.....	51
Şekil 7: Araştırma Grubunun mesleğini icra ettiği mecra.....	51
Şekil 8: Araştırma Grubunun eşzamanlı çalıştığı işyeri sayısı.....	52
Şekil 9: Araştırma Grubunun iş sözleşmesi.....	52
Şekil 10: Araştırma Grubunun sosyal sigorta yatırımı	53
Şekil 11: Araştırma Grubunun çalışma saati	53
Şekil 12: Araştırma Grubunun meslekteki hizmet süresi	54
Şekil 13: Araştırma Grubunun siyasi yelpazesi	54
Şekil 14: Araştırma Grubuna göre dünyadaki en önemli sorun	55
Şekil 15: Araştırma Grubuna göre KKTC'deki en önemli sorun.....	55
Şekil 16: Araştırma Grubunun göre Annan Planı Referandumu bugün yapılsa oylarının durumu	56
Şekil 17: Araştırma Grubunun göre Kıbrıs'ın çözüm formülü	57
Şekil 18: Araştırma Grubunun göre gazetecilik mesleğinin zor yanları.	58
Şekil 19: Araştırma Grubunun haberinin çalınmasının hissettirdikleri.	60
Şekil 20: Araştırma Grubuna göre gazetecilerin kendi işverenleri haricinde para-çıkart durumu (1)	60
Şekil 21: Araştırma Grubuna göre gazetecilerin kendi işverenleri haricinde para-çıkart durumu (2)	60
Şekil 22: Araştırma Grubunun 66. Soruya göre yasal durum	61
Şekil 23: Araştırma Grubuna göre Bilgi Edinme Kuruluna Yapılan Başvuru	62
Şekil 24: Araştırma Grubunun Bilgi Edinme Kuruluna Yapılan Başvuru.....	63
Şekil 25: Araştırma Grubunun resmi kişi/kurumlardan bilgilere ulaşım	63
Şekil 26: Araştırma Grubunun haber kaynağı olarak sosyal medya kullanımı .	63

Şekil 27: Araştırma Grubunun sosyal medya kaynaklı haberleri doğrulamak için başvurulan kaynaklar.....	63
Şekil 28: Araştırma Grubunun Sendika/Birlik üyeliği	67
Şekil 29: Araştırma Grubuna göre gazetecilerin korktuğu konular ve sansür uygulama sıklığı.	69
Şekil 30: Araştırma Grubuna göre medyanın ifşaatları yayınlamakta serbest olduğu konular.	70
Şekil 31: Araştırma Grubuna göre hükümetin medya çalışanları üzerindeki etkisi.....	72

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
BM	: Birleşmiş Milletler
BRTK	: Bayrak Radyo Televizyon Kurumu
DAÜ	: Doğu Akdeniz Üniversitesi
GAÜ	: Girne Amerikan Üniveristesi
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KTGB	: Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği
KTGC	: Kıbrıs Türk Gazeteciler Cemiyeti
LAÜ	: Lefke Avrupa Üniversitesi
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
UKÜ	: Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
YDÜ	: Yakın Doğu Üniversitesi

GİRİŞ

Yaklaşık 300 yıllık bir geçmişe sahip modern demokrasi, bugün bir yönetim biçimi olarak dünyada alternatifsizliğini sürdürmektedir. Buna rağmen demokrasi, siyasal tartışmaların odağında olmaya devam etmektedir. Demokrasiyi savunmak, korumak, geliştirmek, ona yönelik tehditleri ortadan kaldırmak, yeni demokrasi modelleri geliştirmekle ilgili temalar, küresel dönüşümlerle birlikte günümüzde daha çok tartışılır olmuştur. Bir ülkede demokrasinin varlığı, gelişmişlik düzeyi her zaman basınla ilişkilendirilmiştir. Özgür bir basın bugün de demokrasinin en önemli kriterlerinden biri olmaya devam ediyor. Basının özgürce haber vermesi ve toplumu bilgilendirmesi demokratik yapıların gelişmesinde ve sürdürülmesinde aktif rol oynamıştır (Karadeniz, 2017: 1).

Demokrasi, kökeni itibari ile Antik Yunan dönemine uzanmakla beraber, çağdaş anlamıyla siyasi bir rejim olarak sistematikleşmesi, Batı Avrupa'dan başlayarak yaygın hale gelen toplumsal-tarihsel dönüşümlerin yoğunlaşarak hız kazandığı 18. yüzyıla denk gelmektedir. Bu çerçevede, feodalizm rejiminin çözülmesi ile başlayarak merkezi devletler ve sonrasında ulus-devletlere uzanan kapitalist gelişim süreci içerisinde, toplumsal ve siyasal yaşamda belirleyici neticeleri olan Fransız Devrimi'nin dikkate değer bir yeri vardır. Bu devrim sonrasında gerçekleşmeye başlayan ve genel anlamda hukuk, eşitlik ve insan hakları nosyonları ile şekillendirilen 'yeni düzen', kendine has iktidar ve politik kurum/yapı ilişkilerin de ortaya çıkmasına yol açmıştır (Yılmaz, 2003, s. 289; Poggi, 2005, s. 91; Değirmenci, 2011, s. 1; Köker, 2008, s. 199).

Farklı fikirlerin yayılması ile beraber okuryazarlığın da yaygınlaşması otoriter rejimlerin çöküş süreci hız kazanmıştır. Bağımsız yargı, özgürlük ve seçim gibi üç evrensel öğeye sahip olmasından dolayı, “halkın kendi kendisini yönetmesi” ve “kamuoyunun egemenliği” şeklinde tanımlanan demokrasilerde, yönetilen ile yöneten olarak iki farklı kesimin bulunmasının yanında, iki kesim arasında nitelik bakımından herhangi ayırım söz konusu değildir (Kışlalı, 2010, s. 244).

Demokrasi azınlık özgürlük ve haklarına saygı gösterdiği gibi, muhalefeti de yasal açıdan tanıyan tek sistem olarak karşımıza çıkar. Ayrıca demokrasi, varlığını ideallerine borçlu tek rejim olduğu için değerleri ve idealleri ona varlık kazandırdığı müddetçe yaşayacaktır. Bu çerçevede demokrasi kavramının yol gösterici ve tanımlayıcı fonksiyonlarına ilave olarak, inandırıcı ve normatif fonksiyonları da mevcuttur. Yol gösterici fonksiyonuyla topluma öncülük yapmakta demokrasinin sağlıklı şekilde işleminde ve güçlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Tanımlayıcı fonksiyonu halkın yönetimi olmakla beraber, demokrasinin varlığı için zorunlu şartları taşımayan siyasal sistemlerin demokratik olarak değerlendirilebilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla demokrasinin tam olarak anlaşılabilmesi için hem olanı, hem de olması gerekeni kapsayan bir tanım gereksinimi vardır. Demokrasi olanla olması gerekenin çekişmesinden doğarak, bunlar tarafından şekillenmektedir.

Ne var ki demokrasi ideali, demokrasi gerçeğini tanımlayamamaktadır. Başka Bir diğer söylemle ideal demokrasi ile gerçek demokrasi aynı şey olarak algılanmamalıdır (Sartori 1996, s. 10-11; Işık, 2005, s. 115).

Demokrasi eşitlik ve özgürlüğün bir sentezi şeklinde karşımıza çıktığı için, demokrasiden bahsedebilmek adına öncelikle halkın özgürleştirilmesi, sonrasında ise yetkilendirilmesi gerekir. İlk olarak demokrasi çatışmaların barışçıl vasıtalarla çözülmesini kurumsal hale getiren bir sistem olduğu için, uyuşmazlıkların gerilimsiz bir biçimde çözülmesi işini barışçıl yollarla yapmaktadır. Böylelikle demokratik bir sistem içinde muhalif sesler ve muhalefetin gerçekleşmesine müsaade edildiği gibi, çatışma çözme süreçleri

resmi hale getirilerek, çatışma kaynaklı olumsuzluklar asgariye indirilmeye gayret edilmektedir (Erdoğan, 2001, s. 11).

Bu minvalde basın çatışma durumunu tartışma haline dönüştüren bir vasıta olarak demokrasiye hizmet etmektedir. Böylelikle basın aracılığıyla tatminsizliğin azalmasına katkı verildiği gibi, şiddete dayalı çatışma olasılığını da minimuma indirmeye çalışmaktadır. Demokrasinin farklı gruplar arasındaki iktidar yarışı olmasından dolayı halk adına iktidara talip olan bireylerin de kendilerini halka tanıtması ve anlatması zaruridir (Kasoma, 1995, s. 539).

İşte tam bu noktada basın devreye girmektedir. Halk için gören göz, işiten kulak, düşünen beyin ve konuşan ağız şeklinde tarif edilen basın, demokratik bir sistem için hem bir teminat hem de göstergedir. Basının demokratik sistemin teminatı ve göstergesi olmasının esas koşulu ise “özgür” olmasıdır (Ulaş, 2018, s. 2). Bu bağlamda demokratik sistemlerin 4. gücü şeklinde kabul görmüş özgür basının işlevleri ve sorumluluklarını ifa etmesi, demokrasinin de bütün kural ve kurumlarıyla işlemesine pozitif katkı verecektir.

Yukarıda ifade edildiği üzere basının dördüncü kuvveti şeklinde meydana çıkması bilhassa iktidarın tek sahibi olan hükümeti, yargı ve yasama gibi ve ancak kamuoyunun şüphe götürmez gücünü yanına alarak diğerlerine nazaran daha da etkin şekilde kontrol etmesi bakımında oldukça önem arz etmektedir. Keane (1992, s. 31)'e göre; “Özgür bir basın, sadık bir nöbetçi gibi sürprizlere engel olur ve yaklaşan tehlikeler konusunda, zamanında uyarıda bulunur. Basın özgürlüğü siyasal züppelerden, parlamenter kandırmacılıktan ve hükümete kölelik etmekten kurtulabilmenin güvencesidir. Seçilmiş temsilcileriyle birlikte hukuk düzeni içinde yaşayabilen akıl sahibi bireylerin doğal haklarına dayanarak, iyi hükümeti mümkün kılar.”

Tüm bu bilgiler ışığında; demokrasi, basın özgürlüğü ve haber üretimi konuları arasındaki ilişkinin, Kuzey Kıbrıs'taki haber üreticileri gözünden nasıl algılandığı ve bu ilişkinin toplumdaki yansımalarının nasıl olduğunu anlayabilmek üzere bu araştırma ortaya çıkmıştır. Bu araştırmanın problemi

olarak “KKTC’deki haber üreticilerinin mesleki ve toplumsal değer algıları, medyanın demokratik misyonunu yerine getirmesi açısından hangi düzeydedir?” sorusu belirlenmiştir. Araştırmanın soruları; (1) KKTC’deki haber üreticilerinin karşılaştıkları mesleki sorunlar nelerdir? (2) KKTC’deki haber üreticileri demokrasi ve basın özgürlüğünü nasıl algılıyorlar?(3) KKTC’deki haber üreticileri eğitim düzeyi yüksek, gazeteciliğin toplumsal sorumluluğunu algılamış ve mesleki yetkinliği yüksek bir grup olarak, neden çoğunlukla rutin haber üretimi yapmaktadırlar.

“Kuzey Kıbrıs’ta Haber Üreticilerinin Mesleki Ve Toplumsal Değer Algıları: Demokrasi, Basın Özgürlüğü ve Haber Üretimi İlişkisi Üzerine Bir İnceleme” başlıklı bu araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; demokrasi, basın özgürlüğü ve haber üretimine yönelik bu üç kavramın genel olarak anlam ve kapsamında yönelik bilgiler verilmiştir. Bu bölümde, bahsi geçen üç kavramın tarihsel gelişim ve dönüşümü ile birlikte, bu kavramların Kuzey Kıbrıs’taki haber üretimindeki yeri ve rolüne de değinilmiştir. Kıbrıs’ta matbaanın kullanımı ile başlayan ve 2020 yılına damgasını vuran Covid-19 salgını dönemine kadar gelen haber üretimi ile ilişkisi olan güncel yazılı, görsel, işitsel ve yeni medya araçlarının bilgilerine yer verilmesi ile birinci bölüm son bulmaktadır.

İkinci bölümde, araştırmanın veri toplama yöntemi olarak seçilen anket araştırmasının genel bilgilerine yer verilmiştir. Bu bölümdeki bilgiler sırasıyla; araştırmanın amaç, kapsam, evren ve örnekleme, veri toplama aracı olan anketin genel bilgileri ile araştırma problem ve sorularıdır. Seksen sorudan oluşan anket araştırmasına, Kuzey Kıbrıs’taki 55 haber üreticisi katılım göstermiştir. Anket soruları oluşturulurken hem nicel hem de nitel verilere ulaşmak amacıyla, açık/kapalı uçlu, tek seçmeli, çoktan seçmeli, sıralama ve ölçeklendirme soruları sorulmuştur. Katılımcıların yazılı olarak doldurdıkları anketlerin verileri, Microsoft Excel ve SPSS bilgisayar programları aracılığıyla incelenmiştir.

Bu araştırmanın üçüncü aynı zamanda son bölümünde ise; Kuzey Kıbrıs’taki elli beş haber üreticisinin yanıtlamış olduğu seksen anket sorusunun sonuçlarından elde edilen verilere ve bu verilerin birbirleri arasındaki ilişkiye

yer verilmiştir. Bu bölüm son olarak, tüm bu anket verilerinin demokrasi, basın özgürlüğü ve haber üretimi konularının Kuzey Kıbrıs'taki yerinin nerede olduğu/olmadığının anlaşılmasına çalışılarak tamamlanmıştır. Üçüncü bölüm sonrasında ise, bu araştırmanın sonuç, kaynakça, ekler, özgeçmiş, intihal raporu ve etik kurul raporu bulunmaktadır.

Genel olarak araştırmanın kuramsal arka planında, liberal demokrasi ekseninde demokrasi ve basın özgürlüğünün haber üretimindeki yeri ve önemi, analitik ve eleştirel bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Çalışmaya kaynaklık edecek literatür taramasına ilişkin bilgilerde edebiyat biliminden yararlanılarak tarihsel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

1. BÖLÜM

DEMOKRASİ, BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ VE HABER ÜRETİMİ

Bir ülkede demokrasinin en önemli göstergelerinden birisi basın özgürlüğüdür. Çünkü gazetecilerin eleştiri hakkından yoksun olduğu ülkelerde, temel haklara da pek saygı gösterilmez. Özgürlükler pek çok alanda sınırlanır.

Bilindiği gibi demokrasilerde bilgiye ulaşılması yalnızca bir hak değil, aynı zamanda bir ihtiyaçtır. Demokratik bir toplumda kişinin arkadaş grubu, kültür ve alt kültür içindeki üyelerle paylaştığı tepki etmenlerini belirlemesi; toplumsal çevresi hakkında yeterli bilgiye sahip olduğu oranda mümkündür. Dolayısıyla kişi, bilgilendiği düzeyde kendisini toplumun bir parçası olarak görerek tepki verecektir. Demokrasinin tam olarak işleyebilmesi ve medyanın buna katkı verebilmesi için ilk olarak medyanın kendisinin demokratikleşmesi gerekmektedir. Medyanın demokratik bir sistemde yasama, yürütme ve yargının ardından dördüncü güç olduğu gerçeğini asla göz ardı etmeden, gelişen olay ve olguları taraf olmaksızın üçüncü göz olarak kamuya sunması gerekmektedir (Işık, 2005, s. 116).

1.1. Bir Yönetim Biçimi Olarak Demokrasi

Çeşitli literatür kaynaklarında oldukça farklı tariflerle karşılaşılan demokrasi kavramı en yaygın tanımıyla egemenliğin halkta bulunduğu bir yönetim şeklidir. Köken itibarıyla demokrasi kelimesinin Yunan dilinde halk topluluğu anlamını taşıyan “demos” ve iktidar-egemenlik anlamlarına sahip “kratein” kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmektedir (Yaman, 2018, s. 135). Demokrasinin kökleri Milattan Önce 450 yılına dek uzanırken Plato, Eflatun ve Aristo gibi filozofların katkı ve destekleriyle Antik Yunan’da ilk kez düşünsel bir boyuta taşınmıştır (Keskinbıçkı, 2019, s. 37).

Yönetime ilişkin bir uygulama şeklinde ilk örneğine küçük şehirlerde rastlanılan demokrasi, tarihi süreç içerisinde çeşitli toplumlarda oldukça farklı uygulama şekilleriyle mevcudiyetini devam ettirmiştir. Oldukça eski bir geçmişe sahip demokrasi kavramı bu evrimsel sürecinden dolayı çeşitli özellik ve kriterler kapsamında farklı şekillerde tarif edilmiştir.

Touraine (1997, s. 25)'e göre demokrasi; *“en çok sayıda bireye en büyük özgürlüğü veren, olası en büyük çeşitliliği tanıyan ve koruyan siyasal biçim”* biçiminde tarif edilirken 1863 yılında Abraham Lincoln tarafından yapılan konuşmada demokrasi *“Halkın halk için halk tarafından yönetimi”* olarak tarif edilmiştir (Algül ve Üçer, 2013, s. 23). Kışlalı ise demokraside eşitlikçilik ögesine vurgu yaparken demokrasiyi; *“azınlıkta olanların haklarına saygı gösterildiği ve onlara bir gün çoğunluğa dönüşebilme yollarının açık tutulduğu özgürlükçü bir çoğunluk yönetimi biçimi”* olarak tarif etmiştir (Kışlalı, 2003, s. 238).

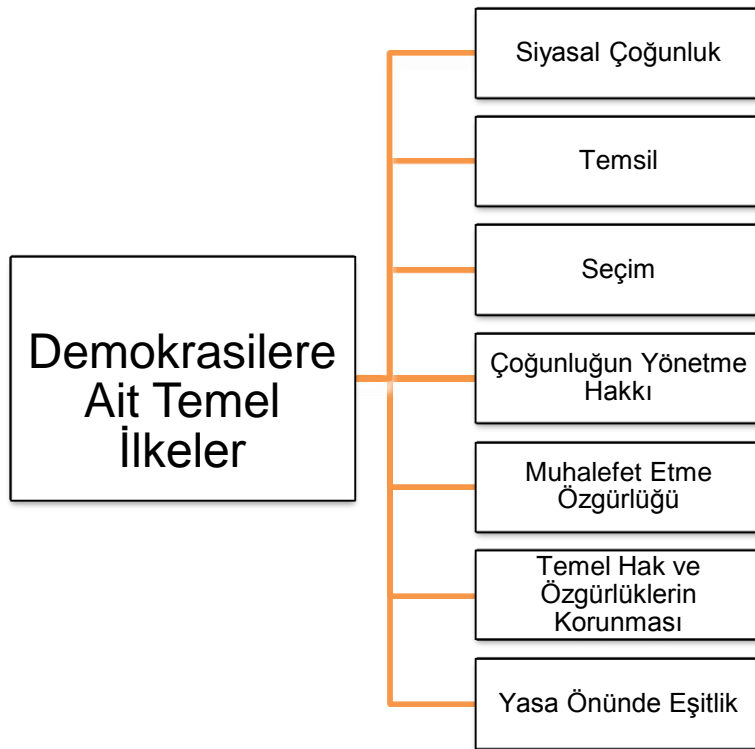
Bir yönetim biçimi olmasına ilave olarak bir kültür ve bir düşünce sistemi şeklinde de mevcudiyetini koruyan demokrasinin sadece siyasi boyutta değerlendirilmesi hatalı olmaktadır. Çünkü demokrasi ekonomi, kültür ve toplum gibi oldukça farklı disiplinlerle bağlantısı olan girift ve kapsamlı bir olgudur. Robert Dahl ve Ian Shapiro (1998, s. 37-38) tarafından yazılan “Demokrasi Üzerine” isimli kitapta demokratik bir süreç için belli standartlardan bahsetmiştir.

Dahl ve Shapiro'ya göre demokrasi aşağıdaki Tablo 1'de sıralanan 5 unsur için imkânlar sağlamaktadır. (Dahl ve Shapiro, 1998, s. 37-38):

Tablo 1: Demokrasinin Sağladığı Fırsatlar.

Uruslar	Açıklama
Etkin Katılım	Bir politika, topluluk tarafından kabul edilmeden önce, tüm üyelere, politikanın ne olması gerektiğine dair görüşlerini diğer üyelere bildirmeleri için eşit ve etkili fırsatlar olmalıdır
Oylama Eşitliği	Politikaya ilişkin nihai kararın verileceği an geldiğinde, her üyenin eşit ve etkili bir oy kullanma hakkı olmalı ve tüm oylar eşit sayılmalıdır.
Aydınlanmış Anlayış	Makul zamansal sınırlar içinde, her üye, ilgili alternatif politikalar ve bunların muhtemel sonuçları hakkında bilgi edinmek için eşit ve etkili fırsatlara sahip olmalıdır.
Gündemin Kontrolü	Üyeler, gündemde hangi konuların yer alacağına ve eğer seçerlerse, bu konuların nasıl değerlendirileceğine karar verme fırsatına sahip olmalıdırlar. Böylece, önceki üç kriterin gerektirdiği demokratik süreç asla kapanmaz.
Yetişkinlerin Dâhil Edilmesi	Toplumun yetişkin daimi sakinlerinin tamamı ya da çok büyük kısmı, ilk dört kriterin ima ettiği vatandaşlık haklarına sahip olmalıdır.

Dahl ve Shapiro'nun demokratik süreçle ilgili gösterdiği standartlar çoğulcu demokrasilerin ilkeleri ile pek çok noktada örtüşürler. Bu kapsamda demokratik sistem ve işleyiş süreçlerine ilişkin çok detaylı bir değerlendirme yapılabilmesi için bu ilkelerin ortaya koyulması yararlı olacaktır. Çoğulcu demokrasilerin ait temel ilkeleri Gözübüyük (1997, s. 21-24) tarafından şu şekilde sıralanmıştır (Şekil 1):

Şekil 1: Çoğulcu demokrasilere ait temel ilkeler (Gözübüyük, 1997, s. 21-24).

- **Temsil:** Çağdaş dünyada kozmopolit sosyal yapı, artan nüfus ve başka faktörler dikkate alındığı zaman doğrudan demokrasi sistemi uygulamasının oldukça zor olduğu görülür. Çoğulcu demokrasi uygulamalarında halk yönetime yine halk adına yönetimi üzerine alan temsilciler aracılığıyla katılmaktadır.
- **Siyasal Çoğunluk:** Geleneksel demokrasilerdeki en aşikâr özellik toplumdaki çok sesliliğin destek bulmasıdır. Bir diğer ifadeyle ötekileştirme, şiddet ve baskı olmadan çeşitli grup veya toplulukların seslerini duyurması siyasal çoğunluğun kendini oluşturmaktadır. Çeşitli politik görüşler arasında meydana gelen çatışmalar çoğulcu demokrasilerin gerekleri arasında görülür. Demokratik toplumlardaki yönetime eleştiri getirme, muhalefet etme ve çok partililik siyasal çoğunluk ilkesinin bir neticesidir.
- **Seçim:** Yönetime talip olan temsilciler seçim aracılığıyla belirlenirler. Halk oylaması ile yapılan seçimler çoğulcu demokrasilerin kayda

değer politik pratikleri arasındadır. Açık sayım, eşit oy ve genel oy uygulamaları seçim sistemine ait demokratik işleyişi garanti ederler.

- Muhalefet Etme Özgürlüğü: Çoğulcu demokrasilerde iktidarı meydana getiren çoğunluğa ilave olarak iktidar etkinliklerini kontrol eden ve karşı fikrini hür bir şekilde söyleyebilen muhalif grubun gerekliliği ve varlığı tartışılmaz bir konudur. Azınlığın zamanla çoğunluk haline gelerek iktidar olma hakkı sadece karşı fikirlerin baskı altına alınmadığı hür bir ortamda mümkün hale gelir.
- Yasalar Önünde Eşitlik: Çoğulcu demokrasilerde insanlar sosyo-ekonomik seviyeleri, inançları ve toplumsal statülerinden özgür bir şekilde yasalar önünde eşit haklara sahiptir. Demokrasinin gelişim aşamalarında bu ilke için savaş verilmiştir.
- Çoğunluğun Yönetme Hakkı: Çoğunluğa sahip temsilciler veya diğer bir ifadeyle siyasi parti anayasada önceden belirlenen sürede yönetime hak kazanmaktadır.
- Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunması: Çoğunluğun oylarıyla yönetimi alan iktidarın keyfi ve sınırsız bir hareket alanı olmamasına ilave olarak toplum önünde bazı sorumluluklara da sahiptir. Bireyin temel hak ve özgürlüklerinin garanti edilmesi de bu sorumluluklar arasındadır. Fikir özgürlüğü, örgütlenme, seyahat, sağlık ve eğitim gibi yurttaşların manevi, maddi bireysel hak ve özgürlüklerinin tamamı anayasayla garanti edilmelidir.

Bu ilkelerden hareketle demokrasinin temel olarak özgürlük ve eşitlik anlayışına bağlı kalıp temel hak ve özgürlükleri anayasal düzenlemelerle garanti etmeyi hedefleyen, siyasi teşkilatlanma ve siyasal katılımın belirleyici olduğu kinetik bir yönetim şekli olduğu ifade edilebilir (Erdoğan, 2015, s. 29).

Demokrasi anlayışının gelişmesi ile beraber temsili demokrasinin de pratik açıdan kendisinden beklenen yararı göstermediği ve pek çok sorunu beraberinde getirdiği görülmüştür. Bu demokrasi modelinde halkın vekilleri, demokrasi idealinde ifade edildiği üzere temel egemen güç olan yurttaşların istek ve dilekleri paralelinde karar verememekte ve kamuoyunun yansıtıcısı şeklinde görevlerini ifa etmemektedirler. Bundan dolayı her ne kadar temsili

demokrasi, her konuda karar almak için seçimlerin fiili olarak yapılmasını sağlamış olsa bile kamuoyunun alınan kararlarda birebir etkili olmasını temin edememiştir.

1.1.1. Demokrasinin Tarihsel Gelişimi

Tarih öncesi dönemlerden günümüze dek demokrasinin geldiği noktada özgürlük, adalet ve eşitlik adına gerçekleşen aşamalar çağdaş demokrasi için oldukça önemli unsurları temsil eder. Bugüne kadar demokrasi olgusu gelişiminin daha iyi anlaşılabilmesi ve çağdaş demokrasiye kadarki meydana gelen dönüşümün anlamlandırılabilmesi için demokrasi tarihinde yer alan kayda değer gelişmelerden söz edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda olaylarla ilgili kronolojik bir sıra izlenecektir (Demir, 2013, s. 6).

Demokrasinin hareket noktası şeklinde değerlendirilen Antik Çağ döneminde Atina demokrasisine ait hukuk sistemi ve uygulamaya yönelik belirli karakteristikleriyle batı demokrasilerine ilişkin arka planı gerçekleştiren gelişmelerin ilk aşamalarını temsil eder. Bundan dolayı tarihsel süreçte demokrasinin gelişim noktasına Atina demokrasinden başlanması uygundur (Arı, 2004, s. 10).

Antik Yunan'da site şeklinde değerlendirilen küçük ölçeğe sahip ülkeler tarafından politik ve toplumsal yaşamla ilgili bazı düzenlemeler geliştirilmiştir. Dünya demokrasi tarihine ait temelleri meydana getiren söz konusu anayasal düzenlemelerin başlangıcı demokrasinin doğum yeri şeklinde görülen Atina'da yapılmıştır. Demokrasinin Atina şehrinde tesis edilmesi ise Kleisthenes tarafından Milattan Önce 507 tarihinde meydana gelmiştir (Yetiş, 2015, s. 161).

Antik Yunan döneminde demokrasi süreci Yunan halkının "Agora" olarak isimlendirilen şehir meydanında toplanmaları, halkla ilgili tüm konularda görüş sunmaları ve oy kullanmaları biçiminde işlemiştir. Doğrudan demokrasi biçiminin bir uygulaması şeklinde değerlendirilen bu sistem, anayasal hak ve özgürlüklerin kullanımına ilişkin bazı kısıtlamalar getirmiştir. Mesela site

dışındakiler, köleler ve kadınlar bu hakları kullanamamışlardır (Uygun, 2014, s. 18).

Kapsayıcılık ve eşitlik ilkesine zıt olan bu uygulamalar Atina demokrasisinin vatandaşlık haklarıyla ilgili seçici yaklaşımın en kayda değer işaretidir. Düşük nüfuslu site yapıları vasıtasıyla doğrudan demokrasi biçiminin uygulanabildiği Atina'da siyasal sistem kanunlarla sınırlandırılmış bir düzende olmuştur. Çeşitli birimlerin kendi içerisinde yapılandırıldığı bu düzende yargı, yürütme ve yasama süreçleri şu şekilde devam etmiştir (Er, 2014, s. 4-5):

- Yasama: Atina demokrasisi çerçevesinde yasama, "*Eklessia*" olarak bilinen halk meclisleriyle yapılmıştır. Uygun şartları taşıyan her site yurttaşını tabi bir üye şeklinde gören bu meclis belirli periyotlarla ve halkı ilgilendiren sıra dışı durumlarda toplantılarını yapmıştır. Söz konusu durumlar haricinde meclisin dış ve iç siyasi davalar ve kararlarda da sözü geçmiştir.
- Yürütme: Yürütme görevi "*beş yüzler konseyi*" şeklinde isimlendirilen bir konsey tarafından yürütülmüştür. Çeşitli kabileler tarafından kurayla tespit edilmiş 500 temsilciden oluşmuştur.
- Yargı: Bu görev "*Diskasterion*" olarak isimlendirilen halk mahkemeleriyle doğrudan vatandaşlarca yerine getirilmiştir. Mahkeme üyeleri yılbaşında kura yöntemiyle tespit edilen 6000 vatandaş arasından yine kurayla tespit edilmiştir. Halk mahkemesinde geçerli yetkinliğin olabilmesi adına mahkeme üyelerinin 30 yaşından büyük olmaları ve vatandaşlık haklarını ellerinde bulundurulmaları başlıca koşullar olmuştur.

Atina demokrasisi yargı, yürütme ve yasama süreçlerine ilave olarak siyasal sistemde anayasa ve meclis arasında bulunan ilişki göz önünde bulundurulmuştur. Meclis kararları ve var olan yasaların çelişkili olmaması için bir kontrol mekanizması oluşturulurken muhtemel çatışmalara engel olması hedeflenmiştir.

Demokrasideki yönetsel ve felsefi boyutlar hakkında kayda değer fikirleri bulunan Aristoteles Antik Yunan demokrasisine dayanarak demokrasiyle ilgili bazı karakteristiklerden söz etmiştir. Demokratik bir sistem adına Aristoteles tarafından belirlenen söz konusu karakteristikler aşağıda verilmiştir (Uygun, 2014, s. 92-93):

- Bütün vatandaşların kamusal makamların tamamında görevlendirilebilmesi,
- Herkesin her kişiyi ve her kişinin herkesi yönetebilmesi,
- Kamusal görevlendirmeler için mali gelir seviyesinin dikkate alınmaması,
- Eğitim ve deneyimin gerekli olduğu belirli görevler haricinde görevlendirmelerin tamamının kurayla yerine getirilmesi,
- Belirli istisna durumlar dışında bireylere üst üste benzer görevlendirmelerin verilmemesi,
- Vatandaşların oluşturduğu jürinin olduğu mahkemelerin bulunması,
- Kısa süreli görevlendirmeler yapılması,
- Gücün halk meclisinde olması,
- Aristokrasıyla özdeş hale gelen kültür, servet ve soyluluk gibi öğelerin demokrasilerde şart olarak görülmemesi,
- Yargı, yürütme, yasama veya öteki bürokratik süreçler içerisinde görevlendirilen tüm bireylere ücret verilmesi,
- Kamusal makamlara ait yetki alanlarının zaman içerisinde genişletilmesine engel olunması.

Aristoteles tarafından belirlenen bu karakteristiklerden hareketle Atina demokrasine ait hukuk sistemi ve işleyiş süreçleri dikkate alındığında pek çok yönden çağdaş demokrasiye doğru giden ilk adımların izlerine sahip olduğu görülür. Bu bağlamda çağdaş demokrasinin ideolojik kökleri göstermesi ve demokrasinin anayasal bir sistem şeklinde gelişime katkı sağlaması bakımından Atina demokrasisi tarihte öneme haiz bir durak olmuştur. Antik Çağda demokrasinin gelişimi bakımından kayda değer olarak görülen öteki gelişmeler karma yönetim felsefesi ön plan çıktığı yurttaşlık hakları ve Roma demokrasisiyle ilgili kapsayıcı yaklaşımdır.

Eski Roma'daki demokratik sistem Antik Yunan'da görülen doğrudan demokrasi pratiklerine nazaran günümüzün temsili demokrasilerine benzeyen bir yapıya sahiptir. Demokrasilerde var olan cumhuriyetçi yaklaşımı toplumlarının ekildiği Eski Roma'da toplumdaki bütün çıkar gruplarının yönetime girebileceği çoklu bir yönetim sistemi tesis edilmiştir. Halka ait çıkarların dikkate alındığı çoğunluğun temsil edildiği halk meclisi, azınlıktaki soylu kesimin temsil edildiği Senato ve tek kişilik iktidar hedefi taşıyan kişisel çıkarların temsil edildiği Kral gibi monarşik, demokratik ve aristokratik öğelerin bulunduğu anayasal bir yönetim şekli kabul edilmiştir(Er, 2014, s. 6).

İktidarın kullanılması noktasında Atina demokrasisine göre tümüyle farklılık arz eden Eski Roma tarafından yurttaş hakları ve kamu üstünlüğü hususunda sınıfsal yaklaşım reddedilmiştir. Milattan Sonra 212 tarihinde Roma İmparatorluğu sınırları içerisindeki her bireye vatandaş olma hakkı verilmesi bunun çarpıcı göstergeleri arasında olmuştur. Antik Yunan'da belirli koşullara maruz bırakılan yurttaşlık hakkının statü farkı gözetilmeksizin herkesi içermesi demokrasi düşüncesine ait "eşitlik" prensibini gelişimi bakımından önemlidir (Çelebican, 1993, s. 306).

Orta Çağ döneminde ise Magna Carta anlaşması demokrasi kavramına ait gelişime katkısı olan kayda değer bir nokta olmuştur. Eski Roma sonrasında Cumhuriyet felsefesinin en çarpıcı biçimde yürütüldüğü İngiliz siyasi sistemi, demokrasiye ilişkin tarihsel gelişimde çok önemli bir rolü taşımaktadır. Eski Roma imparatorluğundaki gibi kişinin, azınlığın ve çoğunluğun temsil edildiği Avam Kamarası, Lordlar Kamarası ve Kraldan meydana gelen siyasi bir yapılanma bulunan İngiltere için Magna Carta siyasi rejimin bu yapılanması bakımından bir kırılma noktasıdır (İlal, 1968, s. 217).

Mutlak monarşi yönetim biçiminin olduğu İngiltere'de 1215'de imzalanan Magna Carta anlaşmasıyla ilk defa krala ait salt egemenlik sınırlanmıştır (Gözübüyük, 1997, s. 28). Kral I. John ile derebeyleri arasında meydana gelen çekişmeler neticesinde başlayan çatışmalar vergi sistemi, eşitlik ve adaletin tekrar yapılanması gibi toplumsal ve ekonomik pek çok değişimi ön

plana çıkarmıştır. Batı demokrasisi gelişimi için çok önemli görülen noktalar arasında gösterilen Magna Carta antlaşması, çağdaş parlamenter sistemin gelişimi yönünden de çok kayda değer bir konumdadır. Burjuva ayaklanması neticesinde gerçekleşen bu anlaşma 63 maddeye sahip olup demokrasinin gelişimi bakımından en öneme haiz maddeler şunlardır (Er, 2014, s. 7):

- Herhangi bir hür birey yürürlükte bulunan yasalara başvurulmadan, yok edilemez, hapsedilemez, sürülemez, mülkü elinden alınamaz ya da tutuklanamaz.
- Adalet geciktirilemez ve satılamaz ayrıca Herhangi bağımsız vatandaş ondan yoksun tutulamaz.
- Yasalar haricinde vergiler, baronlar ile yüksek rütbeye sahip kilise adamlarından meydana gelen bir kurula danışılmaksızın zor kullanarak veya haciz yoluyla alınamaz.

Bu antlaşmayla daha önce din adamları ve soylular gibi belirli zümreler için verilen özgürlükler zaman içerisinde kapsamı genişleyerek yurttaşların tamamını içermiştir. Bu anlaşma hak, özgürlük ve adalet düşünceleri hakkında yapılan maddeleri ile anayasal demokrasi gelişiminde katkı sağlamıştır.

15 - 18. yüzyıl arasında bulunan süreç demokrasinin düşünsel boyutta gelişimi bakımından önemlidir. Bu noktada Gutenberg'in matbaayı keşfetmesi kayda değer neticeleri bulunan bir gelişme olmuştur. Matbaanın icadı sosyal hayatın bütün alanlarına çok yönlü şekilde etki eden zincirleme bir reaksiyonu başlatırken bilgilere kolaylıkla ulaşabilen kişilere toplumsal, sanatsal ve bilimsel aydınlanma için yol açılmıştır. Basılı yayınların çoğalmasıyla birlikte gün geçtikçe artan Avrupa'daki okuryazar oranı Rönesans ve Reform hareketlerinin gerçekleşmesine temel oluşturmuştur. Skolastik düşüncenin yok olması, sanatsal alan ve pozitif bilimlere gösterilen önemin artması, devlet ve din işlerinin ayrılması gibi öneme sahip neticeleri olan bu gelişmeler demokrasiye ait düşünsel boyuta katkı sağlarken ileriki süreçte gelişmelere de zemin olmuştur (İnalçık, 2011 Akt. Keskinbıçkı, 2019, s. 44).

17. yüzyıl sonlarında gelişme kat eden ve 18. yüzyılda yükseliş gösteren aydınlanma dönemi, demokratik düşünceye engel olan dogmaların yok edildiği ve akılcı yaklaşımın öne çıktığı bir süreci temsil etmiştir. Yönetim erkinin sınırlandırılması, özgürlük, eşitlik, halk egemenliği, kuvvetler ayrığı, insan hakları gibi demokrasiyle ilgili hususlarla sınırlanan söz konusu dönem 20 ve 21. yüzyılda kendine yer bulan çağdaş demokrasi temelini inşa edildiği kritik bir süreç olmuştur (Hukuk Ansiklopedisi, 2017, s. 1). Kişinin, ilerleme ve aklın lokomotif gücü şeklinde yer verildiği aydınlanma dönemi düşüncesi 1700'lü dönemde 2 kayda değer gelişmenin temelini gerçekleştirmiştir: Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ile Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi.

1776'da ilan edilen Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi İngiliz sömürmesine yönelik bir direniş niteliğine sahiptir. Adalet, hak ve eşitlik gibi değerlerle sınırları çizilen bildirgeyle Kuzey Amerika'daki koloniler İngiltere ile bütün ilişkilerini bitirerek bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. İngiltere'yi adaletsiz ve haksız gören bu bildirmede şu ifadeler yer almıştır:

“Biz Genel Kongre olarak toplanmış bulunan Amerika Birleşik Devletleri Temsilcileri, amacımızın haklılığını Dünyanın Üstün Yargıcını tanık göstererek bu kolonilerin halkından aldığımız yetkiyle ve onun adına, bu Birleşik Kolonilerin özgür ve bağımsız devletler olduğunu ve İngiliz Krallığıyla tüm bağlarından arınmış ve Büyük Britanya devletiyle aralarındaki her türlü siyasal ilişkileri tümüyle kesmiş bulunduğunu; savaş açmak, barış yapmak, sözleşme imzalamak, ticarete bulunmak ve bağımsız devletlerin hakkı olan tüm öteki eylemlerde bulunmak konusunda tam yetkili olduğunu ilan ediyoruz.” (<https://www.archives.gov/founding-docs/declaration-transcript>).

Bu belge Amerikan Bağımsızlık Savaşı bakımından da önem arz eden demokrasi geçmişinin önemli gelişmeleri arasında gösterilmektedir. Bu bildirmede temel özgürlük ve hakların yanında mutluluğu arama hakkı da yer almıştır.

1789 tarihinde mutlak monarşi rejimi hedef alınarak burjuva sınıfının başkaldırması neticesinde Fransız ihtilali gerçekleşmiş, gerek dünya tarihine gerekse demokrasi tarihine gözle görülür düzeyde etki eden evrensel niteliğe sahip mihenk taşları arasına girmiştir. Burjuvaziler 1600 ve 1700'lerde meydana gelen aydınlanma düşüncesinin de etkisiyle monarşik düzene tam olarak karşı durmuş egemenliğin halka geçmesi adına ayaklanma başlatmışlardır. Hukuk sisteminde oluşan adaletsizlik, ağır vergiler, kralın yetkilerini kötüye kullanması ve gelir eşitsizliği gibi nedenlerden dolayı başlayan ihtilal sonrasında öncelikle Fransa sonrasında ise dünyanın her yerinde milliyetçilik, halk egemenliği ve özgürlük düşüncesi yayılmıştır.

İhtilal sonrasında 17 maddeden meydana gelen Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ulusal mecliste kabul edilmiştir (Civelek, 2011, s. 1). Kapsamında özgürlük, eşitlik ve hak düşünceleri bulunan bu bildiri evrensel bir niteliğe sahiptir. Demokrasi açısından Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisinin öneme haiz maddeleri ise:

- Bütün bireyler özgür olup eşit haklara sahiptir.
- Bütün vatandaşların temsilciler yoluyla veya doğrudan yasaların meydana getirilmesine katılım hakkı bulunmaktadır.
- Egemenliğin temeli millettendir.
- İfade ve düşünce özgürlüğü temel bir insan hakkıdır (Civelek, 2011, s. 3-4).

Demokrasinin tarihi geçmişinde 20. yüzyıla gelindiği zaman özgürlük ve eşitlik ilkeleri ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi bireylere ilişkin temel yaşam haklarının güvence altına alınmasının amaçlaması açısından temel demokratik düşünce ilkelerinin gelişiminde katkısı olmuştur.

1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi kabul edilmiştir (Aybay, 2006, s. 5). 2. Dünya Savaşı sonrasında ilan edilen bu bildirge insan hakları hususunun uluslararası alanda incelendiği evrensel niteliğe sahip bir belgedir. Temelleri 1945'teki Birleşmiş Milletler

Antlaşmasıyla tesis edilen bu bildirgenin toplamda otuz maddesi vardır. İlk madde bildirgenin ideolojik yaklaşımını şu şekilde belirtmektedir: *“Bütün insanlar, hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar”* (Civelek, 2011, s. 6). Devletlere yönelik yasal bir yaptırım bulunmamasına karşın evrensel bir niteliğe sahip bildirinin demokrasi bakımından öneme haiz bazı maddeleri şunlardır:

- “Madde 2: Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ya da başka herhangi bir düşünce, ulusal ya da toplumsal köken, servet, doğuş veya başka herhangi bakımdan ayırım gözetilmeksizin bu bildiriye ilan olunan tüm haklardan ve özgürlüklerden yararlanabilir.”
- “Madde 3: Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.”
- “Madde 4: Hiç kimse kölelik veya kulluk altında tutulamaz.”
- “Madde18: Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır.”
- “Madde 19: Herkesin fikir ve ifade özgürlüğüne hakkı vardır.” (Aybay, 2006, s. 13-17).

Bu bildirinin ilan edilmesi sonrasında 1949’da Avrupa Konseyi kurulmuştur. Avrupa Konseyine üye durumundaki Batı Avrupa ülkeleri tarafından insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması üzerine olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 1950 tarihinde imzalanmıştır. Uluslararası ölçekte insan haklarının koruma altına alınmasını hedefleyen bu sözleşmede yer alan bazı madde şunlardır (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 2010, s. 5-9):

- Madde – 1: İnsan haklarına saygı yükümlülüğü,
- Madde – 2: Yaşam hakkı,
- Madde – 3: İşkence yasağı,
- Madde – 5: Özgürlük ve güvenlik hakkı,
- Madde – 6: Adil yargılanma hakkı.

Modern demokrasilere doğru dönüşümün tam olarak meydana geldiği 21. yüzyılda bilgisayar teknolojilerinin yaygın hale gelmesi ve sonrasında internetin keşfiyle dünya yeni bir sürecin eşiğine gelmiştir. Politik, ekonomik, kültürel ve toplumsal alanları tamamıyla etkisi altına alan bu teknolojiler modern demokrasilerin gerek düşünsel boyutları gerekse uygulamaya dönük alanları üzerinde etkisi olmuştur. Taşıdıkları altyapısal donanımıyla bağımsız bilgi akışı temin eden ve yeni katılım imkânları ortaya koyan ağ teknolojileri özgürlükçü ve eşitlikçi yapılanmaları sayesinde demokrasinin 21. yüzyıldaki gelişiminde katkı sağlamıştır.

1.1.2. Farklı Demokrasi Modelleri

Antik Yunan döneminden bugüne dek demokrasiye ilişkin tarihsel süreç incelendiği zaman toplumların gelişmişlik seviyeleriyle ilişkili şekilde çeşitli demokrasi algılarıyla karşılaşılmaktadır. Demokrasi algısına ilişkin bu farklılık ekonomik, kültürel ve sosyal sebebselliklerden ileri gelmektedir.

Egemenlik en temel olarak yönetimin kaynağını gösteren bir kavram kimliğine sahiptir (İpek, 2008, s. 211). Egemenliğin kullanılması doğrultusunda demokrasi; temsili, yarı doğrudan ve doğrudan demokrasi şeklinde üç alt başlıkta sınıflandırılmaktadır (Sönmez, 2013, s. 109).

Doğrudan demokraside halkın bir aracı veya temsilci olmadan yönetime doğrudan iştirak ettiği bir sistem bulunmaktadır (Derdiman, 2013, s. 71). Egemenlik ve halk egemenliğinin devredilmez olması düşüncesi üstüne temellenen bu demokrasi modelinde kamusal hususlara dair nihai sözün söylenmesi ve kanun yapılması halkın sorumluluğundadır. Bir diğer ifadeyle ilave olarak bir yasama organı bulunmamaktadır. Küçük ölçekli Yunan polisleri tarafından kullanılan bu demokrasi türü vatandaşların kamusal konularda direkt olarak görüşlerini bildirdikleri, oy kullandıkları, katılımcı ve etkileşimli bir uygulama tipidir. Dünyada artan nüfus dikkate alındığı zaman doğrudan demokrasiye yaygın bir uygulama alanı bulunması ütopyik bir yaklaşım olur. Bugün İsviçre’de az nüfusa sahip bazı kantonlarda halen uygulanmaya devam edilmektedir (Gözübüyük, 1997, s. 65).

Küçük ölçeğe sahip site devletleri tarafından uygulanmış olan doğrudan demokrasi modelinin yoğun nüfuslu yönetimlerce uygulanabilirliğini kaybetmesi sonrasında temsili demokrasi meydana çıkmıştır. Temsili sistem adından da anlaşılacağı üzere egemenlikten halk tarafından seçimle göreve gelmiş olan temsilciler vasıtasıyla yararlanıldığı dolaylı bir uygulama sistemidir. Söz konusu demokraside kendi içinde iki değişik uygulama mevcuttur. İlk uygulama, halk tarafından seçim yoluyla yasama meclisini oluşturacak olan adaylar seçilirken onlar tarafından da yürütme belirlenmektedir. İkinci uygulama ise halk tarafından genel seçim vasıtasıyla gerek devlet başkanını gerekse yasama meclisi üyelerini belirlenebilmektedir (Aksoğan, 2018, s. 49).

Doğrudan demokrasi ve temsili demokrasiye ait uygulama prensiplerinin birlikte yararlandığı yarı doğrudan demokrasi sistemi içerisinde temsilciler ve hatta halk yönetim içinde etkin durumdadır. Halk tarafından seçilen temsilcilerin yönetimi üstlenmesi açısından temsili demokrasiyle benzerlikleri olan yarı doğrudan demokrasi modelinde halkın yönetime bizzat iştirak ettiği faaliyetler de bulunmaktadır. Bu demokrasi modeli vasıtasıyla egemenliğin kullanıldığı devletlerde uygulamada değişik yöntemler vardır. Bu yöntemler arasında halk girişimi, halk vetosu ve halk oylaması mevcuttur (Habiboğlu, 2009, s. 38).

İçerisinde yer aldığı kültür, toplum ve dönem doğrultusunda farklılık arz eden demokrasi kavramı, tarih süresince çeşitli şekillerde tanımlanırken birden çok uygulama modeliyle karşılaşılmıştır. Demokrasinin özünde bulunan bu çeşitlilikten dolayı bu kavramın bir tek kuramla bağlı olarak değerlendirilmesini imkânsızlaştırmıştır. Bu noktada demokrasi olgusunun irdelenebilmesi amacıyla demokrasiye çeşitli açılardan yaklaşan modern demokrasi kuramları aşağıda özetle açıklanmıştır (Demir, 2010, s. 598).

Müzakereci demokrasi modeli liberal temsili demokrasiye ait var olan kısıtlılıklarına bir çözüm önerisi şeklinde belirmiştir. Liberal demokrasinin temsil ve katılım konularına dair karşı karşıya kaldığı sorunların demokrasiyi

tek boyutlu ve yüzeysel bir hale getirdiği nedenleri alternatif modellere duyulan gereksinimi gündeme getirirken müzakereci demokrasi modeli ortaya çıkmıştır (Altınkök, 2015, s. 7-8). Müzakereci demokrasi modelinin öncüsü Jurgen Habermas'a ait kuram, liberal demokrasinin meşruluk problemi üzerine meydana getirilmiştir. Habermas tarafından ortaya atılan kuramda bu probleme müzakere vasıtasıyla çözüm geliştirilmiştir. Habermas, meşruluğun kaynağı eşit ve özgür katılımcılarca meydana getirilen müzakere sonucunda meydana çıkan mantıklı düşüncedir. Politik düşünceler, fikir, diyalog ve tartışma alışverişi gibi iletişime ait edimler makul bir düşünceye ulaşılmasında oldukça önemli süreçler şeklinde değerlendirilmektedir (Demir, 2010, s. 608-609).

Modern demokrasi kuramları arasındaki katılımcı demokrasi kuramı ise yurttaşların kamuyla ilgili siyasal ve toplumsal hususlarda katılımcı ve aktif bir tutum ortaya koymalarını öngörür. Kuram bilhassa toplumda oy kullanma yoluyla siyasal katılım ortaya koyan vatandaşların sayısal olarak artırılmasını ve bu vatandaşların toplumsal konulara ilişkin karar verme süreçlerinde yer almalarının genişletilmesini hedeflemektedir. Kısaca siyasal iradenin meydana gelmesinde kamusal ve iletişim süreçlerinin etken unsur olduğunu ileri süren söz konusu kuram bütün alanlarda katılım imkânlarının artırılmasını ifade etmektedir (Schmidt, 2002, s. 167).

Diğer bir kuram olan eleştirel demokrasi kuramı Frankfurt Okulu üyeleri tarafından ortaya atılan eleştirel teorinin bir ürünü şeklinde görülmüş olup iki temel dayanağa sahiptir. Birincisi kişisel seçimlerin kolektif kararlar ve grup kararına evrilmesi problemi ve diğeri ise anayasa sosyolojisinin demokrasi ve kapitalizm kritiğidir. Bu noktada öncelikle bireysel önceliklerin kolektif veya grup kararlarına dönüşüp dönüşmeyeceği suali belirlemektedir (Offe, 1997, s. 82; Riker, 1980, s. 457).

Aktivist bir yaklaşımı benimseyen ve toplumsal değişime açık olan Sosyal demokrasi kuramına göre demokrasinin toplumda eşitliğin sağlanması, ekonominin ve devletin iyileştirilmesi ve siyasal demokrasinin yayılması yükümlülüğü vardır (Demir, 2010, s. 601). Bu kuramının en önemli temsilcileri

arasındaki Eduard Bernstein için demokrasi sadece bir yönetim modeli olmaktan ziyade daha fazlası durumundadır. Bernstein'a göre *“Demokrasi sosyalizmin mücadele aracıdır ve sosyalizmi gerçekleştirme şeklidir”* (Schmidt, 2002, s. 157).

Bu çalışmada temel alınan liberal demokrasi kuramında, Kökeni 1200'lere dek uzanan bu düşünce 1700'lerde Aydınlanma felsefesinin gösterdiği etkiyle bireysel eşitlik ve özgürlük düşünceleriyle tekrar yapılanarak 1800'lere geldiği zaman siyasal alanda yaygın hale gelmeye başlamıştır. İnsanı merkezine koyan ve kişisel özgürlükler düşüncesiyle şekillenen liberal düşünce, hem halkın beklentileri hem de halkı temel kabul eden demokrasiyle kişisel özgürlükler ve haklar noktasında bir araya gelmiştir. Bu bütünleşme liberal demokrasi anlayışına temel teşkil etmiştir. Klasik demokrasinin, küçük bir kent ölçeği kapsamında düşünüldüğünün unutulmaması gerekmektedir. Bu düşünce biçimi paralelinde, kalabalık kentler ve geniş bir ülkede klasik demokrasi doğrudan yönetiminin gerçekleştirilme durumunun mümkün olmayacağı aşikârdır. Bugünün kalabalık ve karmaşık toplumlarının problemlerine klasik demokrasinin yardımı oldukça kısıtlı bir boyuttadır. Günümüzde uygulanmakta olan haliyle demokrasi modeli, modern demokrasi şeklinde liberalizmin düşünsel etkisi vasıtasıyla şekillenmiştir. Modern demokrasinin belirleyici unsuru şeklinde liberal düşünceye ilişkin bireysel özgürlükler, anayasa vb. unsurlar klasik demokrasiye nazaran en göze çarpan farklılıklar arasında gelmektedir. Bundan dolayı modern demokrasinin, modern liberal demokrasi şeklinde nitelendirilmesi doğru bir bakış açısı olur (Caniklioğlu, 2000, s. 96).

1.1.3. Liberal Demokrasinin Kriterleri ve Basın

Liberal demokrasi düşüncesine ilişkin kuramsal çerçeve 1800'lü dönemde demokrasi ve liberalizmin belirli ilke ve kriterleri temel alınarak şekillenmiştir. Liberal demokrasi kuramı konusunda başlıca isimler arasında görülen John Stuart Mill bu dönemde geliştirmiş olduğu demokrasi öğretisini Tocqueville'e ait demokrasi kuramına dayandırmıştır (Schmidt, 2002, s. 92).

Liberal demokrasinin kuzeni olan klasik demokrasiye göre hem halkın tarifi ve bu halkın kendini yönetimi hem de ne şekilde halkın menfaatine olacak şekilde bu yönetimin işleyeceği konularında gözle görülür farklılıklar göstermektedir. Klasik demokraside olduğu gibi halk liberal demokraside, organik bir kollektive şeklinde görülmez. Liberal demokrasilerde sınıf, toplum, halk gibi soyut kollektiveler somut bireyin önünde bulunamazlar. Liberal demokrasinin temelini meydana getiren liberalizmde, temel ontolojik birimin somut birey olduğu belirtilmektedir (Erdoğan, 1998, s. 21). Liberaller için halk, sadece bu somut insanların toplamından oluşan ve kendisini meydana getiren kişilerin ortak bir şekilde elinde bulundurduğu menfaatlerin ötesinde kendine özgü üstün bir menfaati de olmayan bir soyutlamadır (Parekh, 1993, s. 157). Liberaller, halkın haklarından değil, insanların haklarından bahsetmenin anlamlı olduğunu ifade ederler. Genellikle, kişiler sahip oldukları mülkiyet, özgürlük ve hayat gibi esas haklar bazında öteki kişilerle gönüllülük esasına dayanan işbirlikleri yaparak kendi yaşamlarını düzenlerler. Bir insan, rızası haricinde başkaları tarafından belirlenen bir amaç için hizmet ettirilemez. Liberallerin taşıdığı ahlaki bireycilik felsefesinin özü budur. Yine liberaller, kişilerin başkaları için ödevleri bütün bireylerin onuruna saygı gösterme zorunluluğu şeklinde ifade edilebilecek tabi ödevler ve kişinin kendi iradesi ile yerine getirmeyi uygun gördüğü gönüllü ödevlerle ile sınırlı olduğunu belirtirler (Ekmekçi, 2013, s. 207).

Liberal sistem ve düşüncenin öznesi konumundaki insana ve onun düşünce ve anlayışına güven, esas ilkedir. İfade özgürlüğü öteki kişisel özgürlüklerin temelini teşkil etmekle beraber uygulamada basın özgürlüğünün mevcudiyetiyle geçerlilik kazanan bir niteliği taşımaktadır. Bununla birlikte basın özgürlüğünün de esas koşuludur.

Basının gerçek kimliği, var olma sebebi ve siyasi yönetimlere yönelik liberalizmin özgür atmosferinde net hale gelmiştir. Çağdaş liberal düşüncenin biçimlendirdiği bugünün çoğulcu ve özgürlükçü demokrasisinde ise çeşitlenen basın siyasal modellerin öneme haiz alt sistemlerinden biri şeklinde gücünü, varlığını tescil ve kabul ettirmiştir. Her dönem için kayda değer bir kuvvet olmasına rağmen günümüz demokrasinin yargı, yürütme,

yasama erklerinden sonra adeta dördüncü kuvvet gibi siyasal sistemlerin ayrılmaz parçası olmuştur. Sanayi devrimi ve Fransız ihtilalinin etkisiyle gerçekleşen liberal düşünce akımı günümüz demokrasilerinin de temelini meydana getirmiştir. 19. yy ile 20. yy yeni liberalizasyon sürecinin başlaması ile gözle görülür seviyede değişim geçirmiş, pazar sisteminin evrensel hale gelmesi yeni bir dünya düzeninin oluşumuna yol açmıştır. Bu değişim globalleşme kavramıyla açıklanmaya çalışılmaktadır. İletişim ve bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişim, bilginin iletişim araçları vasıtasıyla hızlı bir şekilde yayılması, globalleşme sürecinin dinamizmini meydana getirmektedir. Pazar ekonomisi, ifade özgürlüğü, insan hakları ve hukuk gibi liberal demokrasiye ait temel değerlerin hızla evrensel hale geldiği, moda, eğlence, düşünce gibi kişisel tercihlerin homojen hale geldiği yeni bir dünya düzeni biçimlenmektedir. Marshall McLuhan tarafından belirtilen ifadeyle dünya küresel bir köy haline gelmektedir (Öztürk, 2004, s. 15).

1.2. Basın Özgürlüğü Kavramı ve Kapsamı

Bu kısımda basın özgürlüğü kavramına ilişkin bilgiler verilecektir.

1.2.1. Basın Özgürlüğü İle İlgili Temel Kavramlar

Temel hak ve özgürlüklerin anayasalar çerçevesinde tanzim edilmesi anayasaların başka pozitif metinler doğrultusunda değiştirilmesi güç usullere maruz bırakıldığı sistemlerde koruma temin eder. Mevcut çalışma bakımından bakıldığı zaman basın özgürlüğü, temel hak ve özgürlüklerden biri olarak gerek KKTC Anayasası'nda gerekse öteki pek çok ülke anayasalarında tanzim edilmiştir. Fakat özgür bir basının, öncelikle ifade ve düşünce özgürlüğünün yanında başka özgürlük ve haklar bakımından sahip olduğu önem de dikkate alındığı zaman basın özgürlüğüne ilişkin temel kavramların açıklanması sonrasında, bu özgürlüğe kaynaklık yapan kavramlar incelenecektir (Yavuz Yayla, 2019, s. 6-7).

Basın Kavramı: TDK sözlüğünde "Basın" kavramı; *"gazete, dergi gibi belirli zamanlarda çıkan yazılı yayınların bütünü, matbuat; basım yoluyla çoğaltılarak, belirli zamanda çıkan basmalar"* şeklinde tarif edilmiştir (TDK,

2005, s. 204). Bu tanıma göre “basın” kavramı, işitsel - görsel tüm kitle iletişim vasıtalarını değil kitap, dergi, gazete vb. sadece basılı ve yazılı eserleri içermektedir. Kitap, dergi ve gazete gibi eserler doğrultusunda gelişen basın özgürlüğüne ilişkin uluslararası ve ulusal düzenlemeler incelendiğinde basın kavramı çerçevesine basılı yayınların dâhil olduğu görülür (Ramazanoğlu, 2012, s. 224).

Kitle İletişim ve Basın Kavramları Arasındaki Fark: Kitle iletişim, haber ve basın çeşitli taraflarıyla benzer kavramlar olduğu için basın özgürlüğü kavramı ile haberleşme özgürlüğü veya kitle iletişim özgürlüğü nadiren de olsa benzer manada kullanılmaktadır (Danışman, 1982, s. 1).

Basın Özgürlüğü Kavramı: Basın özgürlüğü; düşünce ve haberleri çoğaltan vasıtalarla, serbest bir şekilde açıklayabilme özgürlüğü şeklinde tanımlanırken düşünce, bilgi ve haberleri özgürce topladıktan sonra yorumlayıp kritik ederek basma, çoğaltma ve özgür şekilde yayımlayarak dağıtma haklarını kapsamaktadır (Dönmezer ve Bayraktar, 2016, s. 49).

1.2.2. Basın Özgürlüğü-Düşünce/İfade Özgürlüğü İlişkisi

Bu kısımda basın özgürlüğü-düşünce/ifade özgürlüğü ilişkileri üzerinde durulacaktır.

1.2.2.1. Düşünce/İfade Özgürlüğü

Genel olarak düşünce özgürlüğünü üç kısımdan oluştuğunun kabul edilmektedir. Birinci kısmı, düşüncenin ortaya çıkışı, ikinci kısmı ortaya çıkan ancak henüz açıklanmamış hali ve üçüncü kısmı ise, düşüncenin açıklandığı hali olduğu kabul edilmektedir. Düşünce özgürlüğünün üçüncü kısmı olarak belirtilen ifade özgürlüğü, “bir düşünce, inanç, kanaat, tutum veya duygunun barışçı yoldan açığa vurulması veya dış dünyada ifade edilmesinin serbest olması” veya “insanın serbestçe düşünce ve bilgilere ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanmaması ve bunları tek basına veya başkalarıyla birlikte (dernek, sendika ve toplantı vb.) çeşitli yollarla (söz, basın, resim, sinema ve tiyatro vb.) serbestçe açıklayabilmesi,

savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayması” şeklinde tanımlanabileceği gibi benzer şekilde “insanın serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanmaması ve bunları tek başına ya da başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi ve yayabilmesi” şeklinde de tanımlanabilir (Erdoğan, 2001, s. 8; Tanör, 1990, s. 89. Kaboğlu, 2000, s. 106).

Özetle, ifade ve düşünce özgürlükleri birbirlerine ihtiyacı olan ve birbirinden ayrı tasavvur edilemeyecek kavramlardır. Düşüncelerin iletişimsel ve geçişli özelliğinden dolayı düşünce özgürlüğü, bireyin dış dünyaya yansıtılmış olduğu düşünceleri için geçerli durumdadır. Bu noktada ağzını açamayan bir kişinin düşünce özgürlüğünden, inancını gösteremeyen bireyin de inanç özgürlüğünden bahsedilemeyecektir (Soysal, 1987, s. 215). Bireyin hayatı süresince karşı karşıya kaldığı durumlara kendisinin yanıt bulması ve hayatını bu cevaplar doğrultusunda organize edebilmesi şeklinde de tarif edilen düşünce özgürlüğü öteki özgürlüklerin de odak noktasını meydana getirmektedir. Düşünce özgürlüğüne ilişkin öğrenme ve haber alma özgürlüğü, açıklama özgürlüğü ile kanaat özgürlüğü olarak 3 kurucu unsur mevcuttur. Öğrenme ve haber alma özgürlüğü, düşünme ve kanaat meydana getirme imkânı sağladığından dolayı düşünce özgürlüğünün esas unsurunu teşkil etmektedir (Korkmaz, 2000, s. 119).

1.2.2.2. İnsan Haklarının Gelişimi ve Düşünce/İfade Özgürlüğünün Yeniden Tanımlanması

Demokratik toplumların tamamında, çok önemli temel özgürlük ve haklar arasında yer alan ifade ve düşünce özgürlüğü, toplumun bilgilenme hakkı ve özgürlüğünün yürürlüğünü sağlamaktadır. Düşünce özgürlüğünün uzantısı konumundaki ifade özgürlüğü geçmişte oldukça fazla tartışma konusu olmuştur. John Stuart Mill (2012, s. 58) çağdaş toplumda gerçekleşen özgürlük karşıtlığı yapan düşünce ve fikirlere karşı çözümün ifade, tartışma ve düşünce özgürlüğü olduğunu ifade etmiştir. Mill, düşünce ve ifade özgürlüklerin pratik olarak birbirlerinden ayrılamayacaklarını belirtirken ayrıca ş u sözleri dile getirmiştir; “Şayet bir teki hariç bütün insanlar aynı düşüncede

olsalar ve yalnız bir kişi farklı düşüncede olsa, nasıl bu şahsın tüm insanları susturmaya hakkı yoksa aynı şekilde bütün insanların da bu kişiyi susturmaya hakları yoktur”.

Anayasacılık düşüncesinin gelişmesi paralelinde devletin müdahale alanı haricinde bırakılmaya gayret edilen düşünce özgürlüğü, artık hak bildirileri ve anayasalarda kendine yer bulmuştur (Erdem, 1998, s. 9). Hukuki olarak ifade özgürlüğü ilk kez İngiltere’deki 1689 Haklar Bildirisi içerisinde yer almıştır (Zoller, 2009, s. 803). Haklar Bildirisinde; *“parlamentodaki görüşmelerle ilgili parlamento dışında hiçbir mahkeme veya başka bir soruşturma makamı tarafından soruşturma açılmayacağı veya bu sözlerin dava konusu edilemeyeceği”* ifade edilmiştir (Doğan, 2015, s. 629).

Aydınlanma Çağıyla beraber insan hakları, eşitlik ve özgürlük kavramları da gelmiştir. 1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi 10. maddesinde bireyin, inanç ve düşünce özgürlüğüne sahip olduğu ve 11. maddesinde de bu özgürlükleri serbest bir şekilde başka bireylere aktarmasının tabii hakkı olduğu belirtilmiştir (Göze, 2000, s. 549-550).

1.2.2.3. Basın Özgürlüğü Kavramının Genişlemesi

Demokrasi ile beraber insan hakları ve ifade özgürlüğü konularında da önemli atılımlar yapılmaya başlanmıştır. Bunun sağladığı ortamda medyada da ciddi bir büyüme ve çeşitlilik ortaya çıkmıştır. Basın özgürlüğü alanında da bu gelişme ve ilerlemeler doğrultusunda ciddi bir genişleme sağlanmıştır.

1.2.2.4. KKTC Anayasasında Düşünce/İfade Özgürlüğü

KKTC Anayasası içinde düşünce özgürlüğü, 24. maddede *“Düşünce, Söz ve Anlatım Özgürlüğü”* başlığı altında tanzim edilmiştir. Söz konusu düzenleme şu şekildedir (Orbay, 2018, s. 34-35);

“Herkes, düşünce ve kanaat özgürlüğüne sahiptir; kimse, düşünce ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz. Düşünce suçu yoktur.

Herkes, düşünce ve kanaatlarını, söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hak, herhangi bir resmi makamın müdahalesi ve Devlet sınırları söz konusu olmaksızın, kanaatını anlatma, haber ve fikir alma ve verme özgürlüklerini kapsar.

Söz ve anlatım özgürlüklerinin kullanılması, yalnız ulusal güvenlik, anayasal düzen, kamu güvenliği, kamu düzeni, genel sağlık, genel ahlak yararı için veya başkalarının şöhret veya haklarının korunması veya bir sırrın açıklanmasının önlenmesi veya yargının otorite veya tarafsızlığının sürdürülmesi için gerekli ve yasanın koyduğu yöntemlere, koşullara, sınırlamalara veya cezalara bağlı tutulabilir.”

1.2.3. Basın Özgürlüğünün Kapsamı

Basın özgürlüğünün sınırlandırılmasıyla ilgili alan yazında yer bir araştırmada, hangi hakların sınırlandırıldığına saptanması adına basın özgürlüğünün kapsadığı hakların tespit edilmesinin kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır. Bu kapsamda basın özgürlüğü kapsamında gerekli olan; *“haber, düşünce ve bilgilere ulaşma hakkı”, “haber, düşünce ve bilgileri yorumlama ve eleştirme hakkı”, “haber, düşünce ve bilgileri basabilme ve dağıtabilme hakkı”* ve *“üretme hakkı”* açıklanacaktır (Yavuz Yayla, 2019, s. 32).

1.2.3.1. Haber, Düşünce ve Bilgilere Ulaşma Hakkı

Basın, farklı kaynakları kullanarak haber toplarlar. Açık bilgi şeklinde ortadaki kaynakları kullanarak habere erişmek kolayken devlet kurumundan haber toplanması oldukça güçtür. Bilgi edinme hakkı ile bilgilere ulaşma, düşünce ve haber hakkı doğrudan bağlantılıdır. Şeffaf yönetimler için en önemli şart olan “bilgi edinme hakkı” kişilerin, devletin sahip olduğu söz konusu belge ve bilgilere erişme hakkına karşılık gelir. Yalnızca bilgi edinme hakkının yürürlüğünü sağlayan siyasal yapılarda, “saptırılmamış”, “özgür”, “çok yönlü”,

“yaygın”, “doğru”, haber ve bilgi dolaşımı meydana gelebilir (Özek, 1978, s. 6).

1.2.3.2. Haber, Düşünce ve Bilgileri Yorumlama/Eleştirme Hakkı

Eleştirme ve yorumlama, bireyin bir akli olmasından ileri gelen ve aklın verdiği değerlendirmelerin dışa yansımalarıdır. *“Bir insanı, bir eseri, bir konuyu, doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek maksadıyla inceleme işi”* şeklinde tarif edilen *“eleştiri”*, *“bir olayı belli bir görüşe göre açıklama, değerlendirme işi”* şeklinde tarif edilen *“yorumlamak”* eyleminden ayrılmaz bir parçadır. İlk olarak yorumlama sonrasında eleştirme öznellik niteliğine sahip faaliyetlerdir ve de bireyden bireye değişiklik göstermektedir. Bir bireyin eleştirmiş olduğu konuya diğer bireyin destek verdiği durumla karşılaştırılabilir. Bilgi, düşünce ve haberi eleştirme ve yorumlama hakkı, düşünceyi yayma ve açıklama özgürlüğü açısından önemli bir ayağı meydana getirmektedir. Yorum ve eleştirilerin serbest bir şekilde gerçekleştirilemediği bir toplumun kamusal açıdan kötü ve iyiyi de ayırma kabiliyeti noksan kalmaktadır. Buna ilave olarak eleştirme hakkı demokrasilerde olmazsa olmaz bir koşuldur (Erdoğan, 2001, s. 9).

1.2.3.3. Haber, Düşünce ve Bilgileri Basabilme/Dağıtılabilme Hakkı

Bilgi, düşünce ve haberleri dağıtılabilme ve basabilme hakkı, özgürce ve daha önce bir denetime maruz kalmadan bilgi, düşünce ve haberlerin basılması ve basılı eserlerin serbest bir şekilde dağıtılabilmesiyle ilişkilidir. Yayınların basılmasını ya da basılan eserlerin farklı araçlarla dağıtılmasına engel olan ya da güçleştiren faaliyetler basın özgürlüğü önünde bulunan engellemelerdir. Eser basılmasını güçleştiren ya da basılan eserlerin serbest bir şekilde dağıtılmasına engel olan tehditler genellikle hükümetlerin eylemlerinden ileri gelirken tekelleşme süreciyle ilişkili şekilde dağıtım firmalarının bazı medya gruplarının sahip olmasıyla de “serbestçe dağıtım hakkı” yavaşlayabilmektedir (Tokgöz, 2003, s. 47).

1.2.3.4. Üretim Hakkı

Somut bir olay temel alınsa bile, türü doğrultusunda bir değere sahip ve temel alındığı olay haricinde birtakım değerler sergileyen yayınlar, “üretim”

şeklinde nitelendirilebilir. “Üretim hakkı”, spesifik bir olayın açıklanması ya da bir hususun incelenerek kritize edilmesi haricinde, bireyin bir değer üretmesi ve üretilen yayının basın vasıtasıyla çoğaltılması ve dışa vurulması şeklinde tarif edilebilir. Basın özgürlüğü çerçevesinde “üretim hakkı”nın birtakım sınırlamaları vardır. Üretilmiş olan başkalarına hakaret eden, adî, hayâ ve ar duygularını sarsan veya bayağı niteliğe sahip olması durumunda, basın özgürlüğü kapsamında bulunan “üretim hakkı”nın yararlanılmasından söz edilemez (Yavuz Yayla, 2019, s. 37-38).

1.2.4. Basın Özgürlüğünün Uluslararası Güvenceleri

Uluslararası sözleşme ve yönergeler incelendiği zaman basın özgürlüğünün farklı bir özgürlük şeklinde tanzim edilmediği, ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirildiği görülür. Aynı şekilde BM, İHEB’in 19. maddesine göre; *“Her ferdin fikir ve fikirlerini açıklamak hürriyetine hakkı vardır. Bu hak fikirlerinden ötürü rahatsız edilmemek, memleket sınırları mevzubahis olmaksızın malumat ve fikirleri her vasıta ile aramak, elde etmek veya yaymak hakkını içerir”* biçiminde ifade özgürlüğü ve dolayısıyla basın özgürlüğü açık bir şekilde güvence altında bulunmaktadır.

1.2.5. Basın Özgürlüğü Karşısındaki Engeller

Bu kısımda basın özgürlüğüne yönelik devlet kaynaklı ve ekonomi kaynaklı engeller hakkında bilgiler verilecektir.

Devlet Kaynaklı Engeller:

Bugünün demokratik ülkelerinde devletin basın özgürlüğü karşısında aktif ve negatif sorumlulukları bulunmaktadır. Bu bağlamda devletler basın özgürlüğünün sağlanmasına yönelik gereken tedbirleri almalıdır. Bu noktada bu topluma devletin basın özgürlüğü karşısında aktif yükümlülüğünü anlatmaktadır. Aşağıda devlet kaynaklı engeller hakkında bilgiler verilecektir.

Yasal Engeller:

Anayasanın sağladığı güvencelere rağmen, medyayla ilgili düzenlemelerdeki eksiklikler veya yeni koşullara uygun düzenlenmelerin yapılmaması Kuzey Kıbrıs’ta zaman zaman basın özgürlüğü açısından sıkıntılar yaratmaktadır.

Medya Sektörünün koşul ve şartlar doğrultusunda toplumsal ve yasal anlamda tekrar yapılması ve daha sonra sürdürülebilirliği açısından yeni düzenleme yapılması gerekliliği geçerliliğini korumaktadır (Kalkan vd., 2015, s. 9).

Sansür:

Her çeşit tiyatro eseri, sinema ve yayının hükümet tarafından önceden denetlenmesi faaliyeti, sıkı kontrol şeklinde nitelendirilen sansür; serbest bir şekilde temin edilerek serbest bir şekilde dağıtılan, basılan ve yayınlanan bilginin bir ön kontrole maruz bırakılmaması gerektiğinden dolayı yasaklanmıştır. Pek çok ülkede olduğu gibi KKTC’de de basına sansür uygulaması yasaklanmıştır. Öncelikle belirtmek gerekir ki, KKTC Anayasası basın yayın özgürlüğünü garanti altına almaktadır. Buna göre, “Yurttaşlar için basın ve yayın özgürdür, sansür edilemez” ifadesi bulunmaktadır. Devlet burada da olumlu tavrını sürdürmektedir: “Devlet, basın, yayın ve haber alma özgürlüğünü sağlayacak önlemleri alır” (Yıldız, 2012, s. 71-72; Kalkan vd., 2015, s. 93).

İktidar Baskısı:

Kimi ülkelerde siyasal iktidarın medyadaki tekelleşme eylemleri iktidar baskısının artmasına dolayısıyla da kitle iletişim özgürlüğünün tehlikeye girmesine yol açmaktadır. Bu durumla ilişkili olarak da patron vesayeti, oto-sansür, manipülasyon vb. iletişim özgürlüğü üzerinde medyanın iç işleyişinden ileri gelen engellemeler de günümüzde belirgin hale gelmeye başlamıştır. Gazetecileri koruma komitesi tarafından yayınlanan rapora göre gazetecilerin hapse atılmasında Türkiye lider konumda bulunmaktadır. Dünya genelinde hapiste olan gazetecilerin yarısından fazlası ise Türkiye, Çin ve Mısır’da bulunmaktadır (<https://tr.euronews.com/2019/05/03/hangi-ulkelerde-basin-ozgurlugu-dunyada-kac-gazeteci-olduruldu-cemal-kasikci-hrant-dink>).

Ekonomi Kaynaklı Engeller:

Önde gelen endişe kaynakları arasında ekonomik baskıyla ilişkili olarak; bilhassa da diğer ekonomik sektörlerde faaliyet gösteren firmalar tarafından zaman zaman hükümet yetkililerin temin ettiği ileri sürülen olanaklar

karşılığında daha fazla medya kuruluşunun satın alınmasıdır. Hayatlarını sürdürebilmek adına hükümet bağlantıları ve devlet ihalelerine gereksinim gösteren bu firmalar, böylelikle gazetecileri gerek eleştirel haberleri bastırma gerekse işlerine son verme alternatifleriyle baş başa bırakmıştır.

Tekelleşme:

Tekel kavramı, bir mal imalatının sadece bir kuruluş tarafından yapılması durumu şeklinde tarif edilebilir. Bu tanıma göre basında tekelleşme ise, belli büyüklüğe sahip işletmelerin büyürken bu doğrultuda basın işletme sayılarının azalması şeklinde belirtilebilir. Demokrasi içinde tekelleşme kayda değer bir tehdit unsurudur. Tılıç'a (2001, s. 9) göre; "Kamuoyunun bir olayın bütün yönlerini bilme ve bilgiden sağlam bir seçim yapma hakkı kitle iletişim araçlarını gittikçe daha az sayıda elde toplanmasıyla iyice tehlikeye düşmüş ve bir tür özel sansür ortaya çıkmıştır".

Ticarileşme:

İktidara sempati duyan medya kanallarının ticari çıkarları nedeniyle ekonomik baskılara karşı zayıf kalmaları basın etiğinden çok ticarileşmeye yol açmaktadır. Bu kapsamda medyanın ticari kuruluşlar haline dönüşmesi, günümüzde medya etiğini daha fazla tartışılır hale getirmiştir. Eski basın mensuplarının bu ortamda meslek etiğini ön plana koymaları kutuplaşmış bir medya ve siyaset ortamında bu yetişmiş kişilerin işini kaybetmesi, fiilen kariyerinin sonlanması anlamına gelmektedir.

1.3. Basın Özgürlüğü Kapsamında Bağımsız Medyanın Bir Unsuru Olarak Haber Üreticileri

Bağımsız medya, iletişim araçlarının tekelleşmesi esassından oluşan medyanın artık tarafsızlığını kaybetmesi nedeniyle alternatif ve doğru haber verme ilkesine sahip medya kuruluşlarıdır. Çalışabilir bir demokrasi için denetleyici bir kurum olarak bağımsız medyanın varlığı tartışılmaz bir gerekliliktir (Özejder, 2018, s. 217). Bu kısımda basın özgürlüğü kapsamında gazetecilik mesleğinin kriterleri, gazetecilik mesleğinin toplumsal sorumluluk boyutu, dünden bugüne Kıbrıs Türk medyası konuları hakkında bilgiler verilecektir.

1.3.1. Gazetecilik Mesleğinin Kriterleri ve Haber Üretimi

Gazeteciler seçmiş oldukları haberleri ortaya koyarak insanların gerek yakın çevrelerinde, gerekse uluslararası ve ulusal seviyede gerçekleşen olaylara dair bilgi almasını temin eder. Bir başka deyişle haber üretimi yaparlar. Kamunun özgür temsilcileri şeklinde adlandırılan gazeteciler, toplumdaki kitlelerin düşüncelerini birbirlerine ileterek topluma ait iletişimin meydana gelmesine destek verirler. Gerçeklerin değiştirilerek aktarılması, bireyin yanlış bilgi almasına ve toplumda yanlış anlaşılmalara yol açabilir. O'Neil *"Tıbbın içsel ve temel amacının sağlık olması gibi, önemli güncel olaylar hakkında gerçeği anlatmak da gazeteciliğin içsel ve temel amacıdır"* (O'Neil, 1998, s. 36) ifadesiyle gerçekleri ortaya koymanın gazetecilik mesleği ve etiği adına ne kadar önemli olduğunu dile getirmiştir.

Pieper (1999)'e göre *"Etiğin asıl amacı; insanın iyi temellendirilmiş ahlaki kararları kendi başına vermek durumunda olduğunu ve başka hiç kimseye ne herhangi bir otoriteye ne de sözde daha yetkin kişilere (anne-baba, öğretmen, din adamı vb.) teslim olmaması gerektiğini gösterebilmektir"* (Aktaran Özdemir, 2006, s. 5). Bireyin ahlak alanında hem aydın hem bilgili olması ahlaka eleştirel bakışla mümkün olabilir. Bu noktada etiğin asıl fonksiyonu da meydana çıkmaktadır. Bu eleştirel ve sorgulayıcı bakmayla kişi toplumda gerek kendini gerçekleştirip gerekse başka bireylerle beraber var olmayı öğrenir.

Gazetecilik mesleğinin tarifi yapılırken genellikle "doğruluk-dürüstlük" ilkesinden söz edilmektedir. Yapılan tariflerde etik ilkelerine de yer verilmesi meslek etik bilincinin meydana getirilmesi bakımından destek olmaktadır.

Medya etik kurulu tarafından yayınlanan başlıca gazetecilik meslek ilkeleri aşağıda olup söz konusu ilkelerin tamamı EK'te sunulmuştur (Medya Etik Kurulu, 2020):

"Gazetecinin temel görevi, gerçekleri nesnel bir biçimde, çarpıtmadan, sansürlemeden aktarmaktır.

Gazeteci, demokratik değerlere ve insan haklarına aykırı yayın yapmamalıdır.

Haber, yorum ve görüşler okur ve izleyicinin yayının niteliğini anlayabilmesini sağlayacak biçimde, açıkça birbirinden ayrılmalıdır.

Basın yayın organları masumiyet karinesine saygılı olmalı, suçluluğu yargı kararıyla sabit olmadıkça herhangi bir kişiyi suçlu ilan edecek yayın yapmaktan kaçınmalıdır. Yargı süreci devam eden davalarda iddialar ve savunmalar adil ve dengeli biçimde aktarılmalıdır.

Cinsel dokunulmazlığa, kadın ve çocuk istismarına ilişkin suçlarda, mağdurun açık ismi ve fotoğrafları yayımlanmamalı; kimliğini ortaya çıkaracak yayınlardan kaçınılmalıdır.

Yayımlanan haber, görüş ve yorumlarda, bir insanın davranışının veya işlediği suçun, haber konusu olayla doğrudan ilgili olmadıkça, onun ırkından, milliyetinden, dinî veya mezhepsel inancından, cinsiyetinden, cinsel kimliğinden, cinsel yöneliminden, yaşından, engelinden veya başka bir özelliğinden kaynaklandığını ima eden vurgular yapılmamalıdır.

Habere konu edilen veya edilmesi düşünülen kişi ve kurumlardan, hediye, maddi çıkar veya ayrıcalık kabul edilmemelidir.

Gazeteci, elde ettiği bilgileri doğrulamak için çaba göstermelidir.

Gazeteci, kişi ve kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde aşağılayan, hakaret içeren ifadeler kullanmamalıdır.

Özel yaşamın gizliliği esastır. Üstün bir kamu yararı olmadıkça veya kişinin rızası alınmadıkça özel yaşamın gizliliğini ihlâl eden habercilik yapılmamalıdır.

Gazeteci, bir haberin yayımlanması veya yayımlanmaması karşılığında maddi veya manevi çıkar peşinde koşmamalıdır.

Gazeteci kimliğini taşıyan herkes, gazeteciliğin evrensel ilkelerine uymaya özen gösterir.”

1.3.2. Gazetecilik Mesleğinin Toplumsal Sorumluluk Boyutu

Toplumsal bir varlık olan insanlık gibi gazetecilik de topluma hizmet eden toplumsal bir kurumdur. Özgen bu kapsamda şu ifadeleri kullanmaktadır:

Her toplumsal faaliyet gibi bir takım kural ve ilkeler çerçevesinde yürütülmesi gerektiği açıkça görülecektir. Bu nedenlerden dolayı “basın ahlaki” ve gazeteci kimliğinin ortaya konması, gerek toplumsal

sorumluluk gerekse özgürlükçü ve çağdaş demokratik yönetim açısından önem kazanır. Çünkü gazetecilik sadece tüketim amacıyla üretilmiş bir ürünü satılabilir hale getirmek ve pazara arz etmek değil bunun ötesinde kamuoyunu ulaşamadığı bilgilerde bilgi sahibi yapmak ve böylece siyasal erki elinde tutan güçleri denetlemek amacını taşır. Daha da ötesinde gazeteler amaca uygun olarak kullanıldıklarında aynı zamanda bir eğitim aracıdır. Toplumsal açıdan böylesine önemli işlevleri üstlenen gazetelerde görev yapan gazetecilerin mesleki açıdan göz önünde bulundurmaları gereken ilke/kuralların saptanması önem kazanır (Özgen, 2006, s. 145)

Gazetecilik kimliğinin saptanmış bazı kural ve normlara uyma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu kimlik gazeteci için pek çok özgürlük sağlarken elbette bazı özel durumları suistimal etmeyecek biçimde çalışmasını istemektedir. Gazeteci kimliğinin kayda değer görevleri vardır. Söz konusu kimliği taşıyan bireyler topluma örnek olmalı ve örnek olacak biçimde davranıp haber yaparak bununla birlikte iyi örnek olacak yollar gösterirler. Bundan dolayı doğru ve düzgün haber yapmak, etik olmak, tarafsızlık gazetecilik kimliği açısından oldukça önem arz eder. Yine Özgen (2006), *“Bir gazetecinin etik açısından değerlendirilmesi yapılırken bazı kesin ilkelerin yanı sıra, “görece” bazı kavramların da olabileceği gerçeği gözden kaçırılmamalıdır. Bu kavramlar, “onun” hayat görüşü, yaşama ve inanç şekli, maddi, manevi değer yargıları, yaşama başlangıcından o güne kadar edindiği davranış ve düşünce biçimi vb. olmak üzere çok geniş bir yelpazede değerlendirilebilir”* sözlerini sarf etmiştir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi kesin ve belirli ilkelerle birlikte gazeteciye göre çeşitli tutumlar da farklılık arz edebilmektedir. Ancak bu durum sınırları aşmayacak biçimde ve etik olmalıdır.

Medya ile toplum arasında var olduğu düşünülen sözleşme, medyaya belirli yükümlülükler getirmektedir. Bu nedenle, medyanın etik açıdan uygun faaliyet gösterebilmesinin temel koşulu, insanların yaşamını ilgilendiren önemli konuları doğru ve eksiksiz bir biçimde haber yapmasıdır (...) Gazetecilerin, nesnellliğini doğrudan etkileyen bir

başka unsur, haber kaynakları ile aralarında zaman içerisinde oluşturdukları yakın ilişkilidir. Bu durumda haber kaynakları, kendilerine yakın buldukları gazetecilere ayrıcalıklı bir konum sağlayarak, bazı haberleri sadece onlara sızdırmaktadırlar (Arslan ve Arslan, 2016, s. 179).

1.3.3. Kıbrıs Türk Basınının Tarihçesi

Bir ülkenin bulunduğu coğrafyadaki sosyal ve ekonomik dengeler, o ülkenin geleceğine yön vermektedir. Ülkelerin kendi coğrafyalarında yaşananlar ile basın ve yayın tarihleri de birbiriyle yakından ilişkilidir. Dolayısıyla Kıbrıs Türk Basını, Kıbrıs'ın politik ve sosyolojik tarihinden ayrı tutmak imkânsızdır. Dört döneme ayrılarak incelenen Kıbrıs Türk Basın Tarihi'nin genel ve özel bilgileri bu bölümde özetlenmiştir.

1.3.3.1. Kıbrıs Türk Basın Tarihinin İlk Dönemi (1878-1931)

Bilindiği üzere, 1571-1878 yılları arasında Kıbrıs'ta Osmanlı İmparatorluğu hüküm sürmüştü ve bu dönemde Kıbrıs'ta herhangi bir matbaa kurulmamıştır. Osmanlı egemenliğinin ardından 1878 yılında adanın yönetimi İngiltere'ye devredilmiş ve İngiliz dönemi ile birlikte Kıbrıs'ta gazete ve gazetecilik faaliyetleri de başlamıştır.

Kayıtlarda, Kıbrıs'ta ilk matbaanın 1878 yılında Larnaka'da Henry King and Co. adlı şirket tarafından kurulduğu ve ilk gazetenin, bu şirket tarafından Kıpros/Cyprus adıyla 29 Ağustos 1878 yılında yayımlandığı yazılmaktadır. Kıpros/Cyprus gazetesinin ilk sayfasının İngilizce ve geri kalan sayfalarının ise Yunanca hazırlandığı bilinmektedir. 1879 yılında Aleksan Sarrafyan, "Ümid" adlı ilk Osmanlı Türkçesi ile yayımlanan gazeteyi çıkarmıştır. Gazete yine Henry King and Co. matbaasında basılmıştır. Ahmet Emin Efendi adlı bir Kıbrıslı Türk'ün yayımladığı ilk gazete ise 11 Temmuz 1889'da basılan "Saded" olur. Bu nedenle, 11 Temmuz, KKTC'de "Basın Günü" olarak kutlanmaktadır. (Kıbrıs Türk Basını, KKTC Enformasyon Dairesi, 2020).

Bu dönem gazeteleri Kıbrıslı Türk aydınların örgütlenme çabaları sonucunda yayımlanmaya başlamıştır. Bu örgütlenmelerin amacı Kıbrıs'ın Yunanistan' a

bağlanmasını önlemek ve adadaki Kıbrıslı Türklerin sesini duyurmaktır. Kıbrıs'ta Osmanlı Türkçesi ile yazılmış 24 farklı gazete bulunmaktadır. Osmanlı Matbuat Nizamnamesi'ne göre padişah tarafından Kıbrıs'ta kapatılan ilk gazete, Ahmet Tevfik Efendi tarafından yayımlanmakta olan mizah içerikli Akbaba gazetesidir. Akbaba gazetesinin sahibi Ahmet Tevfik Efendi'nin de Osmanlı topraklarına girmesi yasaklanmıştır. Feryad gazetesinde yayımlanan yazılar nedeniyle, bu gazetenin Osmanlı yönetimi altındaki topraklara sokulması yasaklanmış ve bu hususta yapılan girişimler sonucu dördüncü sayıdan sonra kapatıldığı görülmüştür (Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, 2012).

1.3.3.2. Kıbrıs Türk Basın Tarihinin İkinci Dönemi (1931-1958)

Bu dönem, İngiliz Döneminde Yeni Türk Harfleriyle Yayımlanan Gazeteler Dönemi olarak kabul edilir. 1930'lu yıllar da Kıbrıs adasında İngiliz yönetiminin devam ettiği ve adanın da İngiliz yasalarıyla yönetildiği dönemlerdir. Bu dönemin Kıbrıs Türk Basınında uzun soluklu birkaç gazete ile birlikte uzun süreli olmayan gazeteler yayımlanmıştır. 1930-1958 yılları arasında İngilizlerin baskı yasalarının yürürlükte olduğu, dünya ekonomik krizinin Kıbrıs'ı da etkilediği görülmüştür.

1929 yılında yürürlüğe giren, "Gazete, Kitap ve Basımevleri Kanunu'ndaki hükümler ve 1931 İsyani'nin etkileriyle, 1931-1934 yılları arasında Kıbrıs Türk Basınında yeni gazete yayımlanmamıştır. 1939-1945 yılları arasında II. Dünya Savaşı'nın getirdiği, yoksulluk ve yokluk günleri Kıbrıs Türk Basınına da etkilemiş ve 1934-1943 yıllarında sadece dört gazetenin yayınlanmıştır. Her hâlükârda bu az sayıda gazetenin yayımlanmasında İngiliz dönemindeki baskıların da etkisi olduğu bilinmektedir. Bu dönemin gazetelerinde bakıldığında fikir gazeteciliği niteliğindeki bir gazetecilikten uzaklaşmış, eleştirel yazılara çok az yer verilmiş ve genelde dünya haberleri ile ilgili bilgi verici yazılar gazetelerde yer almıştır. 1942 yılında Dr. Fazıl Küçük tarafından Kıbrıslı Türklerin en uzun soluklu gazetesi Halkın Sesi yayımlanmaya başlamıştır. 1950'lü yıllarda, Halkın Sesi, Hürsöz ve İstiklal gazetelerinin

Kıbrıs Rumlarının yaptığı plesbite karşı sürekli yayınlar yaptığı, gözlemlenmektedir. (Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, 2012).

Genel olarak bu dönemin gazetelerine bakıldığında İngiliz sömürge yönetiminin baskıcı tutumundan ve siyasi gelişmelerden etkilenmiş oldukları ve bu etkiler altında yayınlar yaptıkları bilinmektedir. Sözü edilen dönem gazetelerine bakıldığında ise, İngiliz sömürge yönetiminin baskıcı tutumunda ve siyasi gelişmelerden etkilenmiş olduğu ve bu etkiler altında bu dönem basının geliştiği gözlemlenmektedir. 1930-1958 yılları arasında Kıbrıs Türkleri 21 gazete yayımlamışlardır. (Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, 2012)

1.3.3.3.Kıbrıs Türk Basın Tarihinin Üçüncü Dönemi (1958-1975)

1958-1960'lardan 1974'e kadar geçen süreç, Kıbrıs Türk basınının Milli Mücadele Dönemi olarak kabul edilmiştir. Bunun nedeni, adı geçen dönemde yayımlanan gazetelerin adanın içinde bulunduğu siyasi-politik, sosyal-kültürel olaylardan ve adadaki iki toplum arasında yaşanan gerginlik ve çatışmalardan etkilenerek, yapılan haberlerin ve dönemin gazete içeriklerinin milli mücadele ruhunu artırmayı hedeflemiş olmasındadır.

27 Ocak 1958 tarihinde Bozkurt gazetesinin "İngiltere Taksimi Kabul etti" başlığıyla yayımladığı haber sonrasında Kıbrıslı Türkler ilk defa 27-28 Ocak 1958 tarihlerinde Rumlar'ın Enosis görüşüne karşı miting düzenlemiştir. 1959 yılında çıkan Nacak gazetesi başta olmak üzere bu yılda yayımlanan tüm gazeteler Kıbrıs Türk halkını direniş için örgütlemek ve milli mücadeleyi teşkilatlandırma adına yayımlar yaparak oneli bir görev üstlenmiştir.1960'da iki toplumlu kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin 1963 yılında her iki toplumda da artan gerginlikler basın aracılığıyla halka duyurulmuştur. Özellikle 1963 ve 1974 arası yaşanan Türk-Rum çatışmalarına paralel olarak Kıbrıs Türk basını dönemin gerektirdiği dava savunuculuğu ve bahsi geçen saldırılara karşı bölgesel ve merkezi örgütlenme faaliyetlerine yer vermiştir (Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, 2012, s. 104-105).

Bu dönemde çatışmalar nedeniyle, gazetelerin bazen birkaç sayfa olarak yayımlandığı veya birkaç gün ara ile yayımlandığı olmuştur. Yayımlanan gazeteler; Nacak, Cumhuriyet, Akın, Devrim, Mücahit, Limasol'un Sesi, Zafer, Savaş, Nizam, Zaman, Barış, Yarın, İşçi Postası gazeteleri yayımlanmıştır. Dönemin tüm zorluklarına rağmen, 20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı başladığı dönemde bile Halkın Sesi, Bozkurt ve Zaman gazeteleri olmuştur. Gazetelerde toplumlararası görüşmelere, görüşmelerin gidişatı, içeriği ve sonuçlarıyla ilgili de haberler sıklıkla yer almaktaydı. Ayrıca gazetelerde sosyal ve spor içerikli haberlere de yer verilmekte olduğu bilinmektedir. (Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, 2012).

1.3.3.4. Kıbrıs Türk Basın Tarihinin Dördüncü Dönemi (1975'ten günümüze)

Bu dönem, Kıbrıs Türk Basınının Modernleşmesi olarak bilinir. 20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan sonra Kıbrıs adasında neredeyse her alanda değişiklikler yaşanmıştır. 1975 yılından itibaren Türkiye'de yayımlanan gazetelerin günü gününe adaya gelmesi ile birlikte Kıbrıs'taki halkın gazete okuyabilmesi ve dünyadaki gelişmeleri ise yakından takip edebilmesini mümkün kılmıştır. Ancak bu durum, Kıbrıs Türk Basınının etkinliğinin azalmasına neden olmuştur. (Ünlü, 1891, s.159)

Yine 1975 yılında Kıbrıs Türk Federe Devletinin kurulmasından sonra siyasi partiler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bir süre sonra ise bu siyasi partilerin yayın organları olan veya bu siyasi partilerin taraftarları aracılığıyla yayımlanan gazeteler ortaya çıkmıştır. Bağımsız gazeteler olmasına rağmen bu dönem gazetelerin birçoğunun parti gazetesi, yayın organı veya herhangi bir partiyi destekleyen yayınlar yaptığı görülmüştür. Siyasi partilerin yayın organları olarak yayınlanan gazeteler Kıbrıs Türk Basınında geniş ölçüde yer almıştır. (Ünlü, 1981, s. 159) Kıbrıs Türk basınında ofset tekniği ile ilk renkli baskı yapan matbaa 1982'dek kurulan Kıbrıs Postası matbaasıdır ve aynı ismi taşıyan gazete de renkli olarak basılarak yayımlanmıştır. (Dedeçay, 1989, s. 29). KKTC'nin 1983 yılında kurulmasıyla Kıbrıs Türk Basınında içerik olarak daha olumlu ve çeşitli haberler yer almaya başlamıştır. 1989 yılında ise işadamı Asil Nadir'in modern teknoloji ile Kıbrıs Gazetesi'ni kurmasıyla,

ülkedeki haber üreticilerine geniş bir istihdam alanı sağlamış ve haber üreticilerinin kendi bilgi ve tecrübelerini derinleştirmelerinde önemli rol oynamıştır. Bu gelişmeler ışığında da, Kıbrıs Türk basınını habercilik ve yayımlanan gazetelerdeki içerik ve kalite bakımından zenginleşmeye başlamıştır. Bu dönemde, eski dönemlere göre çok daha fazla gazete yayımlanmış ancak bu gazetelerin bir kısmı çok uzun ömürlü olamamıştır. Örneğin; sadece seçim dönemlerinde yayın yaşantısına başlayıp, kısa bir süre sonra yayımlanması duran gazeteler olmuştur. Ayrıca yeni kurulan her siyasi parti, kendi gazetesini yayımlamıştır. Kıbrıs Türk basının üçüncü döneminde başlayan ve dördüncü dönemine kadar gelebilen tek gazete Halkın Sesi olabilmıştır (Fevzioğlu, 2010, s. 131).

2000'li yıllar ile internetin günlük hayatımıza hızlı bir şekilde girişi ve etkin olmasıyla birlikte görsel ve işitsel medya organlarının da internet ortamında yer alması kaçınılmaz olmuştur. Özellikle son 10 yıl, tüm basın-yayın organları arasında da internet ortamında ve akıllı cihazlar aracılığıyla da takip edilebilmesine ilişkin ciddi bir rekabet ortamı başlamıştır. Ancak hem çok hızlı ve yaygın olması, hem de ülkemizde bilişim suçlarına ilişkin bir yasanın olmaması nedeniyle, 2015'den günümüze çok sayıda yeni internet haber siteleri açılmakta ve burada paylaşılan haberlerin doğruluk ve içeriklerinde birtakım sıkıntıların olduğu gün yüzüne çıkmıştır. Ayrıca bilinmektedir ki; bazı yazılı ve görsel basın kurum ve kuruluşları siyasi partilerin yayın organları durumundadır ve gazete, TV, radyoların ise siyasi partilerle ideolojik anlamda açık bir şekilde yakınlıkları vardır. Bu nedenle, bu araştırmada kuruluş yılı bakımından, COVID-19 öncesi (9 Mart 2020 öncesi) yayın hayatına başlamış ve halen aktif olan TV, gazete, internet haber, radyo, sendika ve birliklere ilişkin bilgilere Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2: KKTC'deki güncel yazılı, işitsel ve görsel medya kurum ve kuruluşları.

KKTC Medya Kuruluşları	
LAÜ	
TV	LAÜ TV
Radyo	LAÜ FM
İnternet Haber	LAÜ TV
UKÜ	
Radyo	UKÜ FM
İnternet Haber	UKÜ
GAÜ	
TV	GAÜ TV
Radyo	GAÜ FM
İnternet Haber	GAÜ TV
ODTÜ	
TV	ODTÜ TV
Radyo	Radyo ODTÜ
İnternet Haber	ODTÜ TV
Sivil Savunma	
Radyo	Radyo Vatan Vatan Nihavent Vatan Türkü
Yorum Yayıncılık Ltd- Capitalcity Publishing Ltd.	
Gazete	Vatan
Radyo	Capital Radyo
İnternet Haber	Vatan Arti392
Kıbrıs Diyalog Yayıncılık Ltd.	
TV	Diyalog TV
Gazete	Diyalog
Radyo	Diyalog FM

İnternet Haber
Diyalog TV
Birinci Medya Kurumu Ltd. Şti.
TV
Genç TV
Radyo
First FM
Hit FM
İnternet Haber
Genç TV
Güvelik Kuvvetleri Komutanlığı
Radyo
Radyo Güven
Bizden Yayıncılık Ltd. Şti.
Radyo
Play FM
Kanal T TV Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti.
TV
Kanal T
Radyo
Radyo T
Replay Medya Ltd. Şti.
Radyo
Saranet FM
Chris Elliott
İnternet Haber
Cyprus Scene
Toplumcu Ltd.
İnternet Haber
Ortam Gazetesi
Aydın Akkurt
Gazete
Nacak
İnternet Haber
Kıbrıs Volkan
Kuzeyin Sesi Medya
Gazete
Hakikat
İnternet Haber
Kıbrıs Hakikat
Gazedda Kıbrıs
İnternet Haber
Gazeddakıbrıs
Haberatör Kıbrıs Basın Yayın Ltd.
Gazete
Haberatör
İnternet Haber
Haberatör Kıbrıs
Ziya Emir
Gazete

Kıbrıs Manşet
İnternet Haber
Kıbrıs Manşet
Yusuf Kısa
Gazete
Yenibakış Gazetesi
İnternet Haber
Yenibakış Gazetesi
Murat Osmanoğlu
İnternet Haber
Kıbrıs Express Haber
KJ Medya Yayıncılık
İnternet Haber
Kıbrıs Son Dakika
Levent Özadam
İnternet Haber
Kıbrıs Time
Reşat Ezel
İnternet Haber
Mazgal Hendek Ajans-MHA
Metin Ziya Güngör
İnternet Haber
Mağusa Haber Ajansı-MHA
Türk Ajansı-Kıbrıs (TAK)
İnternet Haber
Türk Ajansı-Kıbrıs (TAK)
Yeniçağ
Gazete
Yeniçağ
YDÜ
TV
YDÜ TV
Radyo
YDÜ FM
Knk Global Media Ltd.
İnternet Haber
Kıbrıs Haber Sitesi
Ne Haber Kıbrıs
Kıbrıs Yeni
Media Rime Trading Ltd.
İnternet Haber
Haber Kuzey Kıbrıs
KKTC Haberler
Cool İletişim ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Radyo
Cool FM
Doğru Ajans Reklam ve İnternet Hizmetleri
İnternet Haber
KKTC Medya
Gündem Kıbrıs Gazetesi

İnternet Haber
Gündem Kıbrıs
Volkan Gazetesi KKTC
Gazete
Volkan Gazetesi
İnternet Haber
Volkan Gazetesi KKTC
Citypress Yayıncılık Ltd.
Gazete
Kıbrıs Postası
İnternet Haber
Kıbrıs Postası
Digi Haber Portal Services Ltd.
İnternet Haber
Haber Kıbrıs
Afrika
Gazete
Afrika Gazetesi
Adalet Gazetesi Ltd.
Gazete
Haberci
İnternet Haber
Kıbrıs Haberci
Güneş Matbaacılık LTD
Gazete
Güneş
İnternet Haber
Haber Güneş
İnce Detay Kıbrıs Grafik Basın Yayın Ltd.
Gazete
Detay
İnternet Haber
Detay
HSG Generation Digital Journalism Ltd.
Gazete
Halkın Sesi
İnternet Haber
Halkın Sesi Kıbrıs
Bilir İletişim Ltd. Şti.
Radyo
Radyo Mayıs
İnternet Haber
Mayıs TV
Northern Network Medya Merkezi Ltd.
Gazete
Haberal Kıbrıslı
İnternet Haber
Haberal Kıbrıslı
United Medya Grubu
TV

Sim TV
Gazete
Yenidüzen Gazetesi
Radyo
Sim FM
İnternet Haber
Yenidüzen
İskele Disc FM Ltd. Şti.
Radyo
İskele Disc FM
Cyprus Media King
Radyo
Radyo Juke
Asram İletişim ve Yayıncılık Ltd. Şti
TV
Sokak TV
Radyo
Sokak FM
Havadis-Adis Yayıncılık Ltd.
Gazete
Havadis
Radyo
Havadis Radyo
İnternet Haber
Havadis Kıbrıs
A.N. Graphics (Kıbrıs) Ltd.
TV
Kıbrıs TV
Gazete
Kıbrıs
Cyprus Today
Radyo
Kıbrıs FM
İnternet Haber
NRG Play
Radyo
Dance FM
NRG Türk
NRG Türk Slow
NRG Radio
Star Kıbrıs Medya Grubu
TV
Ada TV
Gazete
Star Kıbrıs
Cyprus Star
Radyo
Ada FM
İnternet Haber
Ada Basını

DAÜ TV DAÜ TV Radyo DAÜ FM İnternet Haber DAÜ
BRTK TV BRT 1 BRT 2 BRT 3 Radyo Bayrak Radyosu Bayrak International Bayrak FM Bayrak Klasik Bayrak Türk Müziği Bayrak Radyo Haber İnternet Haber BRTK
KKTC Basın Yayın Kurum ve Kuruluşları
Basın Kuruluşları Dış Basın Birliği Kıbrıs Türk Basın Konseyi Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği Kıbrıs Türk Gazeteciler Cemiyeti Sendikalar Bay-Sen Basın-Sen Kuruluşlar Yayın Yüksek Kurulu (YYK) Medya Etik Kurulu Bilgi Teknolojileri Haberleşme Kurumu (BTHK) Bilgi Edinme Kurulu

(KKTC Enformasyon Dairesi, 2020; KKTC Yayın Yüksek Kurulu, 2020)

Genel olarak bakıldığında, Kıbrıs Türk Basınının ilk dönemindeki gazeteler Osmanlı Türkçesi ile yayımlanmışlar ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasını önlemeyi ve dünyaya Kıbrıslı Türklerin sesini duyurmayı amaçlamışlardır. Atatürk İlke ve Devrimlerinin Kıbrıs'ta uygulanmasında ve Kıbrıslı Türklerin o

dönemin çağdaş uygulamalarını benimsemelerinde etkili olmuşlardır. Daha sonra gazeteler, Osmanlı İmparatorluğu ve onun yıkılışı ile kurulan Türkiye Cumhuriyetindeki gelişmelerden etkilenecek yayımlarını sürdürmüşlerdir. Resmi kayıtlarda, ilk Türk gazetesi Saded'in yayımlanmasından 2005 yılına kadar toplam seksen tane gazetenin hayat bulduğu ancak yarısından fazlasının kuruluşundan en çok beş yıl sonrasında kapandığı yer almaktadır. Yayım hayatlarının son bulmasının çeşitli nedenleri olsa da başta ekonomik, siyasi ve yasal yaptırımların olduğu bilinmektedir. Kıbrıs Türk Basın mevzuatı, 1864'teki Osmanlı Basın Kanunu ile başlamış, 1909'da biraz değişikliğe uğramış ancak 1930 yılına kadar İngilizlerin "Gazete, Kitap ve Basımevleri Yasası"nın yürürlüğe girmesine kadar uygulanmıştır. Halen yürürlükte olan Kuzey Kıbrıs'taki 1947 tarihli Basın Yasası ise, İngilizlerin "Gazete, Kitap ve Basımevleri Yasası"nın 1934 ve 1947 yıllarındaki değiştirilmiş olan son halidir (İrvan, 2006, s. 6).

Kıbrıs Türk Basın Tarihinin ilk yıllarında gazeteleri çıkaran kişilerin mesleklerinin gazetecilik olmadığı ve genel olarak toplumda maddi ve/veya manevi olarak durumu iyi olan, tanınmış, sevilen ve saygı duyulan kişiler olduğu görülmektedir. Ancak özellikle 1975 sonrasında adaya günü gününe Türkiye Cumhuriyeti'nden gazetelerin gelmesi ve de KKTC'nin 1983'te kurulmasıyla birlikte gazetecilik ve diğer haber üretimine katkı sağlayan tüm medya kurum ve kuruluşlarının kurucuları ve çalışanlarının mesleki olarak bilgi ve tecrübesi, akademik ve mesleki iş tecrübesi bakımından profesyonelleşmiştir. Bunun başlıca nedenleri arasında, hem okuyucuların daha kaliteli, çeşitli yayın ve haberlere ulaşım imkânının olması nedeniyle okuyucunun nitelik ve nicelik bakımından "haber"e yönelik arz ve talebi arttırması, hem de yerel ve uluslararası haber mecraları arasında rekabetin artmasıdır.

Haber ve haber üretimine yönelik artan arz ve talebe göre, 1975'ten itibaren artan bir şekilde Türkiye gazetelerinin KKTC'ye gelmesi, çeşitli uydu ve internet platformları aracılığıyla genel olarak tüm TC medyasının KKTC'den de takip edilebiliyor olması, yerel medya kurum ve kuruluşları için büyük bir

rekabet unsurudur. Ek olarak; TC'nin nüfusu ile birlikte reel sektörünün mali kapasitesi ve reklam bütçesi miktarının, KKTC'deki yerel kurum kuruluşlardan çok daha fazla olması, KKTC'deki iletişim sektörü ve haber üretiminde faaliyet gösteren kurum kuruluşlar ve çalışanların için halen büyük bir tehdittir. Bu nedenle de birçok yerel medya organı başta mali kapasitesinin yetersiz olması nedeniyle rekabete yenik düşerek yayım hayatını sonlandırmıştır.

KKTC'nin uluslararası arenada tanınmamasının getirdiği olumsuzluklar nedeniyle de, uluslararası işletmeler, KKTC medyasını ya medya pazarlama planlarına hiç dahil etmiyor ya da, uluslararası platformda veya TC piyasası için ayrılan reklam bütçesinden KKTC için yerel pazarlama stratejisi adı altında az bir miktar pay ayrılabilir. Örneğin MNG Kargo'nun Türkiye'den KKTC'ye kargo ulaştırmasına yönelik yapmış olduğu reklam kampanyası gibi. Elbette, büyük bütçeli medya bu bütçelerle daha kaliteli içerikler de hazırlıyor ve bu durum da KKTC'den daha çok takipçi kazanabiliyor.

Bahsi geçen tüm olumsuzluklara rağmen, geçmişten günümüze Kıbrıs Türk basınının geneline bakıldığında, farklı ideolojileri savunan ve gelişmelere farklı bakış açılarıyla yaklaşan farklı basın kuruluşlarının karşımıza çıktığı görülmektedir. Kıbrıs Türk haber kurumları ve haber üreticilerinin farklı siyasi ve ideolojik duruşlara sahip olması, farklı görüşlerin temsiline imkân sağlamaktadır. "Bu süreçler demokrasinin yerleşmesine, ilerlemiş eşitliğe, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel konularla ilgili karar süreçlerinde katılımın sağlanmasına katkıda bulunmaktadır". Böylece, Kıbrıs Türk basını farklı sahiplik yapılarının bulunduğu gazetelerle, aynı haberleri farklı bakış açılarıyla aktararak, ideal demokratik toplumun oluşabilmesi sürecini desteklemektedir (Hançer, 2006, s. 11)

2. BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak uzun bir soru listesinden oluşan yazılı anket tekniği uygulanmıştır. Anketin uygulanacağı katılımcı listesi için, Kuzey Kıbrıs'ta farklı yayın kuruluşlarında çalışan muhabir, editör, yazı işleri müdürü, yayın yönetmeninden oluşan bir grup haber üreticisi seçilmiştir. Grup seçilirken, gazetecilerin genelinin ortalama özelliklerini temsil edebilmesine dikkat edilmiştir.

2.1. Araştırmanın Amaç ve Kapsamı

Araştırmanın genel amacı, KKTC Medyasında haber üreten personelin ne gibi özellikler taşıdığına daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamaktır. Araştırmanın özel amacı, KKTC Medyasında haber üreten gazetecilerin profilini belirlemektir. Bu profilin, medyanın demokratik yaşamdaki rolünü yerine getirip getirmemesinde önemli olduğu düşüncesinden hareket edilmiştir. Araştırmanın kapsamı; araştırmanın örnekleme göre belirlenen nitelik ve niceliğe göre belirlenen KKTC'deki haber üreticilerinin, doldurmuş oldukları anket yanıtlarının incelenmesi neticesinde ortaya çıkan sonuçların değerlendirilmesidir. Öne çıkan konulara ilişkin olarak; Gazeteci, kimdir? Nasıl bir çalışma ortamında görev yapar? Davranış kalıpları, eğilimleri nedir? Kamuoyu oluşumundaki rolü ve etkinliği nedir? vb. sorularına yanıt aranmıştır. Yapılan araştırmada ortaya çıkan sonuçların, ülkemizde gazetecilik mesleğinin geliştirilmesi açısından katkıda bulunması hedeflenmiştir.

2.2. Araştırma Modeli

Araştırmadan kullanılan anketler, katılımcılara ulaştırılmış ve elde edilen veriler önceden tanımlanmış soru formlarına katılımcıların kendileri

tarafından işaretleme yapılarak kaydedilmiştir. Tüm sorular, tezi hazırlayan Serdar Eren ve Tez Danışmanı Yrd. Doç. Dr. İbrahim Özejder tarafından hazırlanmıştır.

Katılımcıların ankete katılmalarına ilişkin onayı, kendileriyle yüz yüze yapılan görüşmede, kendilerine aydınlatılmış onam formu verilerek yapılmıştır. Katılımcılara anket soruları elden verilmiş ve soruların yanıtlarını kendilerinin doldurması talep edilmiştir. Katılımcılardan toplanan veriler, haber üretimi hakkında mesleki nicel ve nitel verilerdir. Veri toplama yöntemi olarak, katılımcıların kendilerinin yanıtlayacağı anket ve yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi izlenmiştir. Veriler; KKTC sınırları içerisinde çalışan haber üreticilerinden, Aralık 2019 ayı içerisinde toplanmıştır.

2.3. Evren ve Örneklem

Basın Kartı Komisyonu'nun Ocak 2019 tarihine göre KKTC'de, Sürekli Basın Kartı sahibi 230 kişi, iki yıl süreli olan Sarı Basın Kartı sahibi 324 kişi olup, Basın Kartı sahibi olan toplam kişi sayısı 554'dür. Bu sayı araştırmanın evreni olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleme olarak; Basın Kartı sahibi toplam kişi sayısının yaklaşık %10'u olan 55 kişi yeterli görülmüştür. Seçilen 55 kişinin dağılımı; Basın Kartı sahibi olan ve her bir farklı gazete, radyo, televizyon, internet haber siteleri, BRTK ve TAK'da çalışan toplam kişi sayısının, Basın Kartı sahibi olan toplam kişi sayısına denk gelen oranı olması hedeflenmiştir.

Katılımcılar, Kuzey Kıbrıs medyasında çalışan muhabir, redaktör, editör ve yazı işleri sorumluları gibi haber üreticilerinden oluşmaktadır. Katılımcılar araştırma anketi sorularını gönüllülük esasına göre yanıtlamış ve katılımlarından dolayı teşvik almamışlardır.

Araştırmanın sınırlılıkları kapsamında, anket sorularında mesleki tecrübeye dayalı soruların varlığı nedeniyle, mesleki tecrübesi beş yıldan az olan haber üreticileri ve medya sektör çalışanlarıyla anket yapılmamıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma için yazılı anket hazırlanmıştır. Anket, 80 sorudan oluşmaktadır. Soruların 15 tanesi açık uçlu, geriye kalan sorular ise kapalı uçlu ve tek seçmeli, çoktan seçmeli, sıralama ve ölçeklendirme soruları olarak hazırlanmıştır. Katılımcıların yazılı olarak doldurdukları anketlerin verileri, Microsoft Excel ve SPSS bilgisayar programları aracılığıyla incelenmiştir. Verilere ilişkin bilgilerin tamamı bu tezin Ekler kısmında yer almaktadır.

2.5. Araştırmanın Problem ve Soruları

Kuzey Kıbrıs'taki haber üreticilerinin basın özgürlüğü konusundaki bilgi ve tecrübelerine ilişkin olarak temel problem, bu araştırmanın problemi olarak aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Araştırma Problemi: "KKTC'deki haber üreticilerinin mesleki ve toplumsal değer algıları, medyanın demokratik misyonunu yerine getirmesi açısından hangi düzeydedir?" Araştırma için belirlenen temel sorular aşağıdaki gibidir;

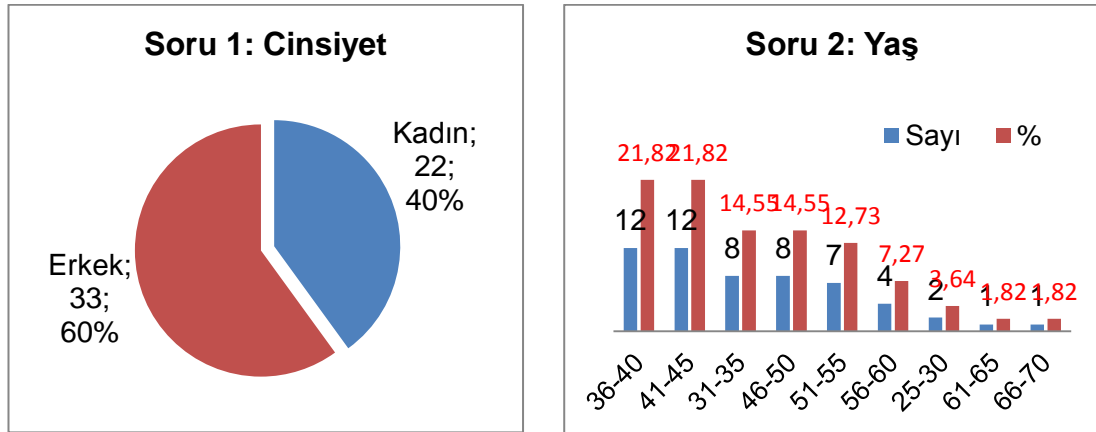
- Soru 1: KKTC'deki haber üreticilerinin karşılaştıkları mesleki sorunlar nelerdir?
- Soru 2: KKTC'deki haber üreticileri demokrasi ve basın özgürlüğünü nasıl algılıyorlar?
- Soru 3: KKTC'deki haber üreticileri eğitim düzeyi yüksek, gazeteciliğin toplumsal sorumluluğunu algılamış ve mesleki yetkinliği yüksek bir grup olarak, neden çoğunlukla rutin haber üretimi yapmaktadırlar?

3. BÖLÜM BULGULAR

Araştırmanın anket çalışmasına, 1-31 Aralık 2019 tarihinde Kuzey Kıbrıs medyasında görev yapan 55 haber üreticisi katılım göstermiştir. Anket sorularına verilen cevapların birebir olarak yapılan analizi bu raporun ekinde yer almaktadır. Ankette önce çıkan bulgular aşağıda yer alan konu başlıkları altında detaylandırılmıştır.

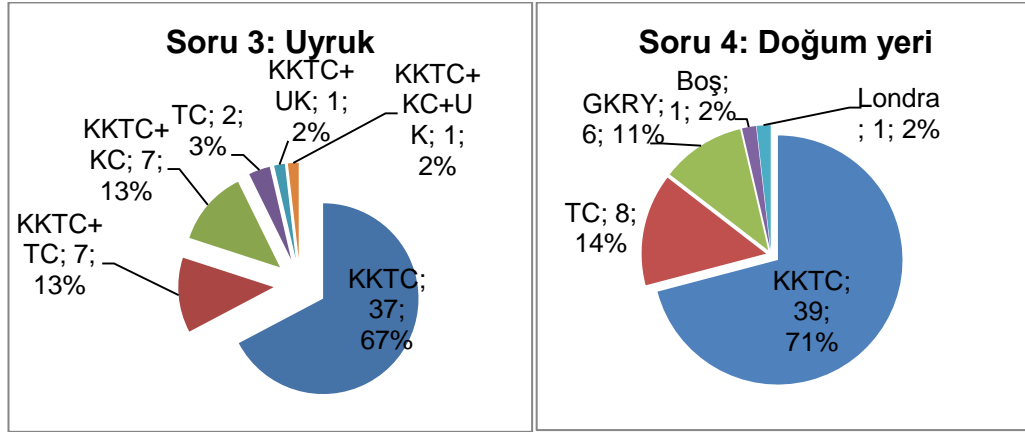
3.1. Demografik Bilgiler

Gerçekleştirilen anket çalışması, Kuzey Kıbrıs'taki 55 haber üreticisine yapılmıştır. Katılımcıların 22 'si Kadın(%40) , 33'ü (%60) erkektir. Katılımcıların % 43,64 'ü 36-45 yaş arasındadır.

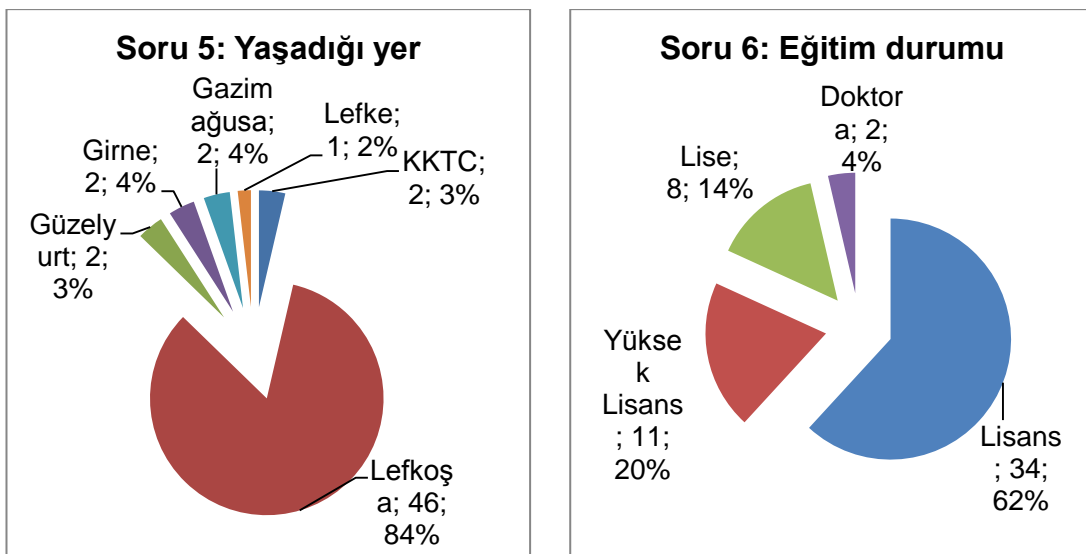
Şekil 2: Araştırma Grubunun cinsiyet ve yaş sonuçları.

Aşağıda yer alan Şekil 3'te yer alan verilere göre, katılımcıların %50'inden fazlasının doğum yeri KKTC ve uyuğunun ise Kıbrıslı Türk olduğu görülmektedir.

Şekil 3: Araştırma Grubunun uyruk ve doğum yeri sonuçları.

Şekil 4'te yer alan verilere göre, katılımcıların %46'ı Lefkoşa'da yaşamaktadır. Verilere göre; katılımcılar %4'er oranla hem Gazimağusa hem de Girne'de yaşamaktadır. En az yaşanan yer oranı ise %2 ile Güzelyurt ve %1 ile Lefke olarak ortaya çıkmıştır. Katılımcıların %3'ü yaşadığı yer olarak KKTC olarak belirtmiştir. Katılımcıların tamamı KKTC'de yaşıyor. 2 kişi yaşadığı yeri KKTC olarak belirtmiştir. Geriye kalanların yaşadıkları yerler ilçe bazında listelenmiştir. Ayrıca katılımcıların %62'si Lisans, %20'si Yüksek Lisans, %8'i Lise, %4'ü ise Doktora mezundur.

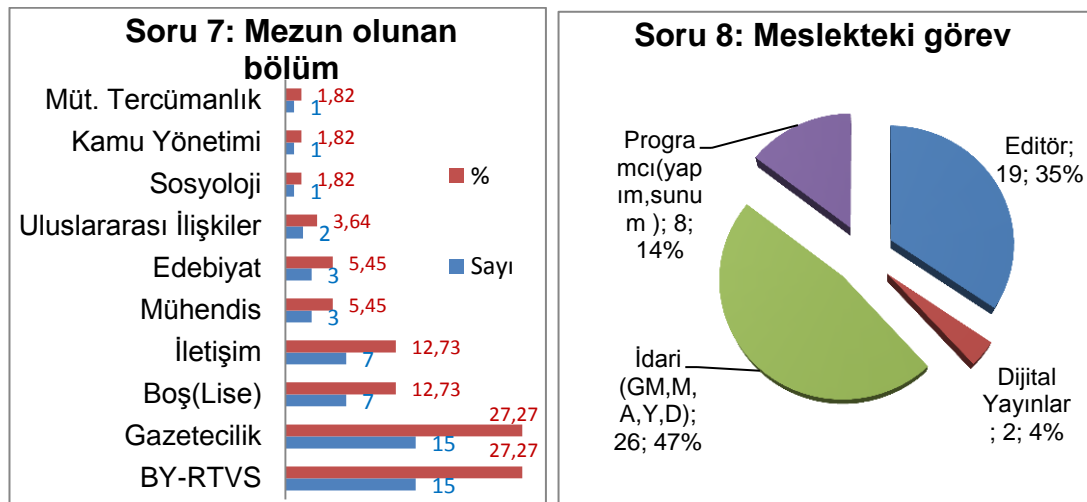

Şekil 4: Araştırma Grubunun yaşadığı yer ve eğitim durumu sonuçları.

Anketin demografik bilgilerine göre katılımcıların; %60'ının erkek,%44 'ünün 36-45 yaş arasında,%97'sinin en az bir KKTC uyruklu, yaklaşık yarısının Lefkoşa'da ikamet ettiği ve %82 'sinin lisans/yüksek lisans mezunu olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla da eğitim düzeyinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

3.2. Mesleki Genel Bilgiler

7. ve 8. soru ile 12. ile 18. arasındaki altı soru ile toplam dokuz soru haber üreticilerinin mesleki genel bilgilerini yansıtmaktadır. Aşağıda önce çıkan verilere ilişkin şekillerde, detaylar yer almaktadır.

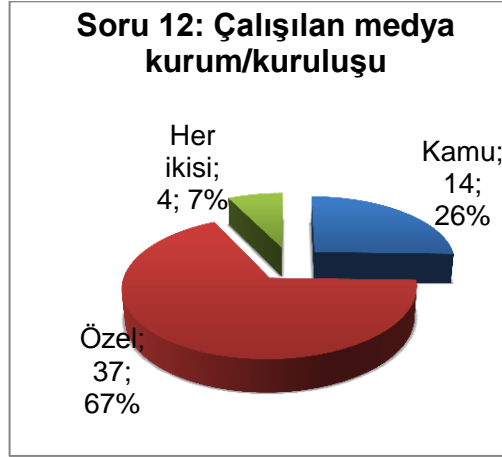
Şekil 5: Araştırma Grubunun mezun olunan bölüm ve meslekteki görev sonuçları.

Yedinci sorunun yanıtlarına göre, katılımcılardan 7 kişi lise mezunudur. Geri kalan katılımcılardan 15'er kişi Gazetecilik ve Basın-Yayın/Radyo-TV-Sinema,7 kişi İletim,3'er kişi Mühendislik ve Edebiyat, 2 kişi Uluslararası İlişkiler ve 1'er kişi de Sosyoloji, Kamu Yönetimi ve Mütercim Tercümanlık mezunudur.

Sekizinci sorunun yanıtlarına göre, katılımcıların %47'si İdari bölümlerde çalışmaktadır. İdari bölümler kapsamında; genel müdür (GM), müdür (M), amir (A), yönetici (Y) ve direktör (D) olarak belirtilen yanıtlara yer verilmiştir. Katılımcıların, %35'i Editör, 14%'ı Programcı (yapımcı veya sunucu) ve

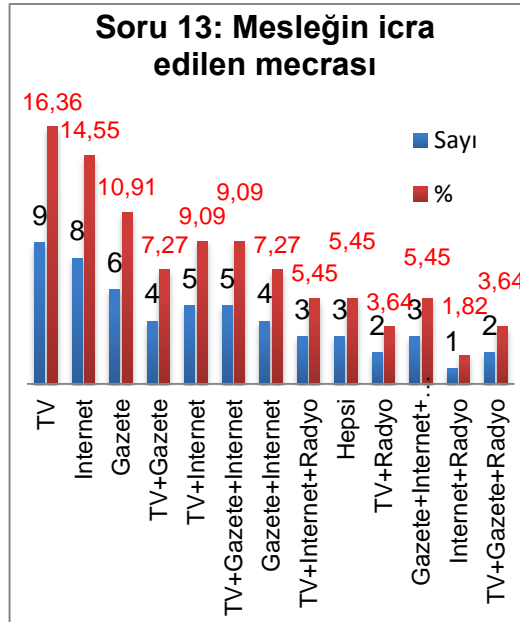
geriye kalan %4 'lük kısmı ise Dijital Yayınlar (internet haberciliği) görevlerinde çalışmaktadır.

12. ile 18. arasındaki altı sorulara verilen yanıtlara göre, öne çıkan bulgular şöyledir;

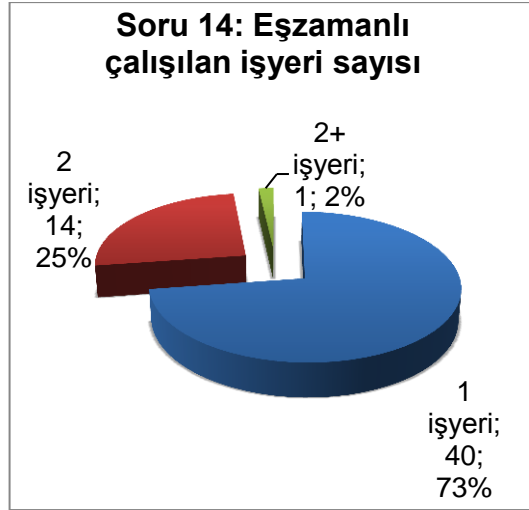
Şekil 6: Araştırma Grubunun çalıştığı medya kurum/kuruluşu.

Soru 12'deki verilere göre; katılımcıların % 67'i özel, %26'sı kamu ve %7'si ise her iki sektörde de çalışmaktadır. Görüldüğü üzere, katılımcıların yarısından fazlası özel sektörde faaliyet göstermektedir.

Şekil 7: Araştırma Grubunun mesleğini icra edilen mecrası.

Soru 13'deki verilere göre; katılımcıların sadece % 13'ü TV'de,%15', internette ve %11'i ise Gazete'de çalışmaktadır. Bununla birlikte, %9'ar oran ile TV ve internet mecrasında çalışanlarla, TV, internet ve gazete mecralarında birlikte çalışanlar aynı orandadır. %7'ser oran ile TV ve gazetede çalışanlarla, gazete ve internet mecralarında eşzamanlı olarak çalışanlara aynı orandadır.

Şekil 8: Araştırma Grubunun eşzamanlı çalıştığı işyeri sayısı.

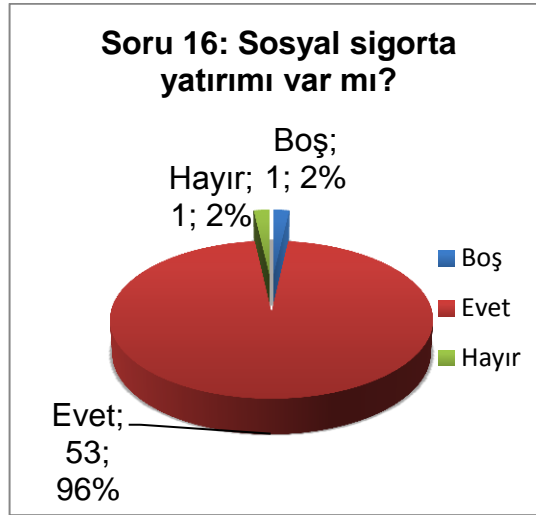
Soru 14'deki verilere göre; katılımcıların % 73'ü tek bir işyerinde çalışmakta ve %25'lik bir kısım se iki işyerinde çalışmaktadır. İki'den fazla işyerinde çalışan katılımcıların oranı ise %2'dir.

Bahsi geçen veriler ışığında; haber üreticilerinin yarısından fazlası tek bir işyerinde çalışmayı tercih ettiği ortaya çıkmıştır.

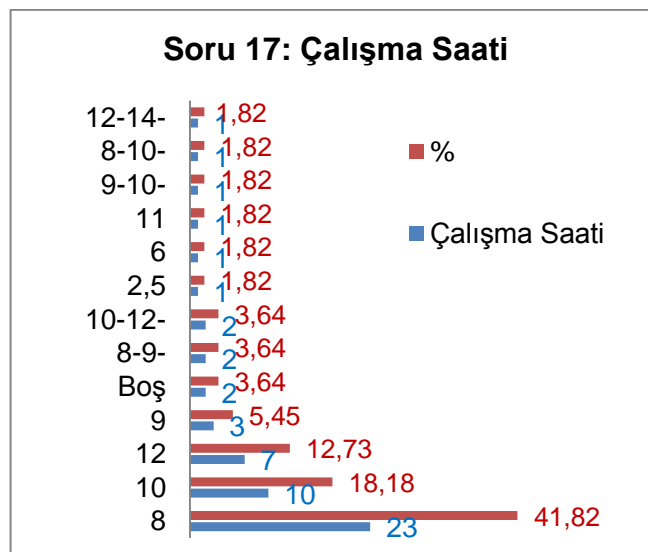
Şekil 9: Araştırma Grubunun iş sözleşmesi.

Soru 15'deki verilere göre; katılımcıların % 76'sını iş sözleşmesi vardır. Geriye kalan %24'ünün ise iş sözleşmesi yoktur. Bahsi geçen veriler ışığında; haber üreticilerinin yaklaşık üçte ikisinin iş sözleşmesi bulunduğu ortaya çıkmıştır

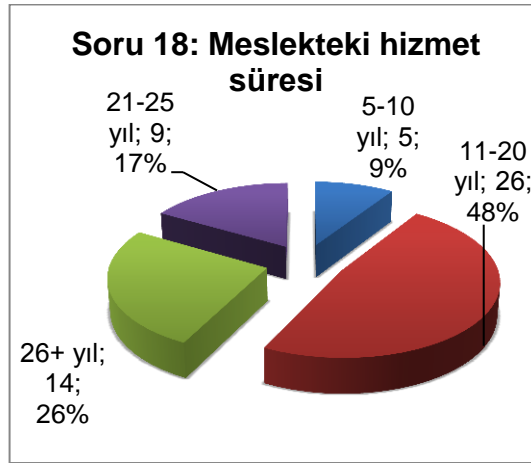
Şekil 10: Araştırma Grubunun sosyal sigorta yatırımı.

Soru 16'daki verilere göre; katılımcıların % 96'sının sosyal sigorta yatırımı vardır. 1 kişi soruyu boş bırakmış ve bir kişi ise sosyal sigorta yatırımının olmadığını ifade etmiştir. Bahsi geçen veriler ışığında; Kuzey Kıbrıs'taki haber üreticilerinin neredeyse tamamının sosyal sigorta yatırımının olduğunu görebiliyoruz.

Şekil 11: Araştırma Grubunun çalışma saati.

Soru 17'deki verilere göre; katılımcıların % 42'sinin 8 saat ve %18'inin ise 10 saat çalışmaktadır. Genel olarak, katılımcıların %60 oranında 8 veya 10 saat çalıştığı ortaya çıkmıştır.

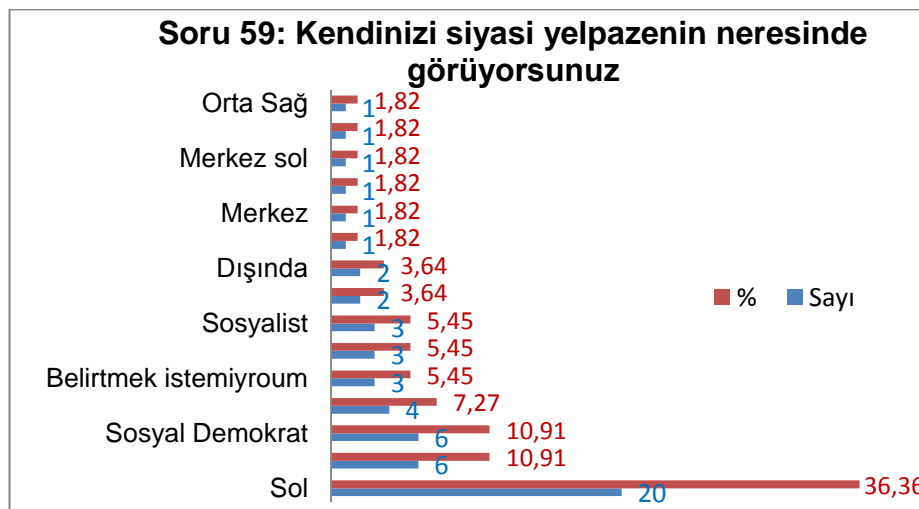

Şekil 12: Araştırma Grubunun meslekteki hizmet süresi.

Soru 18'deki verilere göre; katılımcıların meslekteki hizmet süresinin % 48 oranla 11-20 yıl arasında,%17 oranla 21-25 yıl arasında,%26 oranla 26 ve üzeri yıl olduğu ve en az hizmet süresinin ise %9 oranındaki 5-10 yıl olduğu ortaya çıkmıştır. Bahsi geçen veriler ışığında; Kuzey Kıbrıs'taki haber üreticilerinin neredeyse yarısının hizmet süresinin 11-20 yıl arasında olduğu ortaya çıkmıştır.

3.3. Haber Üreticilerinin Siyasal Yapısı

Haber üreticilerinin siyasi yapısına ilişkin bilgiler anket araştırmasının 59. İle 63. Soruları arasında yer almaktadır.

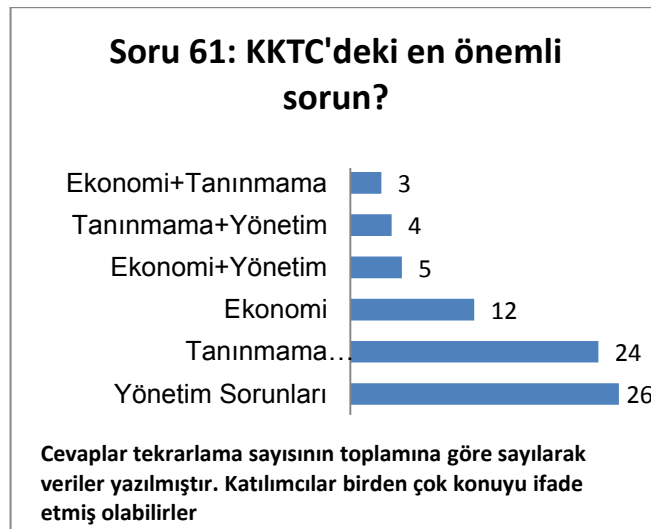
Şekil 13: Araştırma Grubunun siyasi yelpazesi

En yüksek oran olan % 20 ile katılımcılar sol görüşe sahiptir. Katılımcıların görüşlerine ilişkin, ikinci en yüksek oran olan yaklaşık %11'lik kısım ise, kendilerini sosyal demokrat ile siyasi yelpazenin hiçbir yerinde olmadığı yönünde belirtmiştir.(Soru 59).

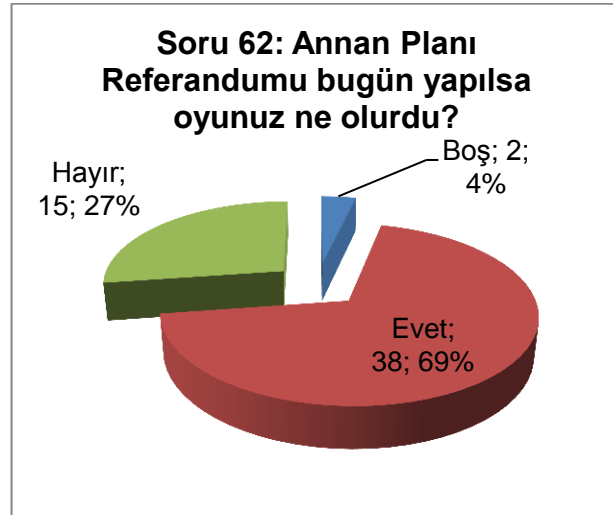
Şekil 14: Araştırma Grubuna göre dünyadaki en önemli sorun.

Katılımcılara göre, dünyanın en önemli ilk üç sorunu; (1) çevre ve iklim (30 defa tekrarlanmıştır), (2) savaşlar (17 defa tekrarlanmıştır) ve (3) ekonomi (16 defa tekrarlanmıştır) ile ilgili sorunlardır. (Soru 60)

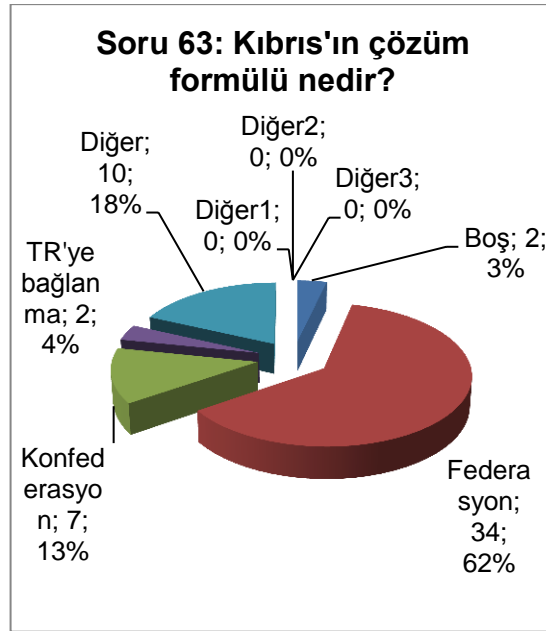
Şekil 15: Araştırma Grubuna göre KKTC'deki en önemli sorun.

Katılımcılara göre, KKTC'deki en önemli ilk üç sorun; (1) yönetim (26 defa tekrarlanmıştır), (2) KKTC'nin uluslararası tanınmaması (24 defa tekrarlanmıştır), ve (3) ekonomi (12 defa tekrarlanmıştır) 'dir. (Soru 61). Yönetim kategorisi kapsamında katılımcıların; siyaset, bürokrasi, eşitsizlik, adalet, politika, yönetim zafiyeti, kamunun hantallığı, sömürü düzeni, düzensizlik, beceriksizlik, trafik ve kemikleşmiş sorunların çözülememesi ve bunların Kıbrıs sorununa bağlanması olarak ifade edilen yanıtlar gruplandırılmıştır. KKTC'nin uluslararası tanınmaması kategorisi kapsamında katılımcılar; Kıbrıs sorunu, tanınmaması, çözümsüzlük, belirsizlik, dışa bağımlılık gibi yanıt vermiştir.

Şekil 16: Araştırma Grubuna göre Annan Planı Referandumunu bugün yapılırsa oylarının durumu.

Soru 62'de sorulan "Annan Planı Referandumunu bugün yapılırsa cevabınız ne olurdu?" sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında, katılımcıların %69'u Evet, %27'si Hayır, %4'i ise yanıt vermemiştir.

Şekil 17: Araştırma Grubuna göre Kıbrıs'ın çözüm formülü.

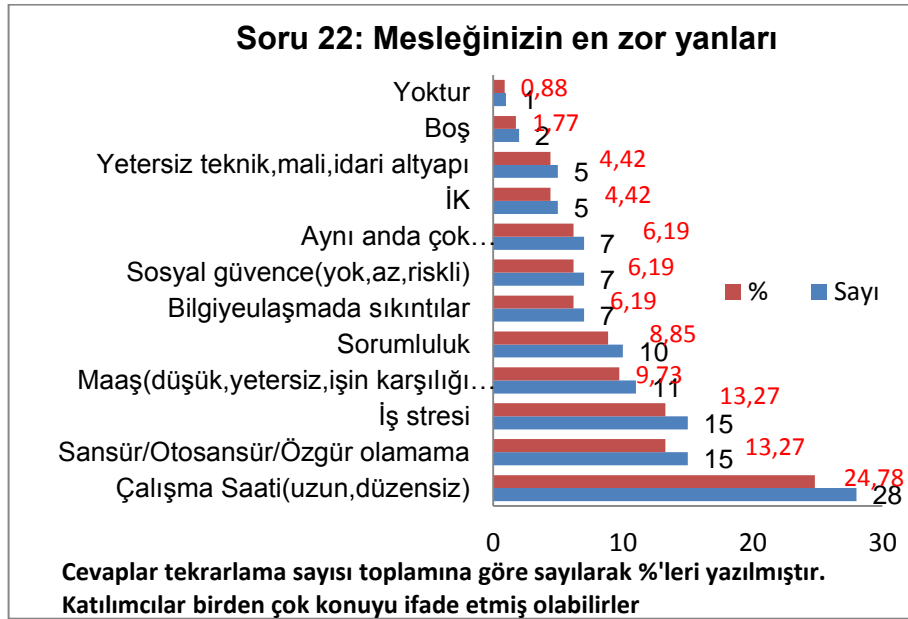
Soru 63'de sorulan "Kıbrıs'ın çözüm formülü nedir?" sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında, katılımcıların %62'i Federasyon, % 13'ü Konfederasyon ve %18'i de Diğer cevaplarını vermiştir. Toplam on farklı cevap ise "Diğer" kategorisinde kaydedilmiştir. Her biri farklı bir katılımcının yanıtı olmak beraber, yanıtlar şu şekildedir; çözülmez, AB çatısı altında iki devlet, bağımsız Birleşik Kıbrıs, müzakere edilmiş ayrılık, iki ayrı devlet, bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti, iki devletli çözüm, KKTC olarak tanınma, önce federasyon olmazsa KKTC olarak tanınması, üniter ve anti emperyalist birleşik cephe.

3.4. Haber Üreticilerinin Mesleki Yaklaşımları

21. ve 22. Sorular, 28.ile 31. Soru arasındaki sorular,43.44.ve 58. Sorular ile 65. İle 67. Arasındaki sorular, haber üreticilerinin mesleki yaklaşımlarına ilişkin bilgileri hakkındadır. Detaylar aşağıdaki gibidir:

- Soru 21 için hazırlanan şekillere göre; katılımcılar gazetecilik mesleklerini % 89 oranında bir kamu hizmeti olarak görmektedir.
- Aşağıda yer alan Şekil 19'a göre gazetecilik mesleğinin en zor yanları olarak katılımcıların yaklaşık %25'i çalışma saatlerinin uzun veya

düzensiz olmasını ve % 13'er oran ile sansür/oto sansür/özgür olamam ve iş stresini belirtmiştir.

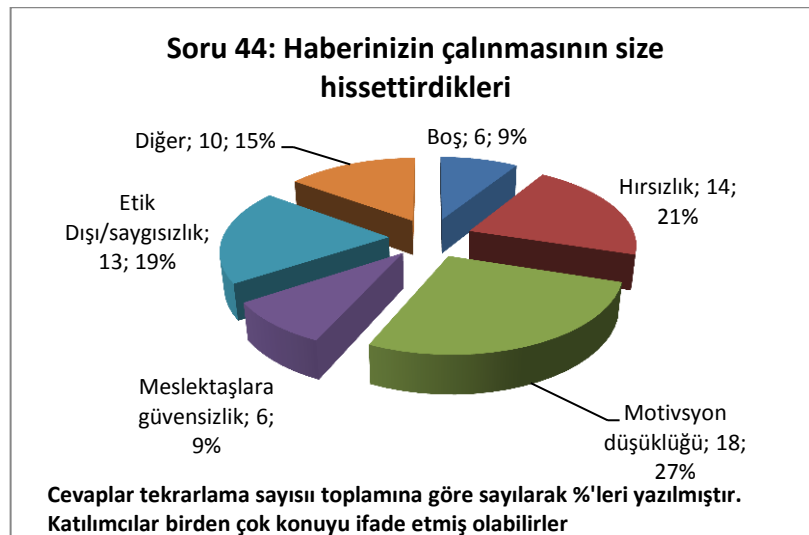
Şekil 18: Araştırma Grubuna göre gazetecilik mesleğinin zor yanları

- Soru 28'deki verilere göre katılımcıların sadece tek alanda çalıştıkları haber üretimi konularına bakıldığında; % 29,09'u Özel, % 27,27'si Rutin haber üretimi alanında çalışmaktadır. Sadece araştırma haber alanında çalışan bulunmamaktadır.. Her üç alanda çalışan kişilerin oranı %21,82'dir.
- Soru 31'de katılımcıların istedikleri alanda haber üretimini bazen yapabildikleri veya hiç yapamamalarına ilişkin nedenler sorulmuştur. Aşağıdaki analizlere göre; katılımcıların belirttikleri nedenler sırasıyla;%37,5 oran ile rutin haberlerden yanıt kalmıyor, %12,5 oran ile patron/yönetim izin vermiyor ve %14,3 oran ile diğer 'dir.
- Soru 43. 'de katılımcıların haberlerinin çalınıp çalınmadığı ve Soru 44'te de haberin çalınmasının kendilerine hissettirdikleri sorulmuştur. Verilen yanıtlara göre; % 58,2'sinin haberi çok, %20'sinin az,%16,4'ünün orta seviyede ve %5,5'in ise hiç haberi çalınmamıştır.

Tablo 3: Araştırma Grubuna göre haberlerinin çalınma durumu

Soru 43.Haberinizin çalındığı oldu mu?		
Cevap	Frekans	Yüzdeler
Hic	3	5,5
Az	11	20
Orta	9	16,4
Çok	32	58,2
Toplam	55	100

Aşağıdaki Şekil 19 'a göre haber üreticilerinin kendi haberlerinin çalınması dolayısıyla hissettirdikleri; %27 oranında motivasyon düşüklüğü, % 21 oranında hırsızlık, % 19 oranında etik dışı/saygısızlık,%9 oranında meslektaşlara güvensizlik olduğu ortaya çıkmıştır.

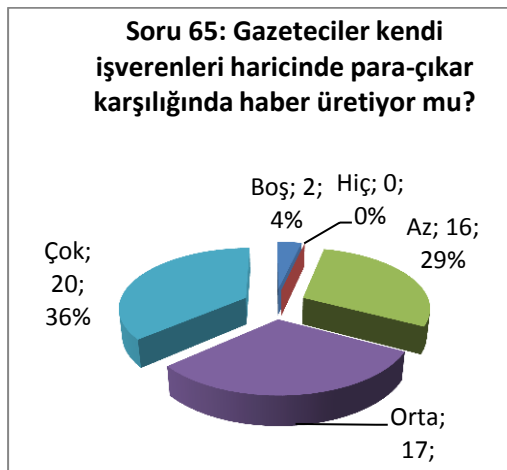

Şekil 19: Araştırma Grubunun haberinin çalınmasının hissettirdikleri.

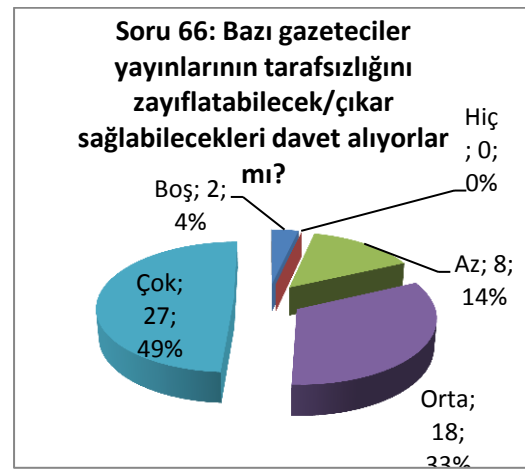
Soru 58. 'de katılımcıların meslektaşlarının en çok yapıklarını düşündükleri meslek hataları sorulmuştur. Verilen yanıtlara göre; katılımcıların %66,1'i etik, %64,3'ü objektiflikten uzaklaşma,%73,2'si dilbilgisi,%33,9'u anlaşılabilirlik, %76,8'i yetersiz bilgi, %3,6'sı ise başka bir konu açısından meslektaşlarının hata yaptığını düşünmektedir. Ek olarak katılımcıların yaklaşık % 38'i aynı yanıtı vererek, meslektaşlarının en çok yaptıkları meslek hatalarının etik, objektiflikten uzaklaşma, dilbilgisi ve yetersiz bilgidan kaynaklandığını belirtmiştir.

Soru 65, Soru 66 ve Soru 67 'de gazetecilerin kendi menfaatleri için kişisel para-çıkarcı ilişkisine dahil olma durumları ve bu konudaki yasal uygulamalara ilişkin bilgileri sorulmuştur. Bahsi geçen sorulara ilişkin şekiller ve değerlendirme aşağıdaki gibidir;

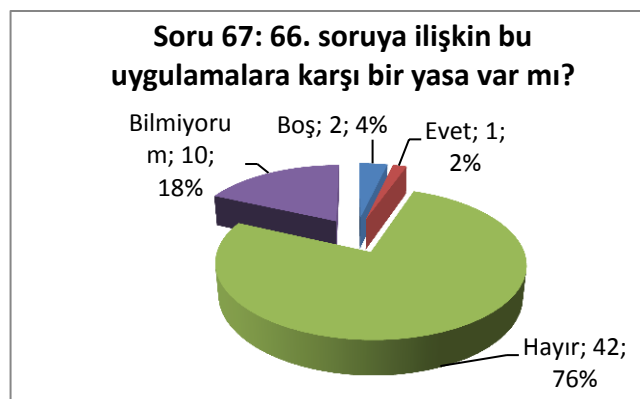
Şekil 20'ye göre, katılımcıların en yüksek oran olan %36'sı gazetecilerin kendi işverenleri haricinde para-çıkarcı karşılığında çok fazla ölçüde haber ürettiğini düşünmektedir. Şekil 21'e göre, katılımcıların en yüksek oran olan %49'u bazı gazeteciler yayınlarının tarafsızlığını zayıflatabilecek/çıkarcı sağlayabilecekleri davet aldıklarını düşünmektedir. Şekil 22'ye göre, katılımcıların en yüksek oran olan %42'si bu konuda bir yasanın olmadığını belirtmiştir.

Şekil 20: Araştırma Grubuna göre gazetecilerin kendi işverenleri haricinde para-çıkarcı durumu (1)

Şekil 21: Araştırma Grubuna göre gazetecilerin kendi işverenleri haricinde para-çıkarcı durumu (1)2

Şekil 22: Araştırma Grubuna göre 66. Soruya göre yasal durum

3.5. Haber Üreticilerinde Motivasyon ve Tatmin

Anket araştırmasının soru numaraları; 19, 20, 26, 27, 39 ve 40. Soruları genel olarak haber üreticilerinin genel motivasyon ve tatminini ölçmek amacıyla sorulmuştur.

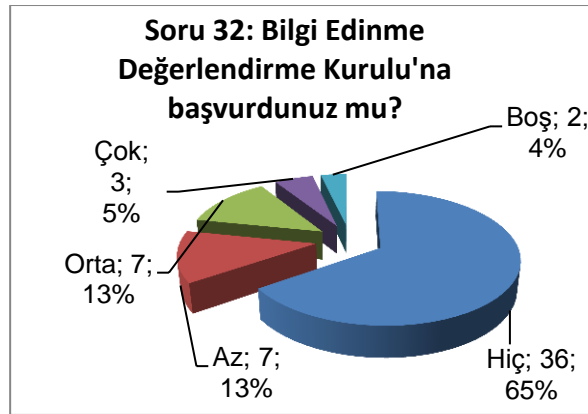
- Katılımcıların medya sektöründeki işyeri sayısına bakıldığında; % 30,9'unun 4 ve üstü, % 27,3'ünün birinci, %23,6'sının ikinci, % 18,2'sinin ise üçüncü işidir. Katılımcıların medya sektöründe birden fazla işyerinde çalışmasının nedenlerine bakıldığında; sırasıyla %26,8'i iş güvencesinden,%25'i özgür çalışma olanağından, %21,4'ü maaştan, %19,6'sı başka nedenlerden ve %16,1'i ise değişiklik arayışından dolayı iş değiştirdiğini belirtmiştir.
- Katılımcıların %90,6'sı mesleğinden memnundur (Soru 26) ve yeniden bu mesleği seçme şansı olsa %81,5'i bu mesleği seçeceğini belirtmiştir.(Soru 27)
- Katılımcılar haber üretimi-mesleki performanslarındaki memnuniyet durumlarını; % 10,9 oranında az, % 63,6 oranında orta ve %25,5 oranında çok olarak belirtmişlerdir (Soru 39). Katılımcıların memnuniyet durumlarına ilişkin verdiklerin yanıtların nedenlerine bakıldığında; sırasıyla %44'ü baskı, %14'ü çalışma saatleri, diğer ve boş/yok, % 10'u insan kaynakları ve %4'ü ise maaş olduğunu belirtmiştir.

3.6. Haber Üreticilerinde Haber Kaynaklarının Kullanımı

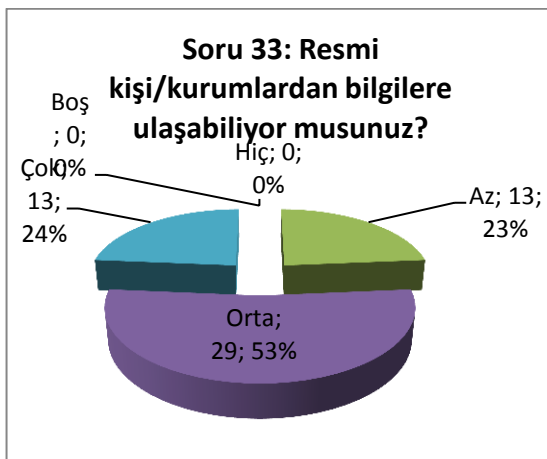
32. 33. 34. 37. Ve 38. Sorular ile toplam beş soru haber üreticilerinin kullandıkları haber kaynaklarına ilişkin verileri ortaya koymaktadır. Aşağıda yer alan konu ile ilgili anket verilerinin şekillerine göre, katılımcıların;

- %65'i bilgi edinme değerlendirme kuruluna hiç başvuru yapmamıştır. Katılımcıların , %3'ü çok, %13'ü orta ve diğer %13'ü ise az seviyede başvuruda bulunmuştur.

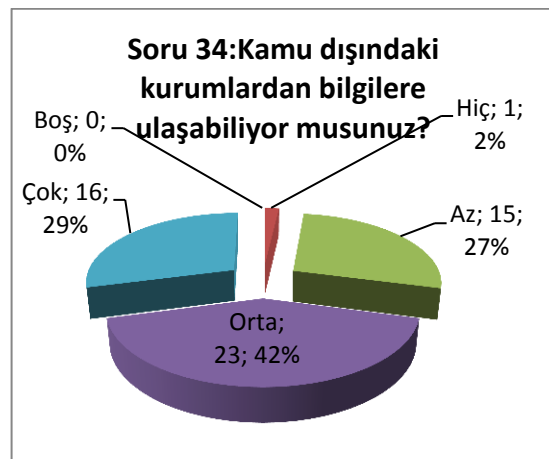
- %23'ü az, %53'ü orta,%24'ü ise çok seviyede resmi kişi/kurumlardan bilgilere ulaşabildiklerini belirtmiştir. Bununla birlikte bu sorulara hiç yanıtını veren ve soruyu boş bırakan olmamıştır.
- %2'si hiç,% 27'si az, %42'si orta, %29'u ise çok seviyede kamu dışındaki kurumlardan bilgilere ulaştıklarını belirtmiştir.
- Sosyal medyayı haber kaynağı olarak kullanma durumuna bakıldığında, %11', az, %31'i orta, %58'i ise çok seviyede kullandığı ortaya çıkmıştır.
- Sosyal medya kaynaklı haberleri doğrulamak için başvurdukları kaynaklara bakıldığında ilk sırada% 46 oranla kaynağın kendisine, ikinci sırada%21 oranla resmi kaynaklara, üçüncü sırada %19 oranlar habere konu olan kişi/kurumlara, dördüncü sırada % 11 oranla sosyal medya taramasına olduğu görülmektedir.

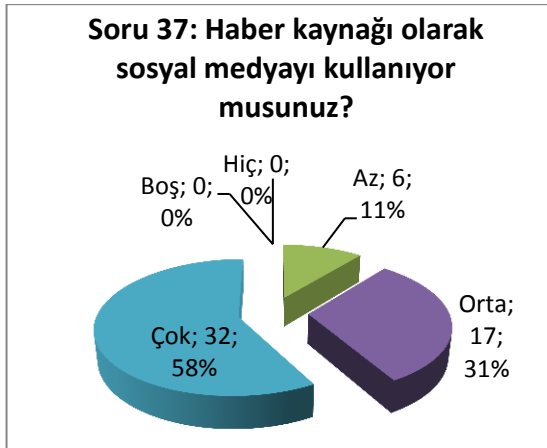
Şekil 23:Araştırma Grubunun Bilgi Edinme Kuruluna Yapılan Başvuru

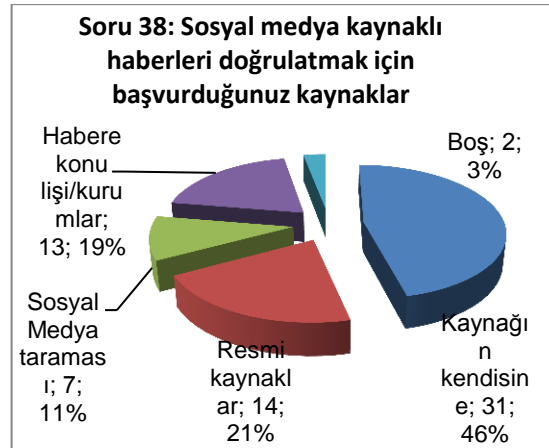
Şekil 24:Araştırma Grubunun resmi kişi/kurumlardan bilgilere ulaşım

Şekil 25: Araştırma Grubunun kamu dışındaki kurumlardan bilgilere ulaşım

Şekil 26: Araştırma Grubunun haber kaynağı olarak sosyal medya kullanımı

Şekil 27: Araştırma Grubunun sosyal medya kaynaklı haberleri doğrulamak için başvurulan kaynaklar

3.7. Haber Üreticileri ve Kamuoyu İlişkisi

Anket araştırmasının soru numaraları; 35, 41, 64, 68 ve 75. Soruları genel olarak haber üreticilerinin kamuoyu ilişkileri hakkındadır.

Aşağıdaki Tablo 4'e göre katılımcılar en çok tercih edilen haber mecralarının, ilk sırada internet, ikinci sırada TV, üçüncü sırada gazete ve son sırada ise radyonun olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4: Araştırma Grubuna göre haber mecralarının tercih edilme durumu

Soru 35: Aşağıdaki haber mecralarını tercih edilme durumuna göre sıralayınız.	
Mecra	Sıralama (En çok 1, En az 4)
İnternet	1
TV	2
Gazete	3
Radyo	4

Aşağıdaki Tablo 5'e göre, katılımcılar en çok tercih güven duyulan haber mecralarının, ilk sırada gazete, ikinci sırada TV, üçüncü sırada radyo ve son sırada ise internetin olduğunu belirtmiştir.

Tablo 5: Araştırma Grubuna göre haber mecralarının güvenilirlik durumu

Soru 41: Aşağıdaki haber mecralarını güvenilirlik durumuna göre sıralayınız	
Mecra	Sıralama (En çok 1,En az 4)
Gazete	1
TV	2
Radyo	3
İnternet	4

Aşağıda yer alan Tablo 6'ya göre katılımcılar KKTC medyasının kamusal sorumluluğunu yerine getirebilme seviyesini, en yüksek oran olan %69,8 ile orta derece olduğunu, en düşük seviye olan %3,8 oran ile hiç olduğunu belirtmiştir.

Tablo 6: Araştırma Grubuna göre KKTC medyasının kamusal sorumluluğunu yerine getirme seviyesi

Soru: 64.Sizce KKTC medyası kamusal (topluma olan) sorumluluğunu yerine getiriyor mu?		
Cevap	Frekans	Yüzdellik
Hic	2	3,8
Az	11	20,8
Orta	37	69,8
Cok	3	5,7
Genel Toplam	53	100
Boş	2	
Toplam	55	

Tablo 7'ye göre katılımcılar KKTC medyasının halkın tüm kesimleri arasındaki görüş çeşitliliğini yansıtırma seviyesini, en yüksek oran olan %65,5 ile orta derece olduğunu, en düşük seviye olan %18,2 oran ile çok olduğunu belirtmiştir.

Tablo 7: Araştırma Grubuna göre KKTC medyasının görüş çeşitliliğini yansıtma seviyesi

Soru 68. Medya, halkın tüm kesimleri arasındaki görüş çeşitliliğini yansıtıyor mu?		
Cevap	Frekans	Yüzdeler
Az	9	16,4
Orta	36	65,5
Çok	10	18,2
Toplam	55	100

Aşağıda yer alan Tablo 8 'e göre katılımcılar vatandaşların gazetecilerle doğrudan ve özgürce iletişim kurma seviyesini, en yüksek oran olan %59,3 ile çok fazla derece olduğunu, en düşük seviye olan %5,6 oran ile az olduğunu belirtmiştir.

Tablo 8: Araştırma Grubuna göre vatandaşların gazetecilerle iletişim kurma seviyesi

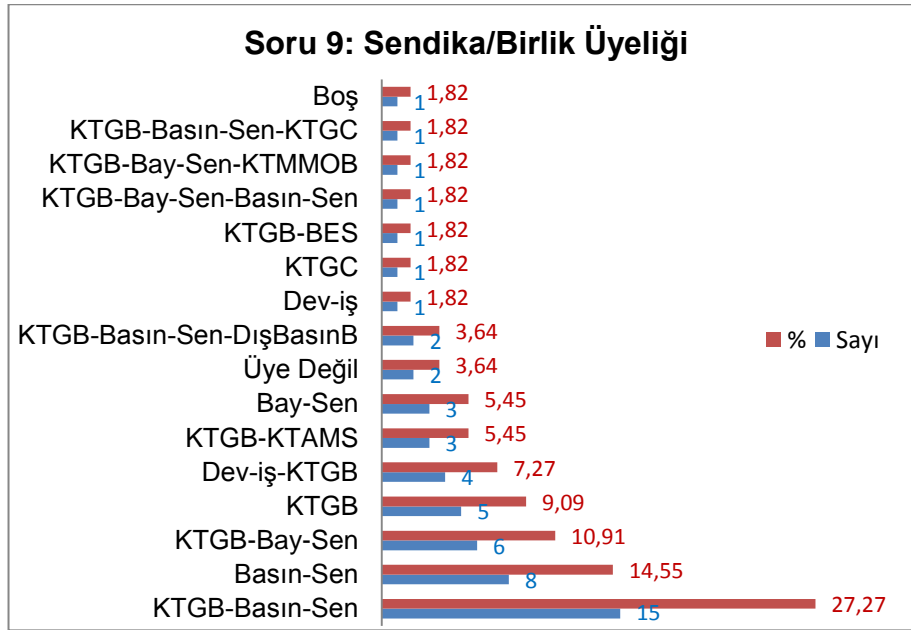
Soru 75. Vatandaşlar, özellikle bilgi vermek amacıyla, devletin kontrol veya izlemesi olmaksızın, gazetecilerle doğrudan ve özgürce iletişim kurabiliyor mu?		
Cevap	Frekans	Yüzdeler
Az	3	5,5
Orta	19	34,5
Çok	32	58,2
Genel Toplam	54	98,2
Boş	1	1,8
Toplam	55	100

3.8. Basın Sektöründe Endüstriyel İlişkiler ve Örgütlenme

Anket araştırmasının soru numaraları; 9, 10, 11, 23, 24, 25 ile 36. soruları genel basın sektöründeki endüstriyel ilişkiler ve örgütlenmeye ilişkin verileri yansıtmaktadır.

Şekil 28'e göre, en fazla üyesi olan mesleki sendikanın Basın-Sen (27 kişi) sonra da Bay-Sen (12 kişi) ve en çok üyeye sahip olan birliğin ise Kıbrıs Türk

Gazeteciler Birliği (35 kişi) olduğu görülmüştür. Katılımcılardan 15 kişinin hem Basın-Sen ve KTGB 'ye üyeliği vardır.

şekil 28: Araştırma Grubunun Sendika/Birlik üyeliği.

Katılımcıların mesleki birlik/sendikadan memnuniyet durumuna bakıldığında (Soru 10) , %22'si çok, %54'ü orta,%13'ü az oranda memnun olduğunu ve %7'si ise hiç memnun olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların sadece %2'si herhangi bir birlik veya sendikaya üye değildir. Bununla birlikte katılımcıların sendika/mesleki birliklerinin eğitim, konferans ve benzeri konulardaki yararlanma durumuna bakıldığında ise (Soru11) , katılımcıların %5'i çok, %29'u orta ve %44'ü az seviyede yararlandığını, %22'si ise hiç yararlanmadığını belirtmiştir.

Anket sonuçlarının 23. Sorusuna göre, katılımcıların %24'ü çok %56'sı orta,%13'ü az oranda kurumlarının sağladığı araç/gereç/çalışma alanı gibi imkânların yeterli olduğunu, %7'si ise hiç yeterli olmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte katılımcılar, çalıştıkları kurumlarının kendi mesleki eğitimlere katılmalarına ne kadar imkan sağladığını düşünüyorsunuz sorusuna (Soru 24) ise, %25'i az, %31'i orta ve %33'ü çok yanıtlarını vermiştir.%7 si hiç, %4 ise boş yanıtlarını vermiştir. Soru 25'in sonuçlara göre; katılımcıların %29'ü işlerinin KKTC'de iyi gelir sağladığını, % 69'u ise

sağlamadığını düşünmektedir. Bununla birlikte katılımcılara sorulan (Soru 36) dünyadaki yeni haber pratiklerini takip etme duruma bakıldığında ise, katılımcıların % 76'sı çok, %11'i yeterince değil, %4'ü ise hayır cevabını vermiştir.

3.9. Haber Üreticileri Gözünden KKTC'deki Basın Özgürlüğünün Değerlendirilmesi

42. soru ile 45. ile 57. arasındaki on üç soru ile 69 ile 74 ve 76 ile 80 arasındaki sorular ile birlikte toplam yirmi beş soru ise haber üreticileri gözünden KKTC'deki basın özgürlüğünün değerlendirilmesine ilişkin sorulmuştur. Aşağıda önce çıkan verilere ilişkin şekillerde detayları yer almaktadır.

Katılımcılar;

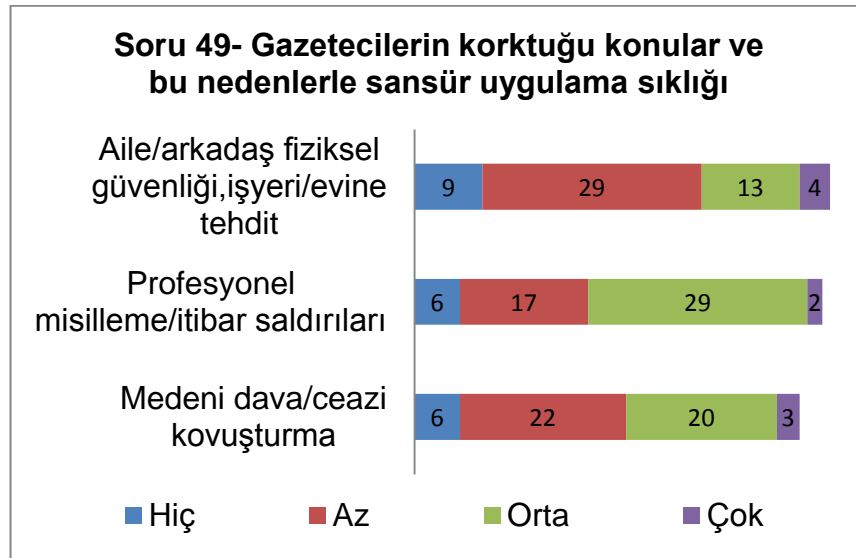
- En yüksek oran olan % 56 ile orta seviyede ve ikinci en yüksek oran olan %35 ile az seviyede araştırmacı gazeteciliğin önemli konuları ortaya çıkaracak kadar geliştiğini (Soru 42),
- Sırasıyla ilk sırada %33 ile az, % 29 ile hiç, %18 ile çok ,%16 ile orta oran ile meslekleri ile ilgili çalıştıkları kurumdan çeşitli baskı, taciz, tehdide maruz kaldıklarını (Soru 45) belirtmiştir.

Katılımcılar, KKTC'deki basın özgürlüğü seviyesini; %62 oranında orta, %14 oranında iyi, %11 oranında düşük ve %9 oranında çok iyi olduğunu (Soru 46) belirtmiştir. Bununla birlikte Aşağıdaki Tablo 9'a göre; katılımcılar, basın özgürlüğünü önündeki engeller sırasıyla, (1)medya sahipleri, (2) iktidar, (3) toplumsal kültür, (4)yasal düzenlemelerdeki eksiklikler ve (5) oto sansür olduğunu belirtmiştir.

Tablo 9: Araştırma Grubuna göre basın özgürlüğü önündeki engeller

Basın özgürlüğünün önündeki engeller	Sıralama (En büyük 5,En küçük 1)	Ortalama
Medya Sahipleri	5	3.22
İktidar	4	3.21
Toplumsal Kültür	3	2.96
Yasal Düzenlemelerdeki Eksiklikler	2	2.94
Otosansür	1	2.60

Katılımcılar, sırasıyla (1) %40 oranda az, (2) % 27 oranda orta, (3) 18 oranda çok, (4) %13 oranda hiç yanıtını vererek, oto sansür uyguladıklarını belirtmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların en çok korktuğu konulara ve bu nedenle sansür uygulama sıklığına bakıldığında ise, en fazla orta seviye olan profesyonel misilleme/itibar saldırıları, sonra medeni dava/cezai kovuşturma ve en son aile/arkadaş fiziksel güvenliği, işyeri/evine tehdit olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların sadece %7,3ü medeni dava veya cezai kovuşturma, %3,6'sı profesyonel misilleme veya itibar saldırısı ve %5,5'i de ailesinin /arkadaşlarının fiziksel güvenliğine işyerine veya evine tehdit nedeniyle çok fazla derece korktuğu için sansür uyguladığını belirtmiştir.

Şekil 29: Araştırma Grubuna göre gazetecilerin korktuğu konular ve sansür uygulama sıklığı

Katılımcıların;

- Soru 50'de, %76,36'sı yazılı medyada "evet" ve TV/Radyoda "hayır" yanıtını vererek, önceden sansür veya gözetim olduğunu belirtmiş,
- Soru 51'de, %53 oranında orta, %36 oranında çok, %11 oranında az yanıtını vererek, medya sahiplerinin çıkar çatışmaları sıklıkla gazetecilerin sansür uygulamalarının nedeni olduğunu belirtmiş,
- Soru 52'de, en geniş kitleye sahip radyo ve televizyon istasyonlarının ne ölçüde bağımsız ve kritik haberler sunar sorusuna, özel medya yayıncılığı yapan kurumlar için % 70,9 oranında orta, % 25,5 oranında az seviyede

olduğu belirtilmiştir. Bu soruya kamu medya yayıncılığı yapan kurumlar için %43,6 oranında az, %29,1 oranında orta seviyede ve %25,5 seviyede de az seviyede olduğu belirtilmiştir.

Soru 53'teki verilere göre, katılımcılar kamu medyasının özel medyanın yayınladığı hükümet için hassas bazı haberleri ; %38 ile orta, %27 ile sistematik olarak, %20 ile çok ve %11 ile az seviyede göz ardı ettiğini belirtmiştir.

Katılımcıların %90,6'sı anayasada, %64'ü yasa/dava hukukunda ve %51'i, uluslararası antlaşmaların onaylanması veya buna bağlı antlaşmalarda basın özgürlüğünün bilgi ve ifade özgürlüğü ile garanti altında olduğunu belirtmiştir (Soru 54) . Bu soruya paralel olarak bir sonraki soruda bu hakların ne ölçüde uygulandığına ise katılımcılar, sırasıyla %73'ü orta, %14'ü az ve sadece %4'ü çok cevabını vermiştir.

Katılımcıların; %38'i orta, %36'sı az, %13'ü tümü yer alıyor, %5'i çok ve %4'ü sistematik olarak kamu yararına olan konuların açıklanması anayasa ve yasalar gerekçesiyle engellendiğini (Soru 56),

Alınan yanıtlara göre kaynakların gizliliğinin korunması (Soru 57);

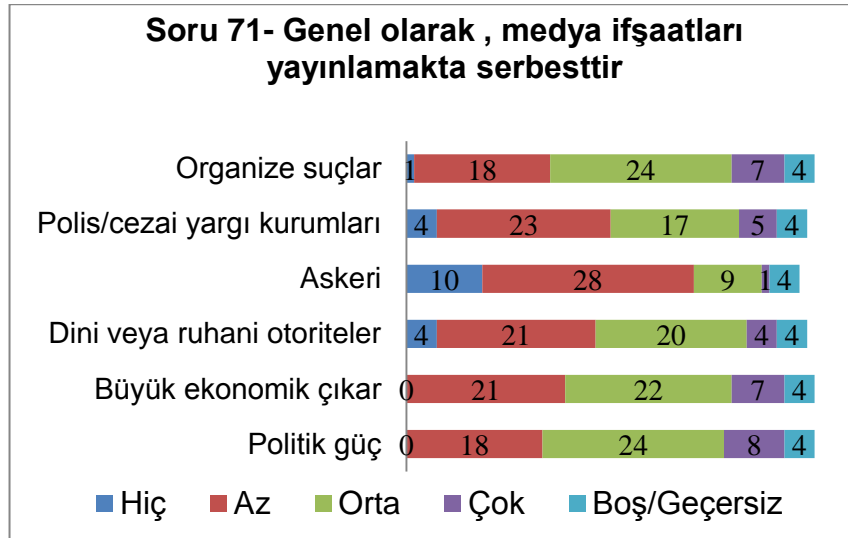
- Politik güç tarafından sırasıyla; (1) %35,8 oranında orta ve aynı oran olan %28,3 ile (2) çok ve az ölçüde,
- Büyük ekonomik çıkar tarafından sırasıyla; (1) %45,3 oranda orta, (2) %37,7 oranda çok, (3) %13,2 oranda az ölçüde,
- Askeri güç tarafından sırasıyla; (1) %32,1 oranında orta, (2) %30,2 oranında az, (3) %22,6 oranda çok ölçüde,
- Organize suç grupları tarafından sırasıyla; (1) %43,6 oranında az, (2) %30,9 oranında orta ve (3) %9,1 oranında çok ölçüde,
- Yargıçlar ve savcılar tarafından sırasıyla; (1) %20,8 oranında az, (2) %13,2 oranında orta ve (3) %5,7 oranında çok ölçüde tehdit altındadır.

Aynı soruya göre, katılımcıların %7,5'i politik güç, %3,8'i büyük ekonomik çıkar, %15,1'i askeri güç, %13,2'si organize suç grupları ve %60,4'ü yargıçlar ve savcılar tarafından hiç tehdit altında olduğunu düşünmemektedir.

Alınan yanıtlara göre genel olarak medyanın ifşaatları (Soru 71);

- Politik güç tarafından sırasıyla; (1) %50 oranında orta , (2) %28 oranında az ve (3) %22 oranında çok ölçüde,
- Büyük ekonomik çıkar tarafından sırasıyla; (1) %48 oranda orta, (2) %36 oranda az, (3) %16 oranda çok ölçüde,
- Dini veya ruhani güçler tarafından sırasıyla; (1) %42 oranda orta, (2) %36 oranda az, (3) %14 oranda çok ölçüde,
- Askeri güç tarafından sırasıyla; (1) %44 oranında az, (2) %24 oranında orta, (3) %8 oranda çok ölçüde,
- Polis ve cezai yargı tarafından sırasıyla; (1) %42,9 oranında orta, (2) %34,7 oranında az, (3) %14,3 oranda çok ölçüde,
- Organize suç grupları tarafından sırasıyla; (1) % 52,9 oranında orta, (2) % 27,5 oranında az ve (3) %17,6 oranında çok ölçüde serbest olduğunu belirtmiştir.

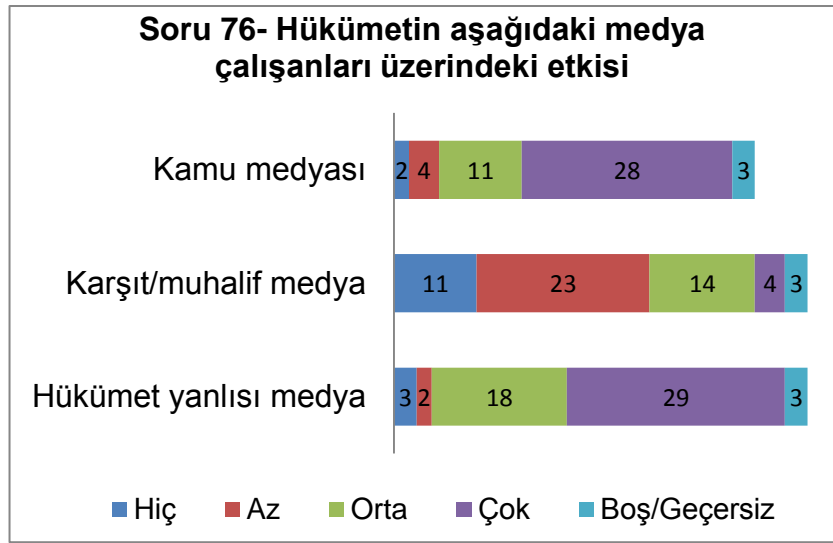
Aynı soruya göre, katılımcıların, % 8'i dini ve ruhani otoriteler, %24'ü askeri güç,%8'i polis ve cezai yargı kurumları ve %2'si organize suç grupları tarafından hiç tehdit altında olduğunu düşünmemekte ve politik güç ve büyük ekonomik çıkar seçeneklerine ise katılımcıların hiçbiri hiç yanıtını vermemiştir.

Şekil 30: Araştırma Grubuna göre medyanın ifşaatları yayınlamakta serbest olduğu konular.

Alınan yanıtlara göre hükümetin aşağıda bahsi geçen medya çalışanları üzerindeki etkisinin şu şekilde olduğu ortaya çıkmıştır (Soru 76);

- Hükümet yanlısı medyanın; %5,8'inde az,%34,6'sında orta,%53,8'inde çok olduğu ve %5,8 inde hiç olmadığı belirtilmiş,
- Karşıt/muhalif medyanın %44,2'sında az, %26,9'unda orta ve %7,7 sinde çok olduğu ve %21,2'sinde hiç olmadığı belirtilmiş,
- Kamu medyasının, %7,7'sinde az,%34,6'sında orta, %53,8'inde çok olduğu ve 3,8'inde hiç olmadığı belirtilmiştir.

Şekil 31: Araştırma Grubuna göre hükümetin medya çalışanları üzerindeki etkisi.

Alınan yanıtlara göre katılımcıların;

- %47'si orta, %38'i az, %7'si çok, %6'sı hiç seviyede kamusal medya tüm siyasi akımlara erişimin sağlandığını belirtmiştir (Soru 69).
- %51'i az, %27'si orta,% 13'i hiç, %7'si çok seviyede KKTC'de hükümetin gazetecileri izlediği veya tehdit ettiğini belirtmiştir (Soru 70).
- %54'ü orta,%22'si az, %20'si çok seviyede medya gücünün tekelleştiğini belirtmiştir (Soru 72).
- %53'ü orta, %27'si az, %16'sı çok seviyede seçim kampanyalarında KKTC medyasının katılımcılara eşit olanaklar sunduğunu belirtmiştir (Soru 73)
- %42'si orta,%27'si az, %20'si çok seviyede hükümetin seçim dönemleri dışında söylenenleri eleştirmeyi kısıtlayıcı radyo, TV konuşmaları talep ettiğini belirtmiştir (Soru 74).

- %44'ü orta, %34'ü çok,%16'sı az seviyede büyük ekonomik çıkar gruplarının kamu medyası kadrosu üzerindeki etkisinin var olduğunu belirtmiştir (Soru 77).
- %42'si orta, %42'si çok,%14'ü az seviyede reklam verenlerin haber medyasının yayın politikası üzerindeki etkisinin var olduğunu belirtmiştir (Soru 78).
- %40'ı az,%36'sı orta,%22'si hiç yanıtını vererek, yasaların düşüncüyü hakaret ve saygısızlık gibi suç saydığını belirtmiştir (Soru 79) Ve hakaret, saygısızlık vb. suçlardan dolayı insanların mahkûm edilme durumuna ilişkin 80. Soruya katılımcılar %78 oranında az, %16 oranında hiç ve % 6 oranında çok yanıtını vermiştir.

3.10. Karşılaştırmalı Tablolar

Bu kısımda, araştırmanın anket sonuçlarının daha detaylı inceleyebilmek maksadıyla, seçilmiş olan bulguların tablolar arası analizinin sunulması hedeflenmiştir. Ortaya çıkan bulguların analizine bakılarak karşılaştırmalı veri tabloları arasındaki ilişki SPSS programı aracılığıyla Pearson ki-kare testinin %95 güven düzeyine göre belirlenmiştir.

Araştırmanın tüm anket soruları ile cinsiyet (Soru No: 8) sorusu karşılaştırılmış ve anket sorularına cevap veren katılımcılar arasında cinsiyet açısından anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı araştırılmıştır. Ek olarak, Bölüm No:3.9'da yer alana, basın özgürlüğü ile ilgili tüm sorular ile, mesleki hizmet süresi (Soru No: 18) soruları karşılaştırılmıştır. Yapılan analize göre aşağıda anlamlı ilişkisi olan soruların tabloları ve yorumları aşağıdaki gibi ortaya çıkmıştır.

Tablo 10'a göre mesleğini gazetede icra edenlerin oranı toplam olarak %27'dir ve icra edenlerin %77,8'i erkek, %22,2'i kadındır.

Tablo 10: Karşılaştırmalı tablo (cinsiyet ve mesleğin gazetede icra edilmesi)

		1. Cinsiyetiniz:		Toplam
		Kadın	Erkek	
13.2.Mesleğini zi herhangi bir gazetede icra ettiniz mi?	Evet	6 22,2%	21 77,8%	27 100,0%
	Hayır	16 57,1%	12 42,9%	28 100,0%
Toplam		22 40,0%	33 60,0%	55 100,0%

Tablo 11'e göre günlük ortalama çalışma süresi 8 saatten fazla olanlar katılımcıların %28'idir ve çalışanların %85,7'si erkek %14,3ü kadındır. Bununla birlikte günlük ortalama süresi 8 saat olanlar katılımcıların %23'üdür ve çalışanların %65,2'si, kadın %34,8'i erkektir.

Tablo 11: Karşılaştırmalı tablo (cinsiyet ve günlük ortalama çalışma süresi)

		1. Cinsiyetiniz:		Toplam
		Kadın	Erkek	
17.2. Günlük ortalama çalışma saatiniz:	8 saatten az	3 75,0%	1 25,0%	4 100,0%
	8 saat	15 65,2%	8 34,8%	23 100,0%
	8 saatten fazla	4 14,3%	24 85,7%	28 100,0%
Toplam		22 40,0%	33 60,0%	55 100,0%

Tablo 12'ye göre basın özgürlüğünün önündeki engellerin yasal düzenlemelere göre değerlendirilmesine yanıtlayan katılımcıların %58'si erkek , %41,5'i kadındır. Toplam 15 kişi bu soruyu yanıtlamış ve orta seviyede önemli olduğunu belirten (3 puan veren) katılımcıların %66,7'si erkek ve %33,3'ü kadındır. Yasal düzenlemelerdeki eksikliklerin en büyük engel olduğunu düşünen 8 kişi ise yarı yarıya kadın ve erkek olduğu görülmüştür

Tablo 12: Karşılaştırmalı tablo (cinsiyet ve basın özgürlüğünün önündeki engeller-yasal düzenlemelerdeki eksiklikler kriteri)

	1. Cinsiyetiniz:			Toplam
	Kadın		Erkek	
47.1.Basın özgürlüğünün önündeki engelleri derecelendiriniz. YASAL DÜZENLEMELER DEKİ EKSİKLER: (1 en küçük, 5 en büyük)	1	3 33,3%	6 66,7%	9 100,0%
	2	9 81,8%	2 18,2%	11 100,0%
	3	5 33,3%	10 66,7%	15 100,0%
	4	1 10,0%	9 90,0%	10 100,0%
	5	4 50,0%	4 50,0%	8 100,0%
Toplam	22 41,5%	31 58,5%	53 100,0%	

Tablo 13'e göre basın özgürlüğünün önündeki engellerin yasal düzenlemelere göre değerlendirilmesine yanıtlayan katılımcıların %50'sinin mesleki hizmet süresi 11-20 yıl arasındadır. En çok katılımcı tarafından yasal düzenlemelerdeki eksiklere göre basın özgürlüğünün orta seviyede (3 puanı) olduğunu belirtilen 14 katılımcının, %28,6'shar ve eşit oranla 21-25 yıl ve 26 yıl ve üzeri meslekte tecrübesi olan kişiler olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 13: Karşılaştırmalı tablo (mesleki hizmet süresi ve basın özgürlüğünün önündeki engeller-yasal düzenlemelerdeki eksiklikler kriteri)

		18.Meslekteki hizmet süreniz :				Toplam
		5-10	11-20	21-25	26+	
47.1.Basın özgürlüğünün önündeki engelleri derecelendiriniz. YASAL DÜZENLEMELER DEKİ EKSİKLER: (1 en küçük, 5 en büyük)	1	2 22,2%	3 33,3%	2 22,2%	2 22,2%	9 100,0%
	2	0 0,0%	10 90,9%	0 0,0%	1 9,1%	11 100,0%
	3	0 0,0%	6 42,9%	4 28,6%	4 28,6%	14 100,0%
	4	0 0,0%	3 30,0%	3 30,0%	4 40,0%	10 100,0%
	5	3 37,5%	4 50,0%	0 0,0%	1 12,5%	8 100,0%
Toplam	5 9,6%	26 50,0%	9 17,3%	12 23,1%	52 100,0%	

Tablo 14'e göre basın özgürlüğünün önündeki engellerin medya sahiplerine göre değerlendirilmesine yanıtlayan katılımcıların %49,1'nin mesleki hizmet süresi 11-20 yıl arasındadır. En çok katılımcı tarafından medya sahiplerine göre basın özgürlüğünü 4. seviyede olduğunu belirtilen 17 katılımcının, %81,8'inin 11-20 yıl ve %18,2'sinin 26 yıl ve üzeri meslekte tecrübesi olan kişiler olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 14: Karşılaştırmalı tablo (mesleki hizmet süresi ve basın özgürlüğünün önündeki engeller-medya sahipleri kriteri)

		18.Meslekteki hizmet süreniz :				Toplam
		5-10	11-20	21-25	26+	
47.3.Basın özgürlüğünün önündeki engelleri derecelendiriniz. MEDYA SAHİPLERİ: (1 en küçük, 5 en büyük)	1	0 0,0%	3 30,0%	0 0,0%	7 70,0%	10 100,0%
	2	0 0,0%	1 20,0%	3 60,0%	1 20,0%	5 100,0%
	3	3 30,0%	4 40,0%	2 20,0%	1 10,0%	10 100,0%
	4	2 11,8%	9 52,9%	4 23,5%	2 11,8%	17 100,0%
	5	0 0,0%	9 81,8%	0 0,0%	2 18,2%	11 100,0%
Toplam		5 9,4%	26 49,1%	9 17,0%	13 24,5%	53 100,0%

SONUÇ

Demokrasi, çeşitli gruplar arasında gerçekleşen iktidar yarışını içermesi yanında, aynı zamanda farklı kişi ve grupların hak ve çıkarlarını eşitlik ve çoğulculuk temelinde koruyan bir sistemdir. Bu nedenle kişi ve grupların kendilerini halka anlatması ve tanıtması gerekmektedir. Tam burada basın ve medya devreye girmektedir. Halk için gören göz, işiten kulak, düşünen beyin ve konuşan ağız olarak tanımlanan basın, demokratik bir sistem adına gerek güvence gerekse göstergedir. Basının demokratik sistemin güvencesi ve göstergesi olmasının temel şartı ise “özgür” olmasıdır. Bu minvalde demokratik sistemlerin dördüncü kuvveti olarak kabul edilen özgür basının sorumlulukları ve fonksiyonlarını yerine getirmesi, demokrasinin de bütün kural ve kurumlarıyla çalışmasına olumlu katkı sunacaktır. Demokrasi ve basın birbiriyle oldukça yakından bağlantılıdır. Güçlü bir demokrasinin olduğu yerde her zaman özgür bir medya da var olmuştur. Basının özgürce haber vermesi ve topluma bilgi sunması demokratik yapıların sürdürülmesi ve gelişmesinde aktif role sahip olmuştur.

Kıbrıs Türk basınının, yakın geçmişe kadar özgür koşullarda varlığını sürdürdüğü iddia edilemez. Uzun yıllar İngiliz Sömürge yasalarıyla varlığını sürdüren basın, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası ile daha özgürlükçü yasal güvencelere kavuşmuştur. Ne var ki; Kıbrıs Türk toplum liderliğinin günün şartları doğrultusundaki anlayışları nedeniyle sıkıntılı bir süreç yaşanmıştır (Eraslan, 2015, s. 181). 1967’de Kıbrıs Türk liderliği, “Temel Kurallar” başlığı altında bir tür olağanüstü hal düzenlemesi yürürlüğe koyarak, 1960 Anayasası özgürlüklerini askıya almıştır. Böylece yarı askeri rejimin Kıbrıs Türk basını üzerindeki kontrolüne ve sansür uygulamalarına

yasal zemin hazırlanmıştır. Dolayısıyla 1963 ila 1974 arası dönemde Kıbrıs Türk basını sıkıyönetim şartlarında yayın yapmak zorunda bırakılmıştır.

1975 anayasasıyla beraber fikir üreten siyasi parti gazeteciliği dönemi başlamıştır. Bu dönem gazeteciliği basın ve ifade özgürlüğünü gündemde tutarken özgürlüklerin kullanılması gereği üzerinde durulmuştur. 1984 KKTC anayasalarında batı demokrasilerindeki basın özgürlüğü çerçevesi kabul edilmekle beraber, sömürge döneminin mirası olan basın ve basına ilişkin ceza yasaları devam ettirilmiştir.

1996'da Kutlu Adalı suikastı sonrasında basın özgürlüğüyle ilgili söylemlerde gözle görülür bir değişim olduğu gözlenmiştir. 2003'ten sonra meydana gelen iktidar değişikliğiyle beraber Kuzey Kıbrıs'ta yürürlükte bulunan basınla ilgili mevzuatta değişiklikler de gündeme gelmiştir. Yürürlükteki Basın Yasası'na getirilen ek bir maddeyle Kuzey Kıbrıs'ta gazetecilere basın kartı verilmesine ilişkin önemli bir düzenleme yapılmıştır. 30 Nisan 2007'de ise Basın İş Yasası Mecliste onaylanarak yürürlüğe girmiştir (Eraslan, 2015, s. 155-158).

Bu tez çalışmasıyla, demokrasi, basın özgürlüğü ve haber ilişkisi bağlamında Kuzey Kıbrıs'ta haber üreticilerinin mesleki ve toplumsal değer algıları incelenmiştir. Kuzey Kıbrıs'taki haber üreticilerinin basın özgürlüğü konusundaki bilgi ve tecrübelerine ilişkin araştırmanın problemi olarak "KKTC'deki haber üreticilerinin mesleki ve toplumsal değer algıları, medyanın demokratik misyonunu yerine getirmesi açısından hangi düzeydedir?" sorusuna cevap bulunmaya çalışılmıştır. Çalışma kapsamında Basın Kartı sahibi olan ve Kuzey Kıbrıs medyasında çalışan muhabir, redaktör, editör ve yazı işleri sorumluları gibi haber üreticilerinden oluşan 55 kişinin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma için yazılı anket hazırlanmıştır. Katılımcılar tarafından yazılı olarak doldurulan anketlerin verileri, Microsoft Excel ve SPSS bilgisayar programları aracılığıyla analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre insan hakları ve ifade özgürlüğünün genişlemesine paralel olarak basın özgürlüğünün de kapsam ve uygulanmasında genişlemeler olduğu saptanmıştır.

Tüm bu bilgiler ışığında, bu araştırmanın problemi olan, KKTC'deki haber üreticilerinin mesleki ve toplumsal değer algıları, medyanın demokratik misyonunu yerine getirmesi açısından hangi düzeydedir?" sorusuna bağlı olarak yapılan genel değerlendirme aşağıdaki gibidir;

Haber üreticilerinin ankete verdiği yanıtlar, meslek sorumluluklarının ve toplumsal duyarlılıklarının küçümsenmeyecek düzeyde olduğunu gösteriyor. Örneklem grubunun $\frac{3}{4}$ 'ünün üniversite ve üzeri eğitilmiş olması; %90'ının 10 yıldan fazla meslek deneyimine sahip olması; %70'inin kendisini sol-sosyal demokrat olarak tanımlaması; çevre ve savaşları dünyadaki en önemli sorunlar olarak algılamaları; %62'sinin Kıbrıs'ta federasyon türü bir çözümden yana olması gibi veriler, gazetecilerin mesleklerine ve toplumsal sorunlara duyarlı olmalarının göstergeleri olarak algılanmalıdır. Öte yandan elde edilen veriler, haber üreticilerinin önemli oranda örgütlü olduklarını da ortaya koymaktadır. Bu da meslek sorumluluğunun gerektirdiği dayanışmayı sağlama ve toplumun öteki kesimlerini basın özgürlüğü konularında etkileme açısından bir avantaj yaratmaktadır. Nitekim medya meslek örgütlerinin Kuzey Kıbrıs'taki aktif pratiği bunu kanıtlamaktadır.

Ancak başka veriler, mesleki duyarlılığın basın özgürlüğü ve çoğulculuğa aynı oranda yansımadağını ortaya koymaktadır. %60 üzeri örneklem, gazetecilerin mesleki kriterler dışında, kendi isteklerine aykırı haberler yapmak zorunda olduklarını ifade etmektedir. Yine %60 üzeri örneklem, gazetecilerin oto sansürü yaygın şekilde uyguladıklarına inanmaktadır.

Araştırmadaki veriler, basının demokrasilerdeki denetleyici rolünü yerine getirebilmesi açısından, Kuzey Kıbrıs'ta haber üreticilerinin mesleki ve toplumsal duyarlılıkları bir avantaj ortaya koymaktadır. Haber ve genel olarak medya içeriklerinin aynı olumlu tabloyu yansıtmamaları ise bir tezat teşkil etmektedir. Haber üreticisi örneklemelerin yanıtları, sorunların devlet ve patron müdahalesi ile gazetecileri de çerçeveleyen çıkar ilişkilerinden kaynaklandığını ortaya koymaktadır.

Bu tez çalışması kapsamında elde edilen veriler ve onların değerlendirilmesi ışığında, Kuzey Kıbrıs'ta basın özgürlüğünün elde edilmesi, korunması ve geliştirilmesi konusunda şu saptamaların vurgulanması gerekmektedir:

Anayasa'da "Temel Haklar ve Özgürlükler" başlığı altında kişisel hak olarak yer alan "*Yurttaşlar için basın ve yayın özgürdür, sansür edilemez. Devlet basın, yayın ve haber alma özgürlüğünü sağlayacak önlemleri alır.*" maddesi ile basın özgürlüğü konusunda devlete müdahil olma görevi de yüklenmiştir. Ne var ki, Kuzey Kıbrıs'ta basın özgürlüğü anayasal ve yasal güvenceler altına alınmış olmasına rağmen, uygulamada basın özgürlüğüne yönelik birtakım engeller ve sınırlamalar olduğu görülmektedir. Özetle;

- ✓ Basın özgürlüğünün Batı standartlarına ulaşabilmesi için öncelikle bu algının değiştirilmesi ve basının da siyasî, sosyal, ekonomik ve kültürel olaylar hakkında bir düşüncesinin olabileceği; bu düşüncesinin her zaman siyasî iktidarın düşüncesiyle örtüşmeyebileceğinin kabul edilmesi gerekmektedir.
- ✓ Basın özgürlüğünün temin edilebilmesi adına basın mensuplarının da bazı adımlar atması gerekmektedir. Bu insanlar farklı kurumlarda çalışıyor ve farklı ideolojilere sahip olsalar bile birbirlerini ayırmadan örgütlü ve dayanışma içerisinde olmalıdırlar.
- ✓ Toplum, haber alma hakkına sahip çıkmakla beraber, iktidar tarafından gazetecilere hukuksuz bir şekilde gerçekleştirilen istenmeyen durumlara yönelik itiraz etme hakkını kullanmalıdır.
- ✓ Kuzey Kıbrıs'ta olduğu gibi varlığını oldukça güç devam ettiren üretici medya ve gazeteci meslek örgütlerinin tek başlarına bir direniş gösteremeyeceği açıktır. Bundan dolayı sivil toplum kuruluşları, akademi, bazı kamu kuruluşları ve okurun da gazetecilerin çabasına katılması temin edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aksoğan, F. B. (2018). Demokrasi ve Demokratikleşme Kavramları Bağlamında Yerel Yönetim: Cumhuriyet Dönemi Malatya Belediyesi Örneği. (Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Algül, A. ve Üçer, N. (2013). Yeni Medya'da Demokrasi - Sosyal Medya'ya Dair Araştırmalar. Konya: Literatürk Yayınları.
- Altınkök, S. (2015). Müzakereci Demokrasi ve Uygulama Yöntemi Olarak Vatandaş Jüriler Yaklaşımı. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 6, 1-39.
- Arı, M. (2004). Düşük Yoğunluklu Demokrasi ve Türkiye: 1980 Sonrası Dönemde Türkiye'de Demokratikleşme Süreci. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Siyaset Bilimi) Anabilim Dalı.
- Arslan, E. ve Arslan, B. (2016). Türkiye'de Yerel Gazete Yöneticilerinin Meslek Etiği Algısı. Selçuk İletişim, 9 (2), 174-204.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (2018). Avrupa Antlaşmaları Serisi, No. 5, Council of Europe Publishing, (Erişim Tarihi: 29.07.2020) <http://www.danistay.gov.tr/upload/avrupainsanhaklarisozlesmesi.pdf>
- Aybay, R. (2006). Açıklamalı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, No. 5.
- Caniklioğlu, M. (2000). Çağdaş Demokrasi ve Çağdaş Devlet Üzerine Düşünceler, 93-115.
- Civelek, J. (1989). Fransız Bildirisi ve 1948 Evrensel İnsan Hakları Bildirisi. Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 9 (1), 1-9.

- Çelebican, Ö. (1993). Roma Egemenliği: Yurttaşlık ve Kölelik. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1 (43), 299-311.
- Dahl, R. A. ve Shapiro, I. (1998). On Democracy. London: Yale University Press.
- Danışman, A. (1982). Basın Özgürlüğünün Sağlanması Önlemleri, Ankara: Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları No:1.
- Dedeçay, S. S. (1989). Kıbrıs'ta Enformasyon veya Yazılı ve Sözlü Basın, Cilt 2. Lefkoşa: Lefkoşa Özel Türk Üniversitesi Yayınları.
- Değirmenci, F. (2011). Türkiye'de Basın Özgürlüğü Ve Demokrasi Söylemi. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı.
- Demir, H. (2013). Demokrasi Düşüncesinin Gelişimi Bağlamında Demokrasi Ve Demokrasi Karşıtı Görüşler: Giovanni Sartori ve Carl Schmitt. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı.
- Demir, N. (2010). Demokrasinin Temel İlkeleri ve Modern Demokrasi Kuramları. Ege Akademik Bakış, 10 (2), 597-611.
- Derdiman, C. (2013). Anayasa Hukuku. Ankara: Aktüel Yayınları.
- Doğan, İ. (2015). İnsan Hakları Hukuku. (2.Baskı). Ankara: Astana Yayınları.
- Dönmezer, S. ve Bayraktar, K. (2016). Basın Hukuku. (Genişletilmiş Altıncı Bası), İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Ekmekçi, İ. S. (2013). John Locke'un Liberalizm Kuramı Üzerine, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, (106), 205-214.

- Er, M. (2014). Demokrasinin Tarihi Gelişimi. 08 Mart 2020 tarihinde <https://www.academia.edu/9351933/> adresinden alınmıştır.
- Eraslan, B. (2015). Kuzey Kıbrıs'ta Basın Özgürlüğü Tartışmaları. (Yüksek Lisans Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı.
- Erdoğan, M. (1998). Liberal Toplum Liberal Siyaset. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Erdoğan, M. (2001). Anayasal Demokrasi. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Erdoğan, M. (2001). Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğü: Özgürlükçü Bir Perspektif. Liberal Düşünce Dergisi, 6 (24), 8-13.
- Erdem, F. H. (1998). Düşünce Özgürlüğü ve Demokrasi. Ankara Barosu Dergisi, 1, 5-36.
- Erdoğan, D. (2015). Temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasında karşılaşılan kavram karmaşaları. Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi, 38, 27-36.
- Fevzioğlu, B. (2010). Kıbrıs Türk Basın Tarihinden 100 Yıllık Basın Davaları... Düşünce Suçları... Cilt 1. Mağusa: Samtay Vakfı Yayınları.
- Göze, A. (2000). Siyasal Düşünceler ve Yönetimler. (9.Bası). İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Gözübüyük, A. Ş. (1997). Anayasa Hukuku ve Anayasa Metni. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- Habermas, J. (2010). Kamusalın Yapısal Dönüşümü Çev. Tanıl Bora ve Mithat Sancar, İstanbul: İletişim Yayınları.

- Habiboğlu, E. (2009). İlköğretim 5. ve 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki “Cumhuriyet” Ve “Demokrasi” Kavramlarıyla İlgili İçerik Öğelerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). ukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Hançer, E. (2006). Kıbrıs Türk Basınında Sahiplik Yapısı ve Haber Üzerindeki Etkileri, Küresel İletişim Dergisi, Sayı 1, 1-13.
- Hukuk Ansiklopedisi (2019). Aydınlanma ağı. 08 Mart 2020 tarihinde <http://hukukbook.com/aydinlanma-cagi/> adresinden alınmıştır.
- İşık, M. (2005). Medya ve Demokrasi Paradoksu: Medya Yoluyla Demokrasinin Tehdit Edilmesi. Selçuk İletişim, 3 (4), 114-121.
- İlal, E. (1968). Magna Carta, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 34 (1-4), 210-242.
- İnalcık, H. (2019). Rönesans Avrupası Türkiye'nin Batı Medeniyetleriyle Özdeşleşme Süreci. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İpek, A. (2008). Ulus Egemenliği ve Halk Egemenliği Karşılaştırması e Yeni Anayasa İçin Halk Egemenliği Önerisi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20, 211-221.
- İrvan, S. (2006). Kıbrıslı Türk Gazetecilerin Mesleki ve Etik Değerleri. Küresel İletişim Dergisi, Sayı 1, 1-14.
- Kaboğlu, İ. (2000). Düşünce Özgürlüğü. İnsan Hakları Almanağı, 1. Basım, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kalkan, F., Şafaklı, O. V. ve Salman Günalp, Ö. (2015). Kuzey Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Medyanın Bugünkü Durumu ve Geleceğe İlişkin Hukuki ve Toplumsal Altyapısı Üzerine Bir Araştırma. Okman Printing Ltd: Lefke Avrupa Üniversitesi.

Karadeniz, A. (2017). Medya Demokrasi İlişkisi. 04 Mart 2020 tarihinde <http://alिकaradeniz.org/medya-demoraksi-iliskisi/> adresinden alınmıştır.

Kasoma, F. P. (1995). The role of the independent media in Africa's change to democracy. *Media, Culture & Society*, 17 (4), 537-555.

Keane, J. (1992). Medya ve Demokrasi (Çeviren: Haluk Şahin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Keskinbıçkı, B. (2019). Yeni Medya Ve Demokrasi İlişkisi: Yeni Medyanın Demokrasiyi İşlevselleştirme Potansiyeli Üzerine Bir Çalışma. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı.

Kışlalı, A. T. (2003). Siyasal Sistemler, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma. Ankara: İmge Kitabevi.

KKTC Enformasyon Dairesi, (Erişim Tarihi: 19.07.2020) <https://pio.mfa.gov.ct.tr/gunluk-gazeteler/>

KKTC Yayın Yüksek Kurulu, (Erişim Tarihi: 19.07.2020) <http://www.kkctcyk.org/kuruluslar>

Korkmaz, Ö. (2000). Düşünce Özgürlüğü Ve Sınırları. (Erişim Tarihi: 18.05.2020) <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2020/01/Korkmaz-6.pdf>

Köker, L. (2008). Demokrasi, Eleştiri ve Türkiye. Ankara: Dipnot Yayınları.

Medya Etik Kurulu (2020). Gazetecilik Meslek İlkeleri. (Erişim Tarihi: 18.05.2020) <http://medyaetikkurulu.org/wordpress/index.php/gazetecilik-meslek-ilkeleri/>

- Mill, J. S. (2012). Hürriyet Üstüne, (Çev. M. O. Dostel). Ankara: Liberte Yayınları.
- Offe, C. (1997). Micro-aspects of democratic theory: What makes for the deliberative competence of citizens. In A. Hadenius (Ed.), *Democracy's Victory and Crisis* (pp. 81-104). Cambridge: Cambridge University Press.
- O'neil, J. (1998). Piyasada Gazetecilik Yapmak. A. Belsey ve R Chadwick (der.). *Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Orbay, S. (2018). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hukukunda düşünce özgürlüğünün kapsamı ve sınırları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 67 (1), 23-80.
- Özdemir. S. (2006). Türk Medyasındaki Gazetecilerin Medya Etiğine Yaklaşımları: İstanbul Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Özejder, İ. (2018). Kamusal bir Değer Olarak Haber ve İnternet Kaynaklı Sorunlar: Kuzey Kıbrıs Örneği. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC*, 8 (2), 216-231.
- Özek, Ç. (1978). *Türk Basın Hukuku*, 1. Basım. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Özgen, M. (2006). *Gazetecinin Etik Kimliği*. İstanbul: Set Systems Yayıncılık.
- Öztürk, A. (2004). Modern Siyasal Sistemlerde Medyanın İşlev ve Sorunları. *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 11 (1), 1-17.

- Parekh, B. (1993) The Cultural Particularity of Liberal Democracy, içinde D. Held (ed.), Prospects for Democracy North, South East, West, Oxford: Polity Press, 156-175.
- Poggi, G. (2005). Modern Devletin Gelişimi Sosyolojik Bir Yaklaşım. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ramazanoğlu, Y. (2012). Farklı Bir Bakışla Anayasa Gerçeği. İstanbul: Ege Basım.
- Riker, W.H. (1980). A reply to Ordeshook and Rae. American Political Science Review, 74 (2), 456-458.
- Salihpaşaoğlu, Y. (2007). Türkiye’de Basın Özgürlüğü. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı.
- Schmidt, G. M. (2002). Demokrasi Kuramlarına Giriş (Çeviri: Köktaş, M. Emin). Ankara: Vadi Yayınları.
- Soysal, M. (1987). 100 Soruda Anayasanın Anlamı. (7.Baskı). İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Sönmez, N. (2013). Anayasa Hukuku. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tanör, Bülent, Türkiye’nin İnsan Hakları Sorunu, 3. Basım, BDS Yayınları, İstanbul, 1990, s. 89.
- Tılıç, D. (2001). 21. yy’da Gazetecilik, Demokrasi Ve Kültür; Yeni Koşullar Ve Tehditler. Karizma Dergisi, Sayı: 5.
- Tokgöz, O. (2003). Temel Gazetecilik. (5. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

- Touraine, A. (1997). *Demokrasi Nedir?* (Çeviren: Olcay Sunal) (Yedinci Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*. (10. Baskı). Ankara: 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası.
- Ulaş, M. (2018). *Küreselleşen Dünyada Medyadaki Dini-Milli Göstergelerin İmaj Oluşturmadaki Rolü: 15 Temmuz Darbe Girişimi Örnek Olayı*. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uygun, O. (2014). *Demokrasi Tarihsel, Siyasal ve Felsefi Boyutlar*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Ünlü, C. (1981). *Kıbrıs'ta Basın Olayı (1878-1981)*, Basın Yayın Genel Müdürlüğü.
- Yaman, F. (2018). *Katılımcı Demokrasi: Kapsam ve Unsurlar*. Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6 (2) , 134-158.
- Yetiş, M. (2015). *Antik Atina'da Demokrasinin Gelişimi: Soloncu Pasif Devrimden Peisistratos'un Tiranlığına*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 54 (2), 160-195.
- Yavuz, B. (2009). *Çoğulcu Demokrasi Anlayışı ve İnsan Hakları*. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 13 (1-2), 283-302.
- Yavuz Yayla, E. (2019). *Basın Özgürlüğü ve Milli Güvenlik Kapsamında Sınırları*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı.
- Yıldız, F. (2012). *Türk Anayasa Hukukunda Basın Özgürlüğü*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Anayasa Hukuku) Anabilim Dalı.

Yılmaz, A. (2003). Çağdaş Siyasal Akımlar (Modern Demokraside Yeni Arayışlar), Ankara: Vadi Yayınları.

Zoller, E. (2009). Foreword:Freedom of Expression: “Precious Right” in Europe, “Sacred Right” in the United States?. Indiana Law Journal, 84, 803-808.

EKLER

EK 1: Gazetecilik Meslek İlkeleri

Medya Etik Kurulu tarafından yayınlanan Gazetecilik Meslek İlkeleri şunlardır (Medya Etik Kurulu, 2020):

“Gazetecinin temel görevi, gerçekleri nesnel bir biçimde, çarpıtmadan, sansürlemeden aktarmaktır.

Gazeteci, demokratik değerlere ve insan haklarına aykırı yayın yapmamalıdır.

Haber, yorum ve görüşler okur ve izleyicinin yayının niteliğini anlayabilmesini sağlayacak biçimde, açıkça birbirinden ayrılmalıdır.

Basın yayın organları masumiyet karinesine saygılı olmalı, suçluluğu yargı kararıyla sabit olmadıkça herhangi bir kişiyi suçlu ilan edecek yayın yapmaktan kaçınmalıdır. Yargı süreci devam eden davalarda iddialar ve savunmalar adil ve dengeli biçimde aktarılmalıdır.

Zanlıların, sanıkların ve mahkûmların yakınları, işlenen fiille açıkça ilgili bulunmadıkça ve olayın doğru anlaşılması için gerekli olmadıkça teşhir edilmemelidir.

Çocuklarla ilgili suçlarda, zanlı, sanık, mahkûm, tanık, mağdur ya da maktul statüsünde olan 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yayımlanmamalı, bu çocuklarla, ebeveynlerinin veya hukuken çocuktan sorumlu olan diğer kişilerin izni olmadıkça röportaj yapılmamalıdır.

Cinsel dokunulmazlığa, kadın ve çocuk istismarına ilişkin suçlarda, mağdurun açık ismi ve fotoğrafları yayımlanmamalı; kimliğini ortaya çıkaracak yayınlardan kaçınılmalıdır.

Yayımlanan haber, görüş ve yorumlarda, bir insanın davranışının veya işlediği suçun, haber konusu olayla doğrudan ilgili olmadıkça, onun ırkından, milliyetinden, dinî veya mezhepsel inancından, cinsiyetinden, cinsel kimliğinden, cinsel yöneliminden, yaşından, engelinden veya başka bir özelliğinden kaynaklandığını ima eden vurgular yapılmamalıdır.

Tıp alanında, doğruluğu bilimsel düzeyde kanıtlanmamış yöntem ve ilaçların kullanılmasını teşvik etmeye yönelik yayın yapılmamalıdır.

Hastanelerde araştırmalar yapan, bilgi ve görüntü almaya çalışan gazeteci, kimliğini belirtmeli ve girilmesi yasak bölümlere ancak yetkililerin izniyle girmelidir. Yetkili kişinin ve hastanın (onun izin veremeyecek durumda olması durumunda yakınının) izni olmaksızın, hastane ve benzeri kurumlarda hiçbir yolla ses ve görüntü alınmamalıdır.

Tekzip ve cevap hakkına saygı gösterilmelidir.

Üstün kamu yararı olmadıkça, sahibinin izni dışında belge, fotoğraf, ses veya görüntü alınmamalıdır.

İntihar olayları hakkında, haber çerçevesini aşan ve okuyucu veya izleyiciyi etki altında bırakacak, özendirici nitelikte ve genişlikte yayın yapılmamalıdır. Olayın ayrıntılarından ve uygulanan yöntemin tarifinden kaçınılmalı, olayı gösteren fotoğraf, resim veya film yayımlanmamalıdır.

Gazeteci, kendi çabasıyla elde etmedikçe, bir haber kaynağının verdiği bilgi ve belgenin yayımlanacağı tarih konusundaki tercihine uymalıdır.

Şiddeti haklı gösteren, özendiren ve kışkırtan, nefret ve düşmanlığı körükleyen nitelikte yayın yapılmamalıdır.

Irka, milliyete, etnik kökene, cinsel kimliğe, cinsel yönelime, dile, dine ve mezhebe yönelik ayrımcılığı teşvik edecek yayın yapılmamalıdır.

Gazeteci, haber ajanslarından veya başka medya kuruluşlarından alarak doğrudan kullandığı veya geliştirdiği haberlerde kaynak belirtmelidir.

Gazeteci, mesleki saygınlığa gölge düşürecek türden etkinliklerden ve görevlerden uzak durmalıdır.

Habere konu edilen veya edilmesi düşünülen kişi ve kurumlardan, hediye, maddi çıkar veya ayrıcalık kabul edilmemelidir.

Gazeteci, elde ettiği bilgileri doğrulamak için çaba göstermelidir.

Gazeteci, kişi ve kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde aşağılayan, hakaret içeren ifadeler kullanmamalıdır.

Özel yaşamın gizliliği esastır. Üstün bir kamu yararı olmadıkça veya kişinin rızası alınmadıkça özel yaşamın gizliliğini ihlâl eden habercilik yapılmamalıdır.

Gazeteci, gizlilik sözü verdiği haber kaynağını açıklamamalıdır. Kaynağın kamuoyunu açıkça yanılttığı durumlarda gizlilik ortadan kalkar.

Gazeteci, haberde yapılan yanlışı en kısa sürede düzeltmekle yükümlüdür.

Haberde, konuşmalardan ve demeçlerden yapılan alıntılarda bağlam saptırılmamalıdır.

Üstün kamu yararı olmadıkça, gizli kamera, izinsiz ses kaydı, kimlik gizleme ve benzeri yöntemlerle haber araştırmaktan kaçınılmalıdır.

Kaza ve cinayet haberlerinde kan ve şiddet unsurları içeren fotoğraf ve görüntüler yayımlanmamalıdır.

Haber formatına bürünmüş reklamlarda, bu yayınların reklam olduğu açıkça belirtilmelidir.

Gazeteci, bir haberin yayımlanması veya yayımlanmaması karşılığında maddi veya manevi çıkar peşinde koşmamalıdır.

Gazeteci kimliğini taşıyan herkes, gazeteciliğin evrensel ilkelerine uymaya özen gösterir.”

EK 2: Araştırma Anket Soruları

Kuzey Kıbrıs'ta Haber Üreticilerinin Mesleki ve Toplumsal Değer Algıları

Değerli katılımcı, bu anket Kuzey Kıbrıs medyasında haber üreten gazetecilerin mesleki ve toplumsal değer algılarını anlamaya yönelik, Yakın Doğu Üniversitesi İletişim Fakültesi Yüksek Lisans Programı tez araştırması kapsamında hazırlanmıştır. Toplam 80 sorunun yer aldığı anketle elde edilecek veriler, tüm katılımcıların verdiği yanıtların ortalamasına göre değerlendirilecek ve şahsınıza yönelik herhangi bir bilgi kullanılmayacaktır. Genel değerlendirme sonucu elde edilecek istatistiksel veriler ve geri bildirimler söz konusu tezimin tamamlanması ve medya sektörünün gelişmesine yönelik çalışmalara yön vereceğinden, cevaplarınız önem arz etmektedir.

Yaklaşık 30-50 dakika arasında süreceğini öngördüğüm anketin tüm sorularını eksiksiz olarak tamamlamanız gerekmektedir. Ankete katılımınız gönüllük esasına dayanmaktadır. Bu anket soruları yalnızca KKTC özelinde cevaplandırılmak üzere hazırlanmıştır. Katılımınız ve vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.

Serdar Eren
YDÜ Medya ve İletişim Çalışmaları
Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

1. **Cinsiyetiniz:** Kadın Erkek
2. **Yaşınız :**
3. **Uyruğunuz:** (Birden çok ise belirtiniz)
4. **Doğum yeriniz:**.....
.
5. **Yaşadığınız yer:**.....
.
6. **Eğitim Durumunuz:**.....
7. **Mezun olduğunuz bölüm:**.....
8. **Mesleğinizdeki göreviniz:**.....
9. **Hangi meslek birlikleri ve sendikalara üyesiniz?**.....
10. **Üye olduğunuz meslek birliği veya sendikadan memnun musunuz?**
 Hiç Az Orta Çok

11. Meslek birlikleri ve sendikaların eğitim vb. çalışmalarından faydalıyor musunuz?

- Hiç Az Orta Çok

12. Çalıştığınız medya kurum veya kuruluş aşağıdakilerden hangisi?

- Kamu Özel Her ikisinde de çalışıyorum

13. Mesleğinizi icra ettiğiniz mecra (*birden fazla seçenek işaretlenebilir*) :

- TV Gazete İnternet Radyo

14. Mesleğinizi eşzamanlı olarak icra etmekte olduğunuz işyeri sayısı :

- Bir İki İkiden fazla

15. Çalıştığınız yer(ler) ile aranızda iş sözleşmesi var mı ?

- Evet Hayır

16. Sosyal Sigorta yatırımınız var mı?

- Evet Hayır

17. Günlük ortalama çalışma saatiniz:

18. Meslekteki hizmet süreniz :

- 5 – 10 11 – 20 21 – 25 26+

19. Şu an çalışmakta olduğunuz iş, medya sektöründeki kaçınıcı işiniz:

- 1 2 3 4+

20. Yukarıdaki soruya verdiğiniz cevap 1'den fazla ise neden(ler)i? (*birden fazla seçenek işaretlenebilir*)

- Maaş İş güvencesi Özgür çalışma olanağı
 Değişiklik arayışı Diğer (Belirtiniz).....

21. Yaptığınız işi (gazeteciliği) nasıl görüyorsunuz?

- Kamu hizmeti Herhangi bir meslek

22. Mesleğinizin en zor yanları sizce nelerdir?

.....
.....

23. Çalıştığınız kurumun size yeterli araç, gereç, çalışma alanı vb. imkanları sağladığını düşünüyor musunuz?

- Hiç Az Orta Çok

24. Çalıştığınız kurum mesleki eğitimlere katılmanıza ne kadar imkan (izin, maddi kaynak vb.) sağlıyor ?

- Hiç Az Orta Çok

25. İşinizin KKTC'de iyi gelir imkânı sunduğuna inanıyor musunuz?

- Evet Hayır

26. Mesleğinizi yapmaktan memnun musunuz?

- Evet Hayır

27. Yeniden seçme şansınız olsa, bu mesleği seçer miydiniz?

- Evet Hayır

28. Hangi alanda haber üretiyorsunuz?

- Rutin Haber Özel Haber Araştırma Haber

29. Uygun koşullara sahip olmanız durumunda hangi alan(lar)da haber üretmek istersiniz?

- Rutin Haber Özel Haber Araştırma Haber

30. İsteddiğiniz alanda haber üretimi yapabiliyor musunuz?

- Her zaman Bazen Hiçbir zaman

31. Yukarıdaki sorunun cevabı bazen ve hiçbir zaman ise; neden(ler)i nelerdir?

- Rutin haberlerden zaman kalmıyor Patron / Yönetim izin vermiyor
 Diğer (Belirtiniz).....

32. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na başvurduğunuz mu?

- Hiç Az Orta Çok

33. Haber üretiminde ihtiyaç duyulan bilgileri resmi kişi ve kuruluşlardan elde edebiliyor musunuz?

- Hiç Az Orta Çok

34. Haber üretiminde ihtiyaç duyulan bilgileri kamu dışındaki kuruluşlardan elde edebiliyor musunuz?

- Hiç Az Orta Çok

35. Aşağıdaki haber mecralarını tercih edilme durumuna göre sıralayınız. (1 - en çok tercih edilen, 4- en az tercih edilen)

- TV Gazete İnternet Radyo

36. Dünyadaki yeni haber pratiklerini takip ediyor musunuz?

- Evet Yeterince değil Hayır

37. Haber kaynağı olarak sosyal medyayı kullandığınız oluyor mu?

- Hiç Az Orta Çok

38. Sosyal medya kaynaklı haberlerinizi doğrulamak için hangi kaynaklara başvuruyorsunuz?

.....

39. Haber üretimi – mesleki performansınızdan memnun musunuz?

- Hiç Az Orta Çok

40. Yukarıdaki soruya verdiğiniz cevabın neden(ler)i nelerdir?

.....
.....

**41. Aşağıdaki haber mecralarını güvenilirlik durumuna göre sıralayınız.
(1 - en güvenilir, 4- en az güvenilir)**

- TV Gazete İnternet Radyo

42. Sizce, araştırmacı gazetecilik, önem taşıyan meseleleri ortaya çıkaracak kadar gelişmiş midir?

- Hiç Az Orta Çok

43. Haberinizin çalındığı oldu mu?

- Hiç Az Orta Çok

44. Haberinizin çalınmasının hissettirdikleri, mesleğinize etkileri nelerdir?

.....
.....

45. Bugüne kadar mesleğinizle ilgili çalıştığınız kurumdan veya herhangi bir kişi veya kurumdan çeşitli baskı, taciz veya tehdite maruz kaldınız mı?

- Hiç Az Orta Çok

46. KKTC 'deki basın özgürlüğünün seviyesini nasıl derecelendirirsiniz?

- Çok İyi Derece İyi Derece Orta Seviye Düşük Seviye

47. Basın özgürlüğünün önündeki engelleri derecelendiriniz.

(1 - en küçük, 5 - en büyük)

- Yasal Düzenlemelerdeki eksiklikler İktidar Medya Sahipleri

- Oto sansür Toplumsal Kültür

48. Otosansür uyguladığınız oluyor mu?

- Hiç Az Orta Çok

49. Gazeteciler, aşağıdaki sonuçlardan korktuğu için sansür uyguluyor mu?

	Hiç	Az	Orta	Çok
Medeni dava veya cezai kovuşturma (para cezası, hapis cezası)				
Profesyonel misilleme veya itibar saldırıları				
Gazetecinin, ailesinin ve arkadaşlarının fiziksel güvenliğine, işyerine veya evine tehdit				

50. Aşağıdakilerden hangisinde, önceden sansür veya gözetim var mı?

	Evet	Hayır
Yazılı medyada		
TV ve radyoda		

51. Medya sahiplerinin çıkar çatışmaları sıklıkla gazetecilerin sansürünün nedeni midir?

- Hiç Az Orta Çok

52. En geniş kitleye sahip radyo ve televizyon istasyonları ne ölçüde bağımsız ve kritik haberler sunar?

	Hiç	Az	Orta	Çok
Özel medya yayıncılığı yapan kurumlarda				
Kamu medya yayıncılığı yapan kurumlarda				

53. Kamu medyası, özel medyanın yayınladığı hükümet için hassas bazı haberleri göz ardı ediyor mu?

- Asla, tüm haberlere yer veriliyor Az Orta Çok

- Sistematiik Olarak

54.'da basın özgürlüğü; bilgi özgürlüğü ve ifade özgürlüğü ile garanti altındadır.

	Evet	Hayır	Bilmiyorum
Anayasa			
Yasa, Dava Hukuku			
Uluslararası anlaşmaların onaylanması veya buna bağlı anlaşmalar			

55. Bir önceki soruda yer alan hakların ne ölçüde uygulandığını düşünüyorsunuz?

- Hiç Az Orta Çok

56. Kamu yararı ile ilgili konuların kamuya açıklanması, Anayasa ve yasalar gerekçesiyle engelleniyor mu?

Asla, tüm konulara yer veriliyor Az Orta Çok

Sistemantik olarak

57. Gazetecilerin kaynaklarının gizliliğinin korunması, aşağıdakiler tarafından ne ölçüde tehdit altındadır?

	Hiç	Az	Orta	Çok
Politik güç				
Büyük ekonomik çıkar				
Askeri				
Organize suç grupları				
Yargıçlar ve savcılar				

58. Sizce, meslektaşlarınızın en çok yaptıklarını düşündüğünüz meslek hataları nelerdir? (birden fazla seçenek işaretlenebilir)

Etik Objektiflikten uzaklaşma Dilbilgisi Anlaşılabilirlik

Yetersiz bilgi Diğer (Belirtiniz).....

59. Kendinizi siyasi yelpazenin neresinde görüyorsunuz ?

.....

60. Sizce, dünyadaki en önemli sorun nedir?

.....

61. Sizce, KKTC'deki en önemli sorun nedir?

.....

62. Annan Planı Referandumu bugün yapılıyor olsa oyunuz ne olurdu?

Evet Hayır

63. Sizce, Kıbrıs sorununun çözüm formülü nedir?

Federasyon Konfederasyon Türkiye'ye bağlanma

Diğer (Belirtiniz).....

64. Sizce KKTC medyası kamusal (topluma olan) sorumluluğunu yerine getiriyor mu?

Hiç Az Orta Çok

65. Sizce, gazeteciler kendi işverenleri haricinde para-çıkara karşılığında haber üretiyor mu?

Hiç Az Orta Çok

66. Sizce, bazı gazeteciler lüks etkinliklere, basın gezilerine ve/veya yayınlarının tarafsızlığını zayıflatabilecek diğer her türlü çıkar elde edebileceği alanlara ilişkin davet alıyorlar mı?

- Hiç Az Orta Çok

67. Yukarıdaki soruya istinaden, bu uygulamalara karşı herhangi bir yasa var mı?

- Evet Hayır Bilmiyorum

68. Medya, halkın tüm kesimleri arasındaki görüş çeşitliliğini yansıtıyor mu?

- Hiç Az Orta Çok

69. Kamusal medya tüm siyasi akımları kapsıyor ve bu akımlara erişimini sağlıyor mu?

- Hiç Az Orta Çok

70. KKTC'de hükümet gazetecileri izliyor veya tehdit ediyor mu?

- Hiç Az Orta Çok

71. Genel olarak, medya ifşaatları yayınlamakta serbesttir...

	Hiç	Az	Orta	Çok
Politik güç				
Büyük ekonomik çıkar				
Dini veya ruhani otoriteler				
Askeri				
Polis ve cezai yargı kurumları				
Organize suçlar				

72. Medya gücü ne kadar tekelleşmiştir?

- Hiç Az Orta Çok

73. Seçim kampanyaları sırasında, genel olarak KKTC Medyası, katılımcı adaylara eşit olanaklar sunuyor mu?

- Hiç Az Orta Çok

74. Hükümet, seçim dönemleri dışında, söylenenleri eleştirmeye olanak vermeyen radyo ve televizyon konuşmaları talep ediyor mu?

- Hiç Az Orta Çok

75. Vatandaşlar, özellikle bilgi vermek amacıyla, devletin kontrol veya izlemesi olmaksızın, gazetecilerle doğrudan ve özgürce iletişim kurabiliyor mu?

- Hiç Az Orta Çok

76. Hükümetin aşağıdaki medya çalışanları üzerinde ne etkisi var?

	Hiç	Az	Orta	Çok
Hükümet yanlısı medya				
Karşıt / muhalif medya				
Kamu medyası				

77. Büyük ekonomik çıkar gruplarının kamu medyası kadrosu üzerindeki etkisi nedir?

- Hiç Az Orta Çok

78. Reklam verenlerin, haber medyasının yayın politikası üzerindeki etkisi nedir?

- Hiç Az Orta Çok

79. Yasalar, düşünceyi hakaret ve saygısızlık gibi suç sayıyor mu?

- Hiç Az Orta Çok

80. Bu suçlardan dolayı insanlar mahkûm ediliyor mu?

- Hiç Az, ancak böyle bir risk var Çok

ÖZGEÇMİŞ

SERDAR EREN

E-mail: serdar.eren@gmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Uyruğu : TC - KKTC
Doğum Yeri : Osmaniye
Doğum Tarihi : 04.04.1978
Askerlik Durumu : Yapıldı.
Medeni Durum : Evli

İŞ DENEYİMİ

- 06/2013 – Halen: Bayrak Radyo Televizyon Kurumu (KKTC) – Program Yapımcısı. Kurumsal Seslendirme. Müzik Direktörü. Prodüksiyon. DJ.
- 04/2012 – 12/2016: Doğuş Yayın Grubu (İstanbul) – Virgin Radio Türkiye, Kral Pop Radyo-TV, Kral World Radio-TV – Program Yapımcısı. DJ.
- 02/2015 – 07/2016: Yakın Doğu FM – Müzik Direktörü.
- 07/2009 – 12/2013: Cadde Passport (KKTC) – Müzik, Organizasyon Direktörü. DJ.
- 09/2012 – 06/2013: Capital Radio Cyprus (KKTC) – Program Direktörü. Program Yapımcısı. Prodüksiyon. Müzik Direktörü. DJ. Reklam ve Pazarlama.
- 06/2007 – 09/2012: Mediaworks Yayın Grubu (KKTC) – Dance Fm, Radyo Enerji, Radyo Nostaljee – Program Direktörü. Program Yapımcısı. Dj. Prodüksiyon.
- 01/2007 – 06/2007: Çarok Reklam Ajansı (KKTC) – Halkla İlişkiler ve Reklam Sorumlusu. (Tourism Monthly, Cuisine dergileri)
- 10/2002 – 01/2007: Hit Radio Plus 106 (KKTC) – Program Direktörü. Program Yapımcısı. Prodüksiyon. Müzik Direktörü. DJ. Reklam ve Pazarlama.
- 07/2002 – 10/2002: Radyo 80 (Osmaniye) – Kurucu Genel Müdür.
- 09/2001 – 07/2002: Radyo X (Ankara) – Program Direktörü. Program Yapımcılığı.
- 05/2001 – 09/2001: Radyo Biz (Ankara – Capital Radio) – Program Yapımcılığı.
- 08/1999 – 05/2001: Radyo X (Ankara) – Program Direktörü. Program Yapımcılığı.

EĞİTİM

- 2016 – 2020: Yüksek Lisans – Tezli. Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Medya ve İletişim Çalışmaları
- 2014 – 2016: Lisans – Yakın Doğu Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo TV Sinema
- 1997 – 1999: Önlisans – Harran Üniversitesi, Şanlıurfa M.Y.O. Radyo - TV Yayımcılığı

DENEYİM VE BECERİLER

- Program yapımcılığı, direktörlüğü. TV ve Radyo programları ile birlikte DJ-Programcı eğitimi ve kontrolü.
- Müzik direktörlüğü. Log (Playlist) editörlüğü.
- Reklam, pazarlama ve organizasyon. Sosyal tanıtım ve/veya kar amaçlı her türlü organizasyonun planlanması ve gerçekleştirilmesi. Reklam, sponsorluk ve promosyon çalışmaları.
- DJ, Prodüksiyon. DJ performansları. Görsel ve işitsel medya tanıtım ve reklamlar ile ilgili metin yazma, seslendirme ve prodüksiyon çalışmaları.
- Radyo program yapımcılığı.

EĞİTİM VE SEMİNERLER

- 2018, Gazetecilikte yeni eğilim ve perspektifler konferansı (KKTC): YDÜ İLEF.
- 2015, Barış Gazeteciliği Semineri (KKTC): Prof. Dr. Sevda Alankuş
- 13/01/2011, Liderlik ve Stratejik Planlama (KKTC) : Academy Eğitim ve Danışmanlık
- 2010 – 2011, The Management Centre-Institut of Communication & Languages, İngilizce Yabancı Dil Eğitimi Sertifikaları
- 10/2002 – 12/2006, Plus 106 – Hit Production (KKTC): Reklam ve pazarlama seminerleri.
- 09/2001 – 07/2002, Capital Radio (Ankara): Radyoculuk seminerleri. (Bobby B - ABD)
- 05/2001 – 09/2001, Dialog (Ankara): Diksiyon, güzel ve etkili konuşma eğitimi.
- 2001 – 2002, Çağdaş Sanatlar Merkezi (Ankara): Oyunculuk eğitimi.

YABANCI DİL

İngilizce: Orta seviye.

İNTİHAL RAPORU

preferences < önceki ödev sonraki ödev >

turnitin
Orjinallik Raporu

İşleme kondu: 08-Haz-2020 14:55 EEST
NUMARA: 1340049153
Kelime Sayısı: 18043
Gönderildi: 1

Doküman Görüntüleyici

**KUZEY KIBRIS'TA
HABER
ÜRETİCİLERİNİN
MESLEKİ ...**
Serdar Eren tarafından

Benzerlik Endeksi
%14

Kaynağa göre Benzerlik

İnternet Sources:	%10
Yayımlar:	%3
Öğrenci Ödevleri:	%11

alıntılan çıkar bibliyografyayı çıkar küçük eşleşmeleri çıkar mod: en yüksek eşleşme oranlarını bir arada göster Change mode

İ DEMOKRASİ, BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ VE HABER İLİŞKİSİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME: KUZEY KIBRIS'TA HABER ÜRETİCİLERİNİN MESLEKİ VE TOPLUMSAL DEĞER ALGILARI SERDAR EREN YÜKSEK LİSANS TEZİ LEFKOŞA 2020 İİ ÖZ DEMOKRASİ, BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ VE HABER İLİŞKİSİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME: KUZEY KIBRIS'TA HABER ÜRETİCİLERİNİN MESLEKİ VE TOPLUMSAL DEĞER ALGILARI

Kıbrıs Türk basını 1800'lerin sonunda başlayan bir geleneğin devamı olarak çağın getirdiği koşullar çerçevesinde gelişim göstermiştir. Başlangıç döneminde kitlesel erişimi sınırlı, elitist ve kamuoyu oluşturma becerisi zayıf daha çok toplumsal bir vazife anlayışıyla yapılmış gazetecilik İngiliz Koloni Dönemi'nde yönetime karşı bir direniş, Türk kimliğinin korunmasının motivasyonuydu. 6

Demokrasinin eşitlik ve özgürlüğün bir sentezi şeklinde karşımıza çıktığı için, demokrasiden bahsedebilmek adına öncelikle halkın özgürleştirilmesi, sonrasında ise yetkilendirilmesi gerekir. Bu minvalde basın çatışma durumunu tartışma haline dönüştüren bir vasıta olarak demokrasiye hizmet etmektedir. Demokrasi ve basın birbiriyle oldukça

yakından ilişkilidir. Güçlü bir demokrasinin olduğu yerde her zaman özgür bir medya olmuştur. Basının özgürce haber vermesi ve toplumu bilgilendirmesi demokratik yapıların gelişmesinde ve sürdürülmesinde aktif rol oynamıştır. 8

Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs'ta Demokrasi, Basın Özgürlüğü ve Haber İlişkisi Üzerinden bir inceleme yapılması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında Basın Kartı sahibi olan ve Kuzey Kıbrıs medyasında çalışan muhabir, redaktör, editör ve yazı işleri sorumluları gibi haber üreticilerinden oluşan 55 kişinin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma için yazılı anket hazırlanmıştır. Katılımcılar tarafından yazılı olarak doldurulan anketlerin verileri, Microsoft Excel ve SPSS bilgisayar programları aracılığıyla analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre insan hakları ve ifade özgürlüğünün genişlemesine paralel olarak basın özgürlüğünün de kapsam ve uygulanmasında genişlemeler olduğu tespit edilmiştir. Anahtar Kelimeler: Medya, Basın, Gazetecilik, Demokrasi, Basın Özgürlüğü, Haber Üreticileri. İİ ABSTRACT A REVIEW ON DEMOCRACY, PRESS FREEDOM AND NEWS RELATIONSHIP: PROFESSIONAL AND SOCIAL VALUE PERCEPTIONS OF NEWS PRODUCERS IN NORTH CYPRUS As

the continuation of a tradition that started in the late 50

- 1 %3 eşleşme (23-May-2019 tarihli internet) ✖
<http://www.brtk.net>
- 2 %2 eşleşme (22-May-2019 tarihli öğrenci ödevleri) ✖
[Submitted to Istanbul University](#)
- 3 %1 eşleşme (11-Oca-2018 tarihli öğrenci ödevleri) ✖
[Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey \(TUBITAK\)](#)
- 4 %1 eşleşme (07-May-2019 tarihli internet) ✖
<http://adudspace.edu.edu.tr:8080>
- 5 %1 eşleşme (24-Eyl-2014 tarihli internet) ✖
<http://www.mebnet.net>
- 6 %< 1 eşleşme (11-Nis-2019 tarihli internet) ✖
<http://www.kei.gov.tr>
- 7 %< 1 eşleşme (10-Eki-2010 tarihli internet) ✖
<http://globalmedia-tr.emu.edu.tr>
- 8 %< 1 eşleşme (26-Eki-2019 tarihli internet) ✖
<http://alikaradeniz.org>
- 9 %< 1 eşleşme (12-Mar-2018 tarihli öğrenci ödevleri) ✖
[Submitted to Girne American University](#)
- 10 %< 1 eşleşme (05-Haz-2014 tarihli internet) ✖
<http://acikarsiv.ankara.edu.tr>

ETİK KURUL RAPORU

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

06.05.2019

Sayın Serdar Eren

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2019/367 proje numaralı ve **“KKTC Medyasında Haber Üreticilerinin Profili” Yüksek Lisans Tezi için anket** ” başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.